

6 1965

planinski vestnik

VSEBINA :

POGLED NAZAJ IN NAPREJ	241
DR. MIHA POTOČNIK - PREDSEDNIK PZS	245
CRNI GRABEN Mitja Košir	246
BESEDA O NAŠEM ALPINIZMU	249
PREPROSTA ZGODBA Z GORA Marijan Krišelj	253
IN MEMORIAM Tone Kuntner	256
POREZEN Janez Jeram	257
LAN IN TKALEC Joža Vršnik	259
RODIL SE JE MAJ Ludvik Zorzut	262
PLANINSKI MUZEJ IN SPOMENIŠKA SLUŽBA NA PODROČJU PLANINSTVA Jernej Suštaršič	263
ODSKODNINSKI ZAHTEVEK	264
MISLI O DVEH KOMISIJAH Ing. Pavle Segula	269
AMERIŠKI VZPON NA EVEREST	270
DRUŠTVENE NOVICE	274
OBCNI ZBORI	276
ALPINISTIČNE NOVICE	281
IZ MLADINSKIH ODSEKOV	284
RAZGLLED PO SVETU	284
PRVENSTVENI ZIMSKI VZPON	288
NASLOVNA STRAN: NA SREDNJEM VRHU Foto Joško Dolničar, Ljubljana	

OBRNO
GOSPODARSKO PODJETJE

Cvetličarne

LJUBLJANA, WOLFOVA 10

Telefon 22-513

priporoča
svoje
poslovalnice:

- »CVET«
Wolfova 10, telefon 22-513
- »CVETLICA«
Titova 3, telefon 22-337
- »ORHIDEJA«
Nebotičnik-prehod, telefon 20-897
- »ROŽA«
Nazorjeva 1, telefon 23-194
- »CIKLAMA«
Titova 54
- »MIRTA«
Čopova ul.
- »ZVONČEK«
Tromostovje

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS - urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvanajstkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvorčakova 9, p. p. 214, telefon 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina je din 1200.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 300.— (naročnina za inozemstvo din 2000.—) / Tekoči račun revije pri Narodni banki 600-14-608-10 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izroče Upravi do 1. decembra za prihodnje leto.

poština plačana v gotovini

planinski vestnik

junij • letnik 65.

Pogled nazaj in naprej

(Iz nagovora predsednika Fedorja
Koširja na VII. rednem občnem
zboru PZS 4. aprila 1965)

Iz poročil, ki ste jih prejeli, je razvidna dejavnost naše planinske organizacije, kakor se odraža v naših komisijah. Po zadnji izredni skupščini, na kateri je bil sprejet nov statut naše organizacije, smo prepustili našim komisijam široko samoupravo in zato so poročila komisij dejanska slika vsega dela, ki sta ga upravni odbor in predsedstvo PZS opravila med obema skupščinama.

Število članov naše organizacije narašča, oživlja se delo v alpinističnih odsekih, število mladinskih odsekov in njihovih članov raste, vrste se uspešne odprave v inozemske gore, planinska propaganda je postala intenzivnejša, število naročnikov Planinskega Vestnika je sorazmerno visoko in še polagoma raste, oživela je planinska publicistika, utrjuje se reševalna služba in varnost v gorah, gospodarska osnova planinstva s kočami in domovi pa je več kot zadostna. V zadnjih letih naše gore oživljajo vse bolj tudi pozimi, kajti smučarstvo je gore postavilo v prvi plan zimske turistične sezone, o kateri smo dolga leta samo govorili. Obisk gora narašča, narašča tudi inozemski obisk in tako postajajo končno gore tisto, kar v resnici so: prirodni pogoj za razvoj množičnega oddiha v vseh letnih časih.

Jasno je, da se ta razvija v naših Alpah v precej drugačnih okoliščinah kakor v bolj razvitih alpskih državah. Vendar ima splošni pojem planinstva v glavnem isto sestavino, iste motive in temelje in se z vsem tem vključuje v svetovni pojav planinstva. To ni več romantično odmikanje od življenja in družbe, temveč je nujna dopolnitev v življenju današnjega človeka, ki živi v hitrem tempu modernega sveta, ki človeka mnogo bolj izčrpava kot idilično življenje polpretekle dobe. Prepričan sem, da planinstvo vrši svojo družbeno nalogo, čeprav tudi tu ni vse tako, kakor bi želeli. Vsakomur nekaj daje, zanj je značilno, da zadošča celi vrsti interesov in to pri mladem in starejšem človeku. Ta si krepi telo in vztrajnost, drugi si širi geografsko in prirodoslovno obzorje, tretji osvaja vrhove, četrti uživa v stenah in brezpotjih, peti nastopa pionirsko pot v neraziskana gorska področja. Od navadnega planinskega popotnika in skromnega hodca se pne lestvica udejstvovanja do plezalca, alpinista, ki ob svojih vzponih občuti doživetja, ki jih je težko izraziti. Mladino vselej pritegnejo skrajnosti, izrednost in dinamika. Moralna vrednost planinstva je med drugim tudi v tem, da omejuje samozadovoljstvo posameznika, usmerjeno na komfort, motorizacijo in mehanizacijo, ki je mnogim ljudem začetek in konec vsega življenja. Doživetje preprostih stvari zunaj območja modernega sveta z gibanjem v naravi je danes tudi v naših razmerah že pravo zdravilno sredstvo za človeka, ki v svojem poklicu ne more uiti mestnim oblikam življenja. Človek se v gorah sprošča in tako dopolnjuje ozki tir vsakdanjega življenja, se preizkuša, se spoznava in se s tem krepi in v resnici obnavlja za vsakdanji delovni dan.

Bil sem počaščen in zadovoljen, da sem bil dolga leta v vodstvu slovenske planinske organizacije. Ko premišlujem njeno delovanje po vojni, mi stoje pred očmi tudi njeni

problemi, njene naloge, njeni uspehi in neuspehi skozi vsa ta leta, od kar sem prevzel predsedniško odgovornost. Dovolite mi, da zato s kratko analizo dela zadnjih let združim tudi nekaj misli in pogledov v bodočnost.

Pred letom dni je predsednik PSJ dr. Marijan Brečelj pozval planinske organizacije, naj kritično pretresejo organizacijske oblike in svojo delovno vsebino. Naše planinske organizacije so sprejele pospeševanje planinstva kot svojo družbeno obveznost. »Da bi jo zmogle, se bodo morale notranje okrepiti in preiti k večji splošni ekspanziji svojega dela. Opustiti moramo pojmovanje, ki ponekod pravladuje, da je dovolj, če planinska društva zadovoljujejo samo svoje članstvo in da je povezovanje z ostalimi družbenimi činitelji in vključevanje v splošne družbene akcije nepotrebno. Vsako planinsko društvo bi moralo na svojem področju čimveč storiti za prebujanje smisla za planinstvo v delovnem človeku in za njegov redni stik z naravo. Treba je še bolj na široko odpreti vrata za vpis v članstvo, v smislu sedanjih življenjskih pogojev pa je treba sprejeti nove delovne metode, se povezati z družbenim življenjem svoje okolice in z večjo samozavestjo uveljaviti planinstvo kot splošno družbeno koristno dejavnost. Ne more biti edino merilo o delavnosti organizacije samo število vpisanih članov. Uspešno delo se bo merilo predvsem po tem, kako bomo omogočili čimvečjim množicam obiskovati gore. To pomeni, da planinska organizacija mora postati vodilni in družbeno odgovorni činitelj te dejavnosti, ker samo tako bo mogla zahtevati, da se planinstvu zagotovi v družbi tisto mesto in taki pogoji njegovega bodočega napredka, ki ustrezajo njegovemu družbenemu pomenu. Zato je nujno, da posamezne družbene politične skupnosti in ustrezne ustanove ter organizacije vključijo vprašanje eksistence in napredka teh dejavnosti v svoje splošne delovne programe, v svojo splošno politiko. Treba je premisliti, če naš način dela ustreza mladini in odraslim in če niso naše forme le preveč ozke in preživele in če niso morda naša društva sem in tja izolirana in če so pri roki minimalni materialni pogoji, ki bi omogočili zaželeno planinsko dejavnost.«

Nekatera naša planinska društva so o organizacijski strukturi, za katero smo se odločili leta 1948, sklepala pred občnimi zbori in se posvetovala na nekaterih sestankih. Društva, ki imajo svoje tradicije zakoreninjene v svo-

jem teritoriju, so se izrazila zoper organizacijske spremembe, verjetno med drugim tudi zaradi zapletov, ki bi nastali pri lastništvu in upravi planinskih postojank. Mimo tega stališča pa se nadalje utrjujejo in uspešno delujejo naše skupine in društva, ki so nastale v delovnih organizacijah. Ker je bistven namen vsake reorganizacije in vsake reforme organizacijskih oblik predvsem izboljšanje delovanja organizacije, naj bi bilo naše stališče za prihodnost naslednje: Važno je, da se naša društva čimbolj elastično prilagode novim družbeno političnim skupnostim in te prilagoditve obrnejo v prid svojim programom, potrebam in nalogam. Obenem naj bi bilo naše vodilo, da v večjih delovnih organizacijah ustanovljamo nove planinske skupine ali pa tudi društva, če so zato dani pogoji, to pa v sporazumu s področnimi planinskimi društvi in v skladu z njihovim delovnim programom.

Z zadovoljstvom lahko pogledamo na razvoj našega podmladka. Ko smo pred desetletjem klicali k življenju prve mladinske odseke, si pač nismo mogli predstavljati, da bomo v takem številu zajeli mlade planinske rodove, niti si nismo mogli misliti, da bo v tako kratkem času prišlo do tako izdelanih delovnih oblik in do tako pisane delovne vsebine. Kadri naše mladinske komisije in naših mladinskih odsekov delajo tako, da v njih lahko z zaupanjem gledamo bodoče vodnike slovenske planinske organizacije, vredne njenih dosedanjih uspehov. Pomlajevanje katerkoli organizacije ni samo sebi namen, vendar je že napočil čas, da mladino uvedemo tudi v delo drugih komisij in ne samo mladinske. Pripraviti jo moramo, da bo izoblikovana in pripravljena prevzela vse, kar smo v planinstvu dosegli in bo s svojim znanjem in sposobnostmi bogatila naše planinstvo v prihodnosti. Premalo je neposrednega delovnega stika med mlajšimi in starejšimi planinskimi rodovi, potreben pa je ne morda zaradi kakega mentorskega odnosa starejših do mlajših, marveč zaradi vzajemnega priznavanja kvalitet, ki obstoje tako v izkušnjah starejših in dinamiki mlajših.

V najožji zvezi z delom mladinske komisije je delo alpinistične komisije, čeprav sta obe komisiji organizacijsko močno ločeni zaradi svojih programov. Mladinska komisija goji splošno planinstvo, alpinistična komisija pa stoji zunaj te integracije kot komisija, ki pospešuje predvsem plezalstvo in

vežba kadre za inozemske odprave in za gorsko reševalno službo. Bodočnost bo verjetno kmalu pokazala, ali bodo potrebne v tem pogledu kake organizacijske spremembe, ki bodo olajšale in pospešile delo v naših alpinističnih odsekih, mu dale trdno smer in zagotovile stalen napredek. Ugotoviti moramo namreč, da smo imeli zadnja leta z deloma v alpinistični komisiji težave, da naši alpinistični odseki niso tako napredovali, kakor je to kazalo nekoč, dalje, da nismo mogli biti zadovoljni z oblikovalnimi metodami v njih, kolikor smo o metodah sploh lahko govorili. V letu 1964 je iz vrst AO-jev samih prišla pobuda, da se vajeti v AO-jih trdneje primejo v roke, da se uredi evidenca, kartoteka, da se alpinisti osvobodijo bremena preveč liberaliziranih nazorov, ki so se nam po letu 1950 zdeli primernejši, ki pa niso rodili zadostnih in dobrih sadov. Tudi alpinizem je šport, ki združuje sprostost in red, svobodo in nujnost. Svobodno udejstvovanje je za človeka le toliko vredno, kolikor se uresničuje v določeni obliki in v določenem redu. Zato je mnogo vredna pobuda za trdnejšo organizacijo alpinizma, ki je prišla iz vrst mladih ljudi. Dober športnik, dober alpinist sam pride do notranje zveze med svobodo in nujnostjo, si to zavest o njeni vrednosti pridobi s tem, ko se z alpinizmom ukvarja. Ta zavest pa je prav v današnjih časih največ vredna. Istočasno z reformo dela v alpinistični komisiji in alpinističnih odsekih bo treba misliti tudi tu na trdnejšo delovno povezavo med plezalskimi generacijami raznih razdobj. Najti bo treba take delovne oblike, ki generacije zbližujejo in omogočajo vzajemno učinkovanje. Dvigniti bo treba intelektualni nivo navez, ki je dandanes nujno potreben. Gre zato, da gojimo alpinizem z vso njegovo fizično in duhovno vsebino, kakršna je temu pojavu dala upravičeno mesto tudi v svetovni človeški kulturi. Ena velikih nalog nove alpinistične komisije bo tudi ta, da bo odpravila že skoraj neodpustljivo zamudništvo pri evidentiranju naših alpinističnih storitev vse od leta 1932 do danes, t. j. da bo nadaljevala z delom pri izdaji novega »N a š e g a a l p i n i z m a« in to s sodelovanjem kulturno literarne in propagandne komisije PZS in pripravila vse potrebno za ustanovitev stalne alpinistične šole.

Izboljšanje dela v alpinističnih odsekih pa je končno tudi v interesu komisije za odprave v tuja gorstva.

Ta komisija je v letu 1963 in 1964 z velikim poletom nadomestila to, kar smo opustili po naši prvi jugoslovanski odpravi v Himalajo. S svojim delom je obogatila našo planinsko dejavnost in jo primaknila svetovnemu nivoju, saj je ekspedicionizem zadnje desetletje postal stalna delovna oblika razvitih alpskih držav oz. njihovih planinskih organizacij. Zlato dobo himalaizma smo sicer zamudili, vendar je v velegorstvih našega planeta še dovolj pionirskih nalog, ki čakajo na svoje uresničenje. Pri tem stojimo pred istim problemom kakor v alpinistični komisiji. Sredstva, ki gredo za take odprave, moramo naložiti tako, da se obrestujejo in amortizirajo na čim širši fronti, t. j. ne samo v športnem osvajanju, ampak prav tako v spoznavanju in prikazovanju vseh dosežkov, ki lahko bogate našo lastno kulturno, znanstveno in raziskovalno tvornost. Komisija je svoje delo v to smer že usmerila.

Zeto težavna in kompleksna problematika je trla gospodarsko komisijo. Planinsko gospodarstvo predstavlja v našem narodnem premoženju milijardno vrednost. Mnoge naše planinske postojanke izkazujejo premajhen promet in že nekaj let pasiven saldo. Tipične za današnje dobo so težave z oskrbnimi kadrom. Društva upravičeno tarnajo, da ni več oskrbnikov starega tipa. Vzdržuje se delovno razmerje med planinskimi društvi in oskrbnimi osebjem v koči, čeprav poslovanje ne more biti podvrženo njeni redni kontroli in običajni gospodarski evidenci. Postojanke, zgrajene v prvem desetletju po osvoboditvi, se starajo, po obnovi kliče oprema, potrebne so vsakoletne adaptacije. Dotacij ni več, kreditov ni lahko dobiti in naš sklad za vzdrževanje visokogorskih postojank zaradi majhnih sredstev ne more zadovoljiti velikih denarnih potreb. Spreminja se značaj mnogih planinskih postojank, potrebna je kategorizacija koč in njej ustrezno gospodarjenje s kočami.

Predsednik PSJ dr. Breclj je na skupščini PSJ 21. 3. 1964 povezal problematiko planinskega gospodarstva s turizmom. Dejal je: »Sodim, da je treba priporočiti vsem našim društvom, da se konkretno vključijo v to delo in da vsako društvo in vsaka zveza v svoji družbeno politični skupnosti obenem s sorodnimi organizacijami čim natančneje predela vprašanje, kako pospeševati planinstvo in se vključiti v ustrezne perspektivne plane. Treba je konkretno in realno ugotoviti, kateri druž-

beni činitelji morajo podpirati razvoj planinstva, predvsem pa to, v kakšnih oblikah in v kakšnem obsegu bodo ožje in širše skupnosti nudile potrebno materialno pomoč nadaljnjemu razvoju planinstva. Jugoslavija kot izrecno turistična dežela, ki v svojih gospodarskih in splošno družbenih planih postavlja turizem kot zelo pomemben činitelj razvoja, mora v mnogo večji meri in mnogo konkretnije tudi planinstvo vključevati v turizem.

O obisku domačih planincev je bilo že večkrat govora in preko 800 000 obiskovalcev naših postojank v enem letu je pač številka, ki zgovorno pove, da je domači planinski turizem tako močna dopolnitev splošnega turizma, da bi jo morali upoštevati vsi, ki bdijo nad usodo našega turizma in ki dajejo kredite za njegov razvoj. Tudi inozemski planinci so vse pogostejši gosti naših postojank, saj jih turistični prospekti vabijo v naše gore, toda naši organizaciji še do danes ni uspelo prepričati odgovornih faktorjev, da bi tudi naša organizacija morala participirati pri deviznem prilivu od turizma. Devize pa naša organizacija potrebuje predvsem za nabavo gorsko reševalne in alpinistične opreme, ki je ne izdeluje nobena tovarna v naši državi, češ da tovrstna produkcija ni rentabilna.

Propagandna komisija v letu 1963 organizirala proslavo 70-letnice slovenske planinske organizacije in je za to priložnost posegla tudi v založniško oz. literarno dejavnost. Delovni program komisije je daleč presegel možnosti njenega proračuna, vendar je bil skoraj v celoti izvršen ali pa bo izvršen letos, ko obhajamo 70-letnico izdajanja Planinskega Vestnika. Propagandna dejavnost ima svoj splošni in komercialni značaj. Iz poročila komisije je razvidno, da so posamezne naloge propagande take, da bi jih najlažje opravljali opolnomočeni poverjeniki (npr. za radio, TV, film, komercialna propaganda), ki bi imeli dober pregled nad delom planinskih društev in zveze. Značilnost za propagandno komisijo v letih 1963 in 1964 je postavljanje obširnega programa za delo in poudarjanje nujnosti intenzivne propagande, na kar se je doslej rado pozabljalo.

Kulturno literarna komisija žal ni imela sredstev, da bi uresničila večji del svojega programa. S svojo navzočnostjo nas je opozarjala na važnost kulturnega programa naše organizacije, na večjo afirmacijo planinstva v javnem življenju in na nekatere na-

loge, ki so žal tudi v pretekli poslovni dobi ostale neizvršene.

Posebna skrb je veljala našemu glasilu *Planinskemu Vestniku*. V letu, ko praznuje svojo 70-letnico, izšel je prvič 8. 2. 1895, ima približno 5600 naročnikov, naklada pa polagoma raste. Od leta 1952 je obdržal približno svoj obseg, ki znaša letno 550 do 650 strani. Oprema sicer ni taka, kakršno si želi uprava in uredništvo, vendar vsaj po svoji povprečni formi ne zaostaja za boljšimi inozemskimi planinskimi glasili in je eno od redkih slovenskih glasil, ki že 15 let izhaja v glavnem brez zamude. S svojimi številnimi rubrikami skrbi za organizacijski bilten in podaja revialni pregled čez svetovno planinsko literaturo in dogajanje. Z leposlovnim delom pa budi in ohranja smisel za planinsko leposlovje, ki se po svetu vedno bolj umika iz revij v samostojne knjižne publikacije. Z vsem obširnim gradivom, ki je ohranjeno v našem glasilu, pa je dokumentirano družbeno delo naših ljudi in naših organizacij za planinstvo.

Ker meri naša republika le nekaj čez 20 000 km², na tem prostoru pa je razvrščenih nešteto naravnih lepote, med katerimi zavzemajo hriboviti predeli nad polovico površine, je predvsem dolžnost planinske organizacije, da skuša naravne lepote in bogastvo naših planin zaščititi in obvarovati pred uničenjem. To nalogo si je zastavila komisija za varstvo narave in gorsko stražo, podpira pa jo pri tem tudi težnja mednarodne planinske organizacije UIAA, da se alpska природа v svetu obvaruje pred pretirano tehnizacijo. Komisija bo začeto delo nadaljevala v okviru vseh možnosti, ki jih ima na razpolago.

Naša gorska reševalna služba je storila nadaljnje korake, da bi se tehnično in kadrovske izpopolnila. Pomen te službe raste obenem s povečanim obiskom naših gora. Z vzpenjačami se bo verjetno tudi pri nas začela doba takih nesreč, ki se dogajajo zaradi obiska planin brez prave opreme in izkušenj. Razume se, da GRS s preventivnim delom lahko prepreči marsikatero nesrečo, obenem pa izsili potrebne predpise in ukrepe, ki bi zagotavljali varnejši obisk naših gora. S svojim javnim značajem in s svojo povezavo s službo javne varnosti in narodno obrambo bo GRS lahko dosegla tudi to, da bo šla vstric z modernizacijo reševalnih sredstev. Naj kot simbol omenim le helikopter, ki bi ga že morali imeti nekje v alpskem prostoru, kajti naglica

je pri obveščanju in še bolj pri reševanju prvi element, ki jamči za uspeh.

V zvezi z varnostjo na naših gorskih potih naj omenim še delo komisije za gorska pota. Res je, potov imamo dovolj, treba pa jih je vzdrževati, zavarovati in stalno popravljati. Komisija je to delo v okviru svojih možnosti in z veliko požrtvovalnostjo nekaterih tovarišev zadovoljivo izvršila. Naj pri tem omenim, da je naša transverzala našla posnemovalce v Švici in Avstriji, kjer zdaj okoli turističnih centrov markirajo razne manjše transverzale in jih vključujejo v lokalni in tudi širši program aktivnega dopusta tamkajšnjih obiskovalcev planin.

Končno naj omenim še naše akcije za visokogorsko smučanje, ki so važen del našega alpinističnega in propagandnega delovanja. Te akcije nakazujejo aktivni program za naše bodoče zimske sezone in to za takrat, ko bomo preboleli apetit ob vlečnicah in sedežnicah. Smučarske ture na daljše relacije po visokogorskem svetu so nedvomno višek smučarstva in z njimi ne smemo odnehati.

Ko po skoraj 18 letih odlagam predsedniško funkcijo, imam le to željo, da bi slovensko planinstvo pod novim vodstvom rastle in napredovalo v najboljših pogojih.

Naj žive vsi, ki ljubijo gore in delajo za napredek planinstva!

Dr. Miha Potočnik

predsednik Planinske zveze Slovenije

So dogodki, obdobja in prelomnice v življenju posameznika, mimo katerih ne moremo brez prestanka, pa se jih kdaj pa kdaj spominimo s pisano besedo, da bi ostali še dolgo žive priče preteklosti.

To nam je prišlo na misel 20. marca na Krvavcu, ko je Miha pred množico gorskih reševalcev odložil mesto načelnika komisije za GRS pri PZS, da bi se lahko lotil še te-

Dr. Miha Potočnik

žavnejših nalog v slovenski planinski organizaciji.

Bilo je skoro enajst let potem, ko je podoben zbor gorskih reševalcev na Vršiču postavil dr. Miho Potočnika pred težavno nalogo. Takrat, 21. aprila 1954, je bilo že vsepovsod čutiti sledove krize, ki jih tudi prizadevno delo začasne komisije za GRS pri PZS še ni moglo odstraniti. Vse kaže, in življenje to misel potrjuje, da je bil njen največji uspeh prav ta, da je v stiski našla pravega moža, ki je Gorsko reševalno službo po najkrajši poti povedel v prerod.

Z Miho je GRS dobila preudarnega vodjo, ki je imel vedno odprto srce za sodelavce, za ponesrečence veščo in žilavo roko, tanek posluš za dogajanje in hiter odziv, ko je bilo treba ukrepati. Če treba — in tudi do tega je prišlo — pa tudi trdo besedo in temu primerna dejanja. V skladu z nalogami tistih dni je poskrbel, da so se razvile in okrepile reševalne postaje v krajih blizu mestom nesreč in premagal ozka pojmovanja o tem,

kdo sodi in kdo ne v bratovščino gorskih reševalcev, pri čemer je nenehno zagovarjal načelo operativnosti in hitrosti posredovanja. Hotel je, da ob spretnih reševalcih plezalcih sodelujejo gorjanski kmetje, gozdarji, logarji, lovci in pastirji — vsi delavoljni, samonikli in zraščeni z naravo, kos vsaki — še tako težki nalogi.

Komisija za GRS pri PZS je pod njegovim vodstvom postala resnična vez med postajami, organizator vzgoje reševalcev, nosilec pobud za preventivne akcije, se borila za sredstva in opremo.

Leta 1960 je z referatom »Gorska reševalna služba — javna služba« v jugoslovanskem merilu začel akcijo, da bi pokazali, kje je mesto gorske reševalne službe v naši družbi. Kot specializirano telo opravlja prostovoljno človekoljubno delo v pogojih, ki jim niso kos poklicne institucije javne varnosti. V tem svojstvu naj bo deležna vsaj redne, zakonite podpore in pomoči javnosti!

Ni ostalo samo pri programu.

Skupno s sodelavci je dosegel, da so GRS na voljo sredstva za zveze, transport in obveščanje organov za notranje zadeve ter da je letni proračun komisije za GRS v rednem letnem finančnem planu RSNZ SRS.

Še več. Urejeno je zavarovanje gorskih reševalcev, stroške za operativne podvige gorskih reševalcev v vse večjem obsegu prevzemajo zavodi za socialno zavarovanje. Tako je hkrati poskrbljeno za opravljanje težkih nalog na terenu in za financiranje vzgoje kadrov, za tisk strokovne literature in za sodelovanje v mednarodnih organih gorske reševalne službe.

Res je, da je imel Miha ob tem delu zvesto podporo in pomoč sodelavcev iz vrst GRS. Toda ta ugotovitev njegovo vrednost še stopnjuje. Morda je njegov največji uspeh prav to, da je s toplim odnosom do sodelavcev in z večšo izbiro znal vzgojiti samostojne delavce in pomnožiti vrste organizatorjev GRS. Spričo nespornih zaslug tovariša Mihe nam ob njegovem odhodu ni lahko. Tesnobno občutje pa vendarle vedri misel, da bo tudi kot predsednik PZS še nadalje prispeval k razvoju in uspehu GRS.

Naj mu bodo te skromne vrstice zahvala vseh gorskih reševalcev za dolgoletno nesebično delo. Na novem mestu na planinskem Olimpu pa mu želimo kar največ uspehov in zadovoljstva.

PŠ

Črni graben

Mitja Košir

Lansko leto sta v bavarski smeri v severni triglavski steni preminula dva mlada, nابدudna alpinista — Bernard in Zupan. Pri reševanju so reševalci spuščali trupli preko 300 m visoke previsne vpadnice Črnega grabna. Takrat si je Uroš, ko je spremljal trupli, ogledal možnost prehoda čez previse in plati. Letos naju je navdušil za ta vzpon. Smer sva imenovala po Bernardu in Zupanu v spomin na pokojna tovariša.

Tistega sobotnega večera sva s Klavdijem sedela na klopi pred Aljaževim domom.

»Ali nama bo uspelo ali ne?« Sto metrov gladkih plati že okrašenih s klini! Vendar so naju trli dvomi. Jutri bo odločilen dan.

V temi stopava s težkimi nahrbtniki proti steni. Nemo slediva pramenu svetilke, ki nama kaže pot skozi temo. Na nebu se že poraja prvi svit in zvezde bledijo. Ko prideva pod steno, je že svetlo. Pogled nama vztrajno uhaja navzgor, kjer se proti nebu dviga gladek žleb, prekinjen s previsi — vpadnica Črnega grabna.

»Ali je prehod tam čez ali ni?« se nama zajeda v možgane. Pojeva malo čokolade, da se oskrbiva s prepotrebniimi kalorijami. Iz nahrbtnika priromata obe najlonki, številne vponke in še več klinov. Naveževa se in obesiva železo za pas ter pričneva s plezanjem. Prvi trije raztežaji nama ne delajo težav, saj imava naznačeno s klini smer že od prvega poizkusa. Po eni uri lepega plezanja stojiva tam, kjer sva se zadnjič morala obrniti. Še enkrat se ozreva navzdol v gladke navpične plati in previse, potem pa Klavdij brez besed prične. Vzpenja se po gladkem, strmem žlebu. Prvi klini lezejo v skalo in že se glasi:

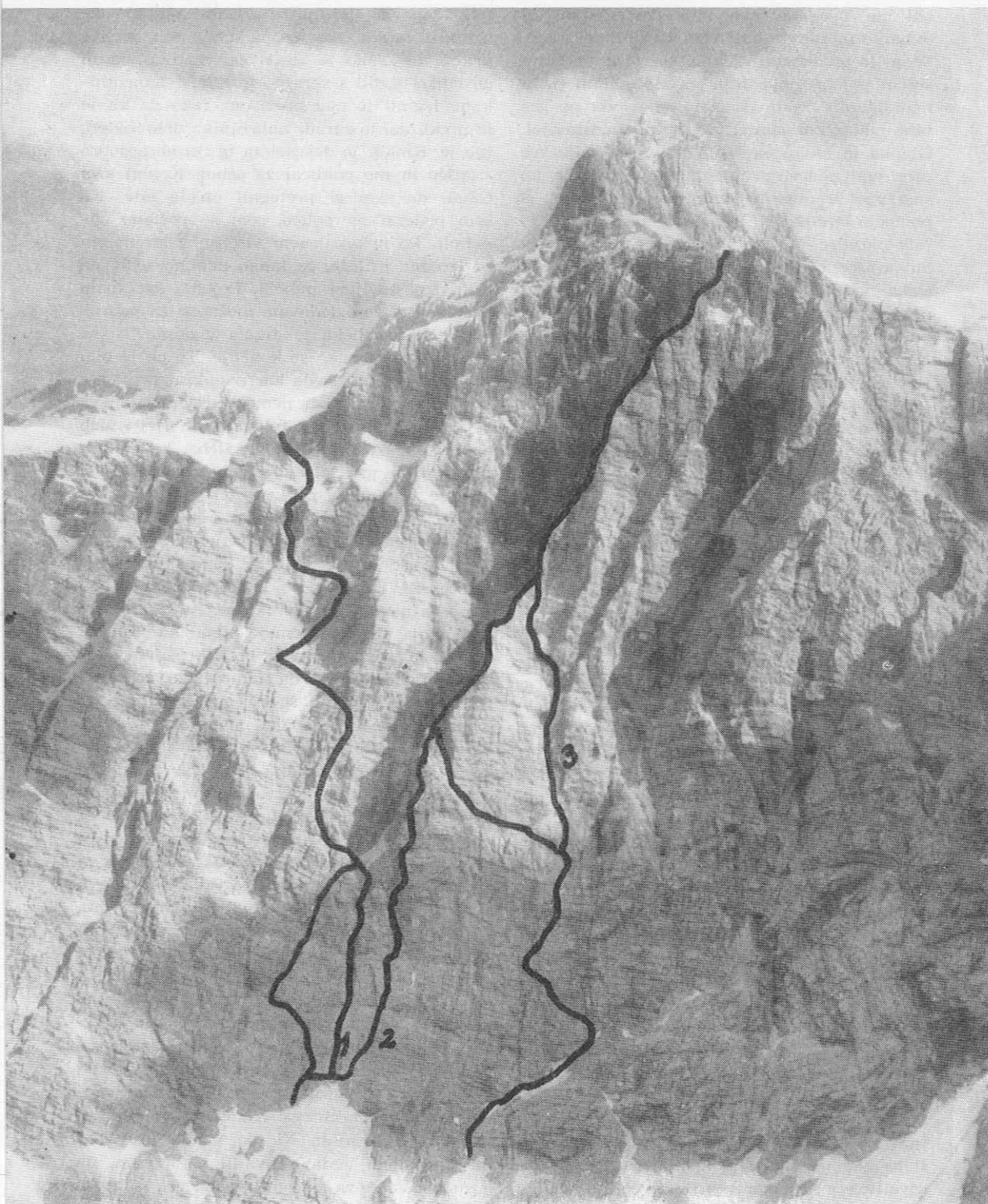
»Napni, potegni!«

Pet klinov je moralo obtičati v špranjah, preden je stal na dobrem stojišču. Že Klavdijevo

odločno in zanesljivo napredovanje mi je dvignilo moralo in kar hitro sem bil pri njem. Sedaj je bila vrsta na meni. Z nič kaj težkim srcem pustim nahrbtnik na stojišču in pričnem plezati. Toda izkazalo se je, da ne gre tako lahko, kot sem si v začetku predstavljal. Gladka in navpična skala mi takoj zbije vse pretirano podcenjevanje iz glave in šele ko sem vpet v dobrem klinu, lažje zadiham. S pomočjo stremen in vse druge navlake, ki jo rabi plezalec, nekako splezam na izredno slabo stojišče, če ga sploh smem tako imenovati. Ozka navzdol nagnjena polička mi ne nudi nobene dobre opore za noge. Stojim, oziroma bolje rečeno visim na klinih, ko varujem Klavdija. Smeje mi pokloni nahrbtnik v varstvo. Strmina je vedno hujša in Klavdija čaka lepo delo v previsu nad nama. Zapreke se loti premišljeno. Nobene kretnje preveč ali premalo. Z matematično natančnostjo gospodari s svojimi močmi. Človek uživa, ko ga gleda. Zavedam se, da bi težko našel še kje boljšega tovariša in soplezalca, kot je on.

Medtem ko varujem, se ozrem po okoliških vrhovih. Rokavi, Škratica, Dolkova špica, Stenar in Pihavec žarijo v jutranjem soncu. Nehote pomislim, kako lep in veličasten je ta svet okoli Triglava. Oko se mi ustavi na žametni preprogi bukovja v dolini, ki že dobiva jesenske barve. Na uho pa mi udarja šumenje poskočnih slapov Bistrice, ki se svetlika v zelenih tolmunih globoko pod nama. Iz sanjarjenja me vzdrami klic: »Mitja, naprej!« Varovan od zgoraj kmalu pogledam v Klavdijev nasmejani obraz. Z veseljem mu pustim nahrbtnik, ki postaja, čeprav ga vztrajno prazniva, vedno težji. Brez besed ga sprejme na svoja pleča, mene pa čaka telovadba po zajedi, ki je prekinjena s previsom. S pomočjo klinov in stremen prilezem do previsa. Zanesem se na Klavdijevo varovanje, toda ko pogledam navzdol, ga vidim, kako me gleda skozi objektiv foto aparata. Vljudno ga vprašam, če bo snemanje kmalu gotovo, a on me v svoji veliki vnemi sploh ne sliši. Še en aparat priroma iz nahrbtnika, še enkrat škrtne sprožilec, potem pa lahko nadaljujem. Čez previs mi pomagajo klini, toda polica, ki sem jo pričakoval nad previsom, me je razočarala. Gladke strme plati so bile kaj slabo nadomestilo za pričakovano polico. Varovališče v stremenih ni preveč udobno, a mi ni preostalo drugega. Sreča je bila v tem, da je bil Klavdij dovolj hitro pri meni, sicer ne bi zdržal mučnega tiščanja v pasu. Bil je

tako zagnan, da mi je pozabil oddati nahrbtnik, zaradi česar se pa tudi nisem preveč pritoževal. Tako je zlezal cel raztežaj, ki bi ga lahko ocenil s skrajno težkim, z nahrbtnikom. Izginil je nad previsom, tako da mi je le preklinjanje zaradi nahrbtnika dalo vedeti, kje je. Kmalu je dosegel za te razmere dobro stojišče in me poklical za seboj. Komaj sem čakal, da sem si pretegnil otrple ude. Ko sem prilezel na polico, sem se pošteno oddahnil. Po nekaj urnem visenju v stremenih se izredno prileže, če lahko udobno sediš na ozki, izpostavljeni polički. Pojedla sva malo čokolade in že ogledovala možnosti za naprej. Silno ozka polička je držala v desno. Nisva vedela, kje in kako se končuje. To pa je bilo zaradi megle, ki se je kar naenkrat pripodila kdo ve od kod, tudi nemogoče. Odločila sva se zanj. Hitro sem pritelovadil po njej v žleb za robom, še hitreje pa iz žleba, ker je tik mimo mene priletel kar čeden kamen. Znašel sem se v kaminu, po katerem sem prišel na široko travnato polico. Nad polico je teren za nekaj časa lažji. Mah med skalami nama je dal vedeti, da je tudi kompaktne skale konec. En raztežaj po lahkem svetu je bil hitro za nama. Za spomin nanj je tam ostala tudi moja kapa, ki sem jo pustil na stojišču. Skala je postajala vse bolj krušljiva, kar nama je dalo vedeti, da tudi vrh ni več daleč. Pred nama je bilo še za eno dolžino vrvi strmega, izpostavljenega stebrička iz zelo krušljive skale. S pomočjo nekakšnih akrobacij sem le prilezel živ in zdrav na dobro stojišče. Dva klina za varnost in že je tudi Klavdij na delu. Kmalu je pri meni. Dober raztežaj naju še loči od vrha. Treba je najti le primeren prehod. Orientacija je v tej gosti megli skoraj nemogoča, le to veva, da morava navzgor. Ko hočeva ugotoviti, koliko je ura, spoznava, da sva oba junaško pozabila ure doma. Naposled se Klavdij na hitro odloči za krušljivo zajedo. Skala ima barvo zrelega paradižnika. Zaradi megle ne vidiva, kakšna je videti zajeda v zgornjem koncu, zato Klavdij prične. Spričo ogromne količine kamenja, ki se je vsipalo navzdol, sem samo čakal, kdaj bo tudi Klavdij priletel za njim. Ampak zgodilo se ni nič takšnega. Kmalu mi je veleva, naj grem za njim. Ni me vleklo preveč v ta kamnolom, toda pohvaliti se moram, da sem spravil še za kakšen kamion več kamenja v dolino kot Klavdij. On je sedel na tako široki polici, kakršne že ves dan nisva bila vajena. Pokazal mi je po njej v desno. Šel

Smer 1: Spominska smer Bernardu in Zupanu (plezala Mlekuš - Košir)
Smer 2: Spominska smer Peternelu (plezala Butinar - Tancar)
Smer 3: Varianta Fajdiga - Pintar

Foto Jaka Cop

sem po njej in čez gladek previsen skok, kjer sem zabil še zadnji klin, zlezal v kotel — dno Črnega grabna, oziroma cilj najinega vzpona. Hotel sem zavriskati, a sem v istem trenutku že zatulil od bolečine. Na levo roko se mi je zavalila precejšnja skala in čez rob priletela kak meter od Klavdija na polico. Pridušanje mi je naznanilo, da je še živ. Med plezanjem za menoj pa se mu je jeza ohladila, ko pa je prilezel k meni, mi je žarečega obraza segel v roko. Krepak stisk roke je povračilo za vse prestane napore. Malo čokolade, da nadomestiva izgubljene kalorije, in že je treba misliti na povratek. Dve uri je trajal sestop na bavarski turnc, po gorenjski v nemško in po njej v dolino. Pri Bistrici sva se še enkrat ozrla nazaj. Triglav je bil nezpremenjen, ostal je nepremagan, prvobiten, kakor zmerom, včeraj, danes in jutri.

SPODNJI ŽLEB ČRNEGA GRABNA (Severna stena Triglava)

Plezala: 16. 8. 1964 in 13. 9. 1964 Mitja Košir, Klavdij Mlekuž.

Čas plezanja: 7 ur 30 minut.

Višina smeri: 300 m.

Tež. stopnja: V. z mesti VI. v steni, ostalo ca. 40 klinov.

TEHNIČNI OPIS

Vstop isti kot za bavarsko smer, po kaminih na vstopni stolp. Iz stolpa prečka po polici desno 20 m. Na sredini žleba po dobro vidnih razčlembah navzgor na polico (4 k). Po polici 8 m desno pod 3 m visoko previsno poč (2 k), tu preko na sistem gladkih žlamborjev nazaj v levo na sredo žleba (k). Po žlebu naravnost navzgor 15 m, nato proti levi in preko strme stopnje na polico (4 k). Od tu po desnem gladkem žlebu (5 k) na slabo stojišče, od tu naprej se nadaljuje strm gladek žleb do stojišča pod previsno zajedo (8 k). Po zajedi 10 m, nato desno čez previs v gladke trebušaste plošče na slabo stojišče v stopnih zankah (7 k). Po gladkih počeh in ploščah naravnost navzgor 30 m, nato levo na (k) dobro stojišče. Iz poličke prečka 10 m desno, nato po počih navzgor in desno na ramo stojišča. Iz stojišča še prečka desno 5 m in preko strme stopnje proti desni na polico. Iz police poševno levo navzgor 30 m preko strmih in krušljivih odstavkov na travnato stojišče. Od tu desno pod navpično krušljivo zajedo, ki se proti koncu razširi v kamin in vodi v veliko votlino. Iz votline desno preko krušljivih odstavkov v dno Črnega grabna. Od tu možna dva izstopa:

- a) po bavarski smeri in po Zimmer-Jahnovem izstopu na rob stene;
- b) po gorenjski smeri na vrh Triglavskega stebra.

Beseda o našem alpinizmu

(Diskusija na 7. obč. zboru PZS)

Že leta 1963, na izredni skupščini, je bilo premalo govora o našem — slovenskem in jugoslovanskem — alpinizmu. Večina delegatov se je raje poglobila v gospodarstvo in druge dejavnosti naše organizacije — kot da bi bilo z alpinizmom vse v redu!

V gradivu za skupščino je poročila komisije za alpinizem le za dve strani in pol — najmanj! Ne gre, da bi meril dejavnost po teži poročila. Kdor ga prebere in ne pozna trenutne situacije, bo morda še zadovoljen — saj smo v dveh letih imeli štiri lepo uspele odprave: dve na Kavkaz, pa na Spitzberge in v Ande. Za letos pa se obeta še bolj bogata sezona — odhod II. himalajske odprave, Kavkaz, pa Bernina, Chamonix itd. Toda to je le ena — sončna stran in še ta je povrhu vsega plod uspešnega dela komisije za odprave v tuja gorstva. Druga pa je porazna — komaj 278 registriranih alpinistov in pripravnikov v Sloveniji in ne mnogo več v vsej Jugoslaviji. Pred kratkim sem imel priložnost, da sem ponovno slišal podatke o delu sorodne organizacije na Češkem. Preko 4000 registriranih alpinistov imajo, od katerih jih je vsaj $\frac{3}{4}$ ali pa še več takih, ki po kvaliteti odgovarjajo našim pogojem. Če to apliciramo na vso Jugoslavijo, kar je tudi povsem pravilno, saj tudi na Češkem alpinizem ni razširjen po vsej deželi, ugotovimo porazno razmerje — 10-krat več alpinistov imajo kot mi, pri tem pa le dobrih 14 milijonov prebivalcev! Pa ne samo to. Svoje edino gorstvo — Tatere temeljito poznajo in so ga obdelali že skoro povsem tudi pozimi in to sami! Mimo tega pa jim ne manka uspehov tudi v Zapadnih Alpah in na Kavkazu. Letos pa odhajajo prvič tudi na večjo ekspedicijo v Hindukuš.

Morda bo na to kdo pripomnil — zakaj primerjam ravno s to deželo. — Zato, ker bi bila primerjava s katero koli drugo, npr. sosednjo

Avstrijo, bilanca še bolj porazna. In še nekaj me je nagnilo k temu — Čehi so zadnje čase vedno bolj česti gostje naših gora. Lani so preplezali raz Špika, oreh, ki je bil za nas dolga leta pretrd ali pa premalo interesanten. Prav te dni pa jih je bilo 19 zopet pri nas, da se izkažejo še pozimi. Niso povsem uspeli, čeprav so opravili več, kot mi skozi vso sezono. Škoda da niso! Morda bi se potem mi le česa spomnili?

Sredi triglavske stene, tik pod vstopom v Čopov steber — naš ponos, so štirje čakali dva dni, toda rušeče se kamenje, posledica toplega vremena, jih je zavrnilo. Tudi druga skupina ni uspela — isto se ji je dogajalo na Zeleni glavi, nad vstopom v Špikovo steno. Toda — uspela je tretja. Drugič v zgodovini naših gora je v zimskih razmerah preplezala direktno smer v Jalovcu.

In da bi bila mera še bolj polna — sedaj so pred Triglavsko steno Nemci!

Naj vas spomnim, kako je bilo nekoč! Prav alpinisti so mnogo doprinesli, da tujci niso povsem preplavili naših gora. Res, da o tem sedaj ne more biti več govora, nekaj nacionalnega ponosa pa je — upam — v nas še ostalo?

Imamo 98 planinskih društev s preko 65 000 člani in 24 alpinističnih odsekov, toda le z že omenjenim, oziroma še nižjim številom alpinistov, zakaj praksa je pokazala, da aktivni še zdaleč niso vsi, ki imajo s pečatom to izkazano. Ob pregledu, koliko jih izpolnjuje pogoje za odprave v tuja gorstva, pridemo do še bolj porazne številke, komaj 34, za vse, za najtežje vzpone pa komaj 12! Ta številka bi res nekoliko narasla, če bi se naši odseki, pa tudi posamezni alpinisti bolj držali sklepov in napotil. — Komaj poloviča jih je odgovorila s potrebnimi podatki, čeprav smo jih večkrat zahtevali, — nikakor pa ne bi dosegla one, ki bi jo smeli pričakovati od organizacije, za kakršno imamo našo PZS. Ali ne bi bilo prav, da bi se nad tem zamislili vsi?

In še nekaj, kar je s tem tesno povezano! Kaže, da po zadnji skupščini nismo uspeli sestaviti niti take komisije za alpinizem, ki bi bila zmožna vsaj vzdrževati stanje, če ga že ni mogla izboljšati! Tu odgovor, kdo je kriv, ni težak. Vsi smo krivi! Od upravnega odbora naše zveze pa do zadnjega planinskega društva!

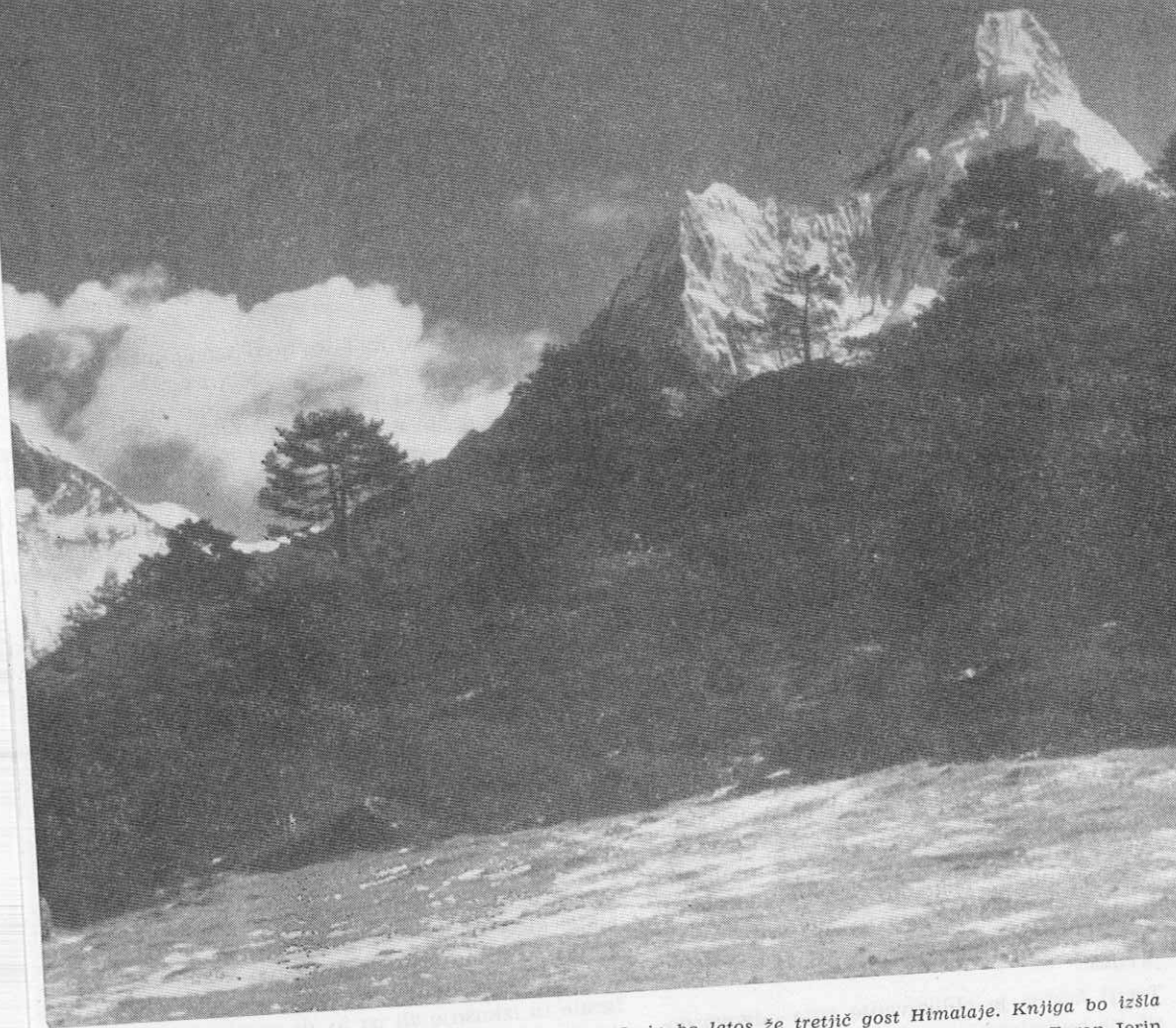
Zavedati se moramo, da alpinizem ni samostojna struja ali stranska veja na drevesu

Slika je vzeta iz knjige

planinske organizacije, pač pa da je njen bistveni del, če že ne vrh. Alpinisti so bili nekoč in bi morali biti tudi danes nosilci novih idej, obenem pa tudi oni, ki s svojimi dejanji — v steni ali izven nje, dajejo zgled vsem ostalim. S tem nikakor ne mislim, da so nekaj več kakor tisti, ki hodijo le po stezah.

Da pa je situacija še težja, kot je videti, naj navedem samo enega od paradoksov. Da bi se društva rešila materialnih skrbi, so se vrgla na gospodarsko dejavnost. Iz nje naj bi črpala sredstva za razvoj ostalih dejavnosti. Toda gospodarska dejavnost jih mori in če že pridejo do denarja, ni tistih aktivnosti, katerim naj bi bil namenjen.

Zorana Jerina o njegovih potih po Himalaji. Zoran Jerin bo letos že tretjič gost Himalaje. Knjiga bo izšla v kratkem pri Mladinski založbi

Foto Zoran Jerin

Kmalu po osvoboditvi, ko so se alpinisti, naši predhodniki, še ubadali s skoraj pionirskimi problemi in ni bilo nikogar, ki bi jim vsaj svetoval, so bili relativno mnogo bolj uspešni, kot pa smo sedaj mi, z najnovejšimi plezalnimi vrvmi, specialnimi čevlji in ne vem še s čim. Zakaj? Tako se moramo vprašati. Kje so tiste generacije, na katere smo lahko upravičeno ponosni?

Vprašanje je sicer kompleksno in tak bi moral biti tudi odgovor, toda zadovoljim naj se le z delnim! Tedaj borba za standard še ni zavzela takega obsega, kot ga zavzema danes, in mladina se je hitreje oprijela vsega novega, še posebno, če je v tem videla možnost

za sprostitev. Alpinizem pa je bil še posebno mikaven.

Uspevale so odlične naveze, ki se niso ubadale le s fizično manifestacijo alpinizma, pač pa so našle čas tudi za umske stvaritve, od vodnika in učbenika, pa do polemik. Uspele so prodreti tudi izven naših meja in naš alpinizem je skoraj stopil vstric z evropskim. Pri začetkih je tudi ostalo. Ko bi bilo treba naprej, je zmanjkalo podpore in zaostali smo še bolj kot poprej. Spomnimo se samo prav na Himalajo, — toliko časa jo je bil treba prelagati, da od prvotnih kandidato ni ostal nihče. Da so prenehali, ni povsem prav.

Ne bilo pa bi prav, če bi s tem zaključil, ker bi povsem upravičeno lahko kdo rekel: — Fiolozfirati je lahko — še posebno, ker sem kot posameznik in kot predstavnik organizacije, ki jo danes zastopam, tudi kriv, oz. vsaj deloma odgovoren.

V čem je bistvena napaka našega dela v zadnjih letih? V vzgoji! Saj smo usposobili, ali pa so se celo kar sami, nekaj mladih plezalcev, da se sedaj lahko poganjajo po najtežjih smereh, toda s tem, da smo jim dali fizično spretnost, še zdaleč nismo storili vsega. Dokler ne bo vzgoja kompleksna in ne bo obsegala vsega — od tehnike do etike, ne bomo mogli biti zadovoljni. In tu čutimo posledico poprej omenjenega stanja — primanjkuje nam starejšega kadra, saj je danes štiri do petletni plezalni staž že velik.

Alpinistična šola, kot del splošno planinske, bi bila lahko osnova za ponoven in sistematičen vzpon. Dokler ne bomo imeli jasnih konceptov in ne bomo razpolagali s pripomočki, da bodo na terenu lahko vzgajali tudi manjši odseki, ne bo prišlo do kvantitete. Brez te pa tudi ni kvalitete.

Odprave, ki se morda zde komu v takem stanju razsipanje denarja, so činitelj, ki ga ne smemo zanemariti. Na eni strani so cilj, za katerega se je vredno truditi, na drugi strani pa z njimi posegamo vsaj po zadnjih deviških predelih tujih gorstev. Če bomo z njimi prenehali, stika z ostalimi alpskimi narodi ne bomo nikoli več vzpostavili. Vprašanje pa je, kako bomo to izkoristili za naš notranji napredek.

Tretji faktor je oblikovanje čuta odgovornosti, pa ne kolektivne, pač pa pri posamezniku. Naj bo študent ali delavec, dovolj da je preplezal nekaj težjih smeri, in že misli — tako je vsaj z večino — dovolj je, da plezam, za ostalo naj poskrbe drugi, ki niso za v skale. To je prevzetno in naivno obenem, kaže pa tudi popolno pomanjkanje zavesti.

— — — — —
Predlagam:

1. Odseki bi morali bolj paziti pri dodeljevanju ugodnosti posameznikom. Če kdo le pleza, pa se ne potrudi niti toliko, da bi pomagal na odseku pri vzgoji ali pri vodstvu mladinskih izletov, potem naj si ugodnosti išče kje drugod, planinska organizacija za take nima sredstev.

Morda jih bo s tem nekaj odpadlo ali pa jih bomo, vsaj v začetku, odrinili tudi sami, prepričan pa sem, da bo vsaj vzdušje kmalu boljše. Ali ni čudno, če dobivajo v nekaterih odsekih vse ali pa vsaj precej, od čevljev pa do nahrbtnikov, in še 100 % kritje stroškov za ture? Tu bi prav upravni odbori društev mogli in morali nekaj storiti! Pokažejo naj dovolj razumevanja za alpinistično dejavnost, po drugi strani pa naj tudi gledajo, kako se sredstva trošijo.

2. Že nekajkrat je bilo predlagano, naj bo vsak alpinist — obvezno naročnik Planinskega Vestnika. To naj bi se v prihodnje tudi izvajalo, le da bi morali sklep pravilno formulirati.

S tem bomo dvignili naklado glasila in bolj upravičeno vplivali tudi na izbor vsebine, predvsem takih tekstov, ki bi pripomogli k pravi vzgoji.

3. Zavarovanje alpinistov. Odkar ni več centralno, močno šepa in to na našo škodo. Zakaj ne bi tudi to sprejeli kot osnovno obveznost poleg naročnine na Vestnik, ne glede na to, kdo bo plačal, odsek ali posameznik. S tem si bomo prihranili marsikatero neljubo situacijo.

4. GRS mora tudi skrbeti za delo AO, saj se iz njih rekrutira velika večina reševalcev, če že ne vsi! Namesto da bi delali složno, marsikje prihaja do dveh in to povsem ločenih struj. Pri postajah GRS so zbrani starejši člani, ki se bavijo s plezanjem le še občasno, ali pa še to ne, mladim pa vstop močno ovirajo. Nič ne bi rekel, če bi glavno vlogo igrale tu izkušnje ali pa to, da so oni v sezoni doma, mlajši pa na raznih odpravah in tečajih, toda tu igra pomembno vlogo še nekaj — in to materialne ugodnosti. Posamezne postaje GRS imajo danes že visoke proračune, svoja vozila in odlično opremo. To je tudi prav, toda kdo, oziroma ali ima sploh kdo pregled nad uporabljanjem tega dela planinske imovine?

Ali ne bi bilo vredno razmisliti, da bi se nekaj sredstev GRS trošilo tudi za preventivo, za vzgojo mladine in alpinistov? Saj so ti največ v gorah in bodo sedanje reševalce nekoč tudi nadomestili.

5. Sprejeta je bila »klasifikacija alpinistov«, za katero bi rad samo mimogrede predlagal spremembo naziva — saj z njo ne ustvarjamo razredov, pač pa so to le pogoji za udeležbo na odpravah. Toda to ni bistveno, čeprav je pri nekaterih vzbudilo tudi hudo kri. Važnejše

je, da bi se odslej tega držali! Kdor jih ne izpolnjuje, naj ne bi prišel v poštev niti za rezervo. Seveda pa se tudi ne bi smeli držati le tehničnih meril, pač pa tudi ostalih — na podlagi teh pa naj bi izbral vodja.

Vsak, ki kandidira za eno od bodočih odprav, naj k delu organizacije tudi nekaj več prispeva. Ne v denarju, pač pa z delom. Saj imamo toliko nerešenih problemov — od zbiranja gradiva za prepotrebni plezalni vodnik pa do vodstva republiških in zveznih tečajev, tako da bi za vsakega lahko našli ustrezno nalogo.

6. Odkar je pogorela stara zaloga knjig »V naših stenah« se pripravljamo za novo izdajo. Toda z izjemo doline Planice še ni zbranega nič. Manjka nam še nekaj, o čemer se manj govori — knjiga o plezalni tehniki. Če hočemo, da bodo novi kadri taki, kot si jih želimo, bomo morali ugrizniti tudi v to jabolko, čeprav je trdo.

7. Oprema. Odkar je odšel Avčinov patent v Nemčijo, doma ne izdelujemo nobene opreme več. Saj si pomagamo na vse mogoče načine, od uvoza preko uvoznih podjetij, preko pollegalnega uvoza, pa do lastne izdelave, toda vse to ne zadostuje!

Preprosta zgodba z gora

Marijan Krišelj

Šel sem v planine, s prijateljem, da bi mu razkazal svet, ki ga je doslej občudoval samo od spodaj. Izbrala sva si kar Krvavec, Dolge Njive, Greben in pa Cojzovo kočo. Dovolj za tokrat in dvakrat dovolj za še neizkušene prijatelja. Po drugič kaj bolj resnega.

Za Krvavec sva se zaupala izredni iznajdbi — žičnici, ki človeka kar naenkrat potegne tako visoko, da mu šumi v glavi

Na Krvavcu se nisva ustavljala. Šla sva molče mimo mlake, antenskega stolpa, po poti, ki drži na Veliki Zvoh. Pod Velikim Zvohom, goro, ki je nekoč vabila ljudi, da so z

njenega temena trgali planike in — umirali zanje, pod to goro sva zavila na levo. Za Dolge Njive moraš tod zaviti na levo...

Pasji lajež in pozvanjanje s kravjimi zvonci kažete, da dolina ni mrtva. Da žive v njej ljudje in da bo morda pri njih uspelo izprostiti skodelo surovega mleka za okrepcilo...

— Poglej tamle, je to koča? je zvedavo pokazal prijatelj s prstom v zamegleno dolino.

— Da, to kar se je pravkar pokazalo iz megle, je planšarska koča, sem mu mimogrede odvrnil, ko sem se z vso težo, kar jo prenašam po svetu, zadržal po sipkem grušču.

— Ta le za silo nudi zavetje in potrebno udobje pastirju, ki tu ob lepem ali grdem vremenu pazi na živino, ker so mu jo pač zapali kmetje iz vasi v dolini...

Res, imenitno so te Dolge Njive. Ljudje jih v glavnem poznajo le pozimi, ker so tu sila pripravnih tereni za smuko. Zdaj pa je tu megla in le kdaj pa kdaj se posreči, da ta zelena dolina pokaže svojo vsakdanjo, zato pa toliko bolj privlačno lepoto utrujenim obiskovalcem. Utrujenim in obenem srečnim, da morejo dihati njen sveži zrak in da lahko s pogledom počivajo na žametno zelenih pašnikih, ki jih tu ne manjka.

Opazoval sem prijatelja. Opazoval sem ga vse do koč. Bil je presrečen. Spoznal sem, da v njegovih očeh počiva tista skrivnost, ki je značilna za resničnega ljubitelja gora. In srečen, dvakrat srečen sem bil tudi jaz...

Pred kočjo sva se ustavila. Najina prva postaja. Z vrat naju je pozdravila prijazna pastirica. V pozdrav je zalajal tudi pes, ta nepogrešljivi spremljevalec človeka, posebno še v takem okolju, kot so Dolge Njive. Ob odzdravljanju nisem prezrl žetarja, iz katerega se je kadilo pravkar namolženo mleko. Poprosil sem za skodelo. S slastjo sem zliil vase še toplo mleko in obenem pogledal po vremenu. Ni kazalo na dobro. Veter je preganjal megle in hladno je bilo. Kazalo je, da se lahko vsak čas sprevrže v nevihto, ali pa v tih in potuhnjen dež... Skoraj ni, da bi človek tvegala. Pot, ki je pred nama, je še dolga, predolga, da bi si na njej mogla privočiti nevihto s točo...

— Greva naprej, si za to? me je predramil prijatelj iz tega neprijetnega razmišljanja

— Hja, ne vem, kako bi. Megle so postale mokre... Sicer pa, tako je že tri tedne. Po je dobro markirana. Ni se bati, da bi zašla Pa pojdiva.

Izrekel sem to skoraj usodno besedo — in ubrala sva jo proti Grebenu. Za nama so zamirali zvonci... V pečeh, ki jih je topila svinčena megla, se je izgubljal tudi pasji lajež. Zdelo se mi je, da naju vabi nazaj. Da naju roti, naj ne greva tja gor. Pa, na to nisem utegnil misliti. Sapa, ki mi jo je zvalila iz prsi strma pot, mi je pregnala vse odvečne misli. Gledal sem le po prijatelju pred seboj, po markacijah in pa v meglo, ki se je lepila po pobočju, ruševju in skalovju. Mastila je kamenje, tako da je spodrsavalo. Nenadoma se je prijatelj ustavil. Zajel je sapo.

— Se ti ne zdi, da bo najina tura klavrna... Takole vreme...

— No, zdaj greva, naj bo že tako ali drugače. Na cilj morava priti, ali ne? Sicer pa, tudi takole je zanimivo, posebno, če greš tod prvokrat... Popravil si je nahrbtnik, se brez besed obrnil in se spet zagrizel v strmino.

— Dež, saj še niti na vrhu Grebena nisva... Spoznal sem, da ga vse to vznemirja. Da mu je megla, vlažna megla zoprna in da ga je strah. Zaskrbelo me je.

— Ne, ni daleč, sem malomarno odvrnil, le nekaj ovinkov. No poglej. Megla ti ga je blagovolila pokazati. Vidiš, da ni daleč...

Vrh Grebena se je pred nama pokazal v resnici kot privid, ki mu ne smeš verjeti... Na dnu svoje zavesti pa sem bil prepričan, da je ta vrh še daleč, hudo daleč... Dež ti tako podaljša čas, da nazadnje ne znaš preceniti razdalje.

Ob tem topem razmišljanju sem začutil, da sva s tovarišem daleč narazen... Da nisva več drug poleg drugega... Da je med nama velikanska pokrajina, ki jo počasi, počasi moči zoprni dež. Tak občutek sem poznal. Vedel sem tudi, da je tako občutje v gorah silno nevarno, morda celo smrtno nevarno. Dovedoval sem si, da bova skoraj v koči... Da iz dežja ne završi nevihta... In da malo mokrote pravzaprav nič ne škodi. Uspelo mi je prepričati samega sebe... In ko prepričaš samega sebe, ni težko pregovoriti tudi tovariša...

Molče sva prišla na vrh. Pot je bila prenaporna, da bi se lahko pogovarjala. Prijatelj se je oddahnil.

— Vidiš pa sva na vrhu, sem izdavič s kislo veselostjo, da bi tako pretrgal mokro tišino. Počitek. Počitek, kot bi sedela na dnu jezera ne pa na vrhu gore. Požirala sva čokolado,

sladkor in skušala z bolj ali manj posrečenimi dovtipi ogreti nerodno razpoloženje. Nerodno predvsem za prijatelja, saj je prvokrat v takem okolju...

— Pogled, razgled, bleknem nenadoma s polnimi usti sladkorja.

— Daj no daj, sama megla pa razgled...

— No ja, ob lepem vremenu mislim... Sem se skušal izmazati. Od tu se lepo vidi Bistrica, Kokra, Suhadolnik... Lahko občuduješ vse Kamniške, prav do Ojstrice... Grintovec in Kočna sta pred teboj, kot na dlani... Storžič... Ta je od tu še bolj podoben Storžiču... In Triglav... Samo slutiš, da je tam doma veličastje.

Ne vem, če se je prijatelja to prijelo, saj v resnici v tej megli ni imelo nobenega smisla. Očitno je bilo, da je bil zadovoljen, ko sem nehal, kajti sedel je z vpisno knjigo v roki in vanjo vneto zapisoval...

Skrivaj sem poškilil na njegov zapis. Datum, ime, priimek in pa... Toplo mi je postalo pri srcu. Bral sem: Prvokrat na vrhu Grebena. S prijateljem imava smolo. Vreme je sama megla... Razgleda toliko kot nič... Kljub temu pa je lepo, tako lepo, do bom še prišel... Zaprl sem knjigo in pogledal prijatelja. Opazoval je domačijo tam daleč na dnu Kokre...

— Greva.

Čevlji so se zagrizli v razmočeno kamenje. Dobro morava paziti, da ne zdrsneva. Svet je tu strm, le en sam napačen korak, ena sama napačna stopa... Pa bi bil tam doli v dolini. Da, v dolini, kajti tu gredo grape prav tja do Suhadolnika...

Tovariš stopa pred menoj. Molči. In vem, zakaj molči. Besedo mu je vzel dež in skrb, kako čim hitreje priti do varne kože...

V zraku je čutiti, da nevihta ni daleč. To sem zaslutil že na vrhu Grebena... Prijatelju nisem upal razložiti, kaj pomeni tisto skrivnostno brnenje, ki je sililo v ušesa... In tisti zven okoli kovinske skrinjice... Vedel sem, da strela ni daleč...

— Pogledj skalo!

In res. Skala se je iz megle izluščila kot velikanski kip neznanega božanstva.

— Ja, prav tu preko morava.

Prijatelj je prebledel. Njegov beli obraz je bil videti v tem sivem okolju, v tej stiski še bolj bled.

— Ne... Saj to je navpična skala. Ne, jaz ne grem. Nazaj grem...

Njegov glas je tesnobno odmeval v čudnem kotlu. Stisnilo me je pri srcu... In ta strahovita tesnoba se je na mojem obrazu kazala kot dobrodušen nasmeh, češ, kaj boš, saj ni tako težko, le videti je, da je nemogoče.

— Poskusi, sem ga spodbujal.

— Daj ti prvi.

Jaz bom šel za teboj... Tako bo bolj varno. Pripovedoval mi boš vse, kar boš ob plezanju občutil. Videl boš, da ne bo hudo.

In se je zagrizel. Na videz je šlo gladko, le tresoč se kolena so izdajala, da gre le z največjim naporom. Bo vzdržal? Pod njim je stotine metrov prepada. Tega se zaveda, čeprav ga ne vidi. Je že skoraj na vrhu. Niti besede ni izdaval... Ne potrebuje mojih nasvetov. Na vrhu je. Videl sem še, kako je omahnil med jeklene vrvi. Omagal je... No bo že

kako, samo da je preplezal. Taka stena v lepem vremenu ni nič posebnega. Igraje bi jo preplezal. Tako pa ti vse polzi iz rok, dež žre kožo po obrazu in rokah...

Poskusil sem še sam. Šlo je, saj sem vajen takih stvari. Od zgoraj ni glasu. Menil sem, da prijatelj počiva. Bil sem že sredi stene. Hitro sem napredoval, kljub ogabni mokroti. In čudno, nenadoma me roka ne uboga več. Ne morem naprej. Ne morem, pa če bi tvegaj, do kraja tvegaj... Počivam. Ne upam zaklicati prijatelju; bom že, ko se spočijem. Znova sem se zagrizel. Ni šlo. V roki ni bilo nobene moči. Spoznal sem, da steni ne bom kos... Pa sem še poskusil. Poskus iz obupa. Daj, sem si dopovedoval, daj, ne smeš pustiti prijatelja samega. Prvič je tu, ti si odgovoren zanj... Spet ni šlo. Roka ne uboga, pa če še tako silim. Pokličem:

Simnovec in Zeleni rob na Veliki planini, s sedežnico za smučanje zdaj na široko odprt svet

— Vrni se. Ne morem do tebe. Z roko nekaj ni v redu.

— Ne, ne grem nazaj... Ne morem... je zastokalo tam zgoraj med vrvmi.

— Ne more nazaj... In jaz sredi stene... Nad menoj grom... Blizu mene je usekala strela kot razjarjena kača. Odlomljeno kamenje se je zgubljal mimo mene v globino...

— Ne more nazaj... Ne more nazaj...

Tedaj me je prvič v življenju resnično postalo strah. Brez misli sem čepel v steni, naslonjen na razmočeno jekleno vrh. Strele mi ni bilo mar.

Tedaj pa... Spomnil sem se stare poti. Tam spodaj pod steno. Včasih smo hodili po njej. Je daljša, zato pa varnejša...

In sem obšel steno. To steno, ki mi ni pustila, da bi jo preplezal. Hodil sem uro in

pol po dežju, toči, med strelami, da sem jo obšel. Misli so bile pri prijatelju tam zgoraj...

Zagledal sem rob, in tovariša... Bil je tam, tak kot sem si ga predstavljal. Čakal me je. Brez besed me je čakal...

Dež je še vedno lil. Strele se še niso utrudile, le toča se je preselila nekam za Grintovec... Ob takem srečanju se zaveš, da ti ni mar strele, dežja, vetra, mokrote, na razgreti koži... In da si se pravzaprav vsega tega že navadil. To pa ni brezčutnost, od sreče le pozabljaš na vse to... Ob sreči, ki jo zmore roditi samo uspešno opravljeno delo.

— Daj mi roko, vredno je, da ti jo stisnem. Pogledala sva pod rob. Tam daleč spodaj se nama je iz megle ponujala koča — Cojzova koča.

In vse do vrat nisva spregovorila besede...

VRAČAM SE •

In memoriam

Tone Kuntner

*Vračam se
z zlatimi kamenčki
v žepih,
ki jih je morje
ribicam vzelo
in jih pustilo
obalam otokov.*

*O, davno je ribicam
morje odteklo.*

*Vračam se
z zlatom.
Čevlji raztrgani.*

TONETU GRUŠOVNIKU iz Vrhovega dola pri Rušah.

(Zelo rad je imel planine. Ponesrečil se je v severni steni Jalovca. Star 18 let.)

Bil je lep poletni dan. Zgodaj dopoldne je pritekla sosedova Justa: »Tone je mrtev.« Bila je njegova sestra. Bil je moj prijatelj. Spominjam se ga s tole pesmijo:

PA BO POZABLJENO

Pa bo pozabljeno.

*Sonce bo vse posušilo.
Veter bo svečo ugasnil
in prižgal druge plamene.*

*Sestra je brata imela,
prijatelj prijatelja,
Sonja bo Janeza vzela...*

*Le mati se spomni
in joče.*

BELO CVESTI

*Belo cvesti
je tvoje veselje,
nekje na sončnem obronku gozda,
proč od živine,
daleč od koscev;*

*cvesti metuljem,
cvesti čebelam,
cvesti zaljubljenim
in potem biti
črn nepobran sadež,*

belo odvesti.

V zadnji vojni vojni porušeno Cerkljansko

Porezen

Janez Jeram

Porezen! Spominjam se ga, ko so italijanski žarometi v I. svetovni vojni izza Matajurja osvetljevali avstrijske položaje. Kadar je žaromet posvetil, je zažarel vrh Porezna, posvetilo se je okno planinske kočice na vrhu. To mi je ostalo tako živo v spominu, od takrat pa je poteklo že skoraj pol stoletja, trgal sem tedaj šele prve hlače in o planinstvu nisem nič vedel. Od takrat naprej mi je bil Porezen vedno pred očmi. Kolikokrat sem gledal in si srčno želel povzpeti se nanj, vendar se mi je ta želja izpolnila šele po osvoboditvi. Med tem pa je Porezen doživljal tragedijo za tragedijo ter prisilno spreminjal podobo. Bil je

namreč na bivši jugoslovansko-italijanski meji in dostop nanj ni bil mogoč vsa leta italijanskega vladanja v teh krajih. Porezen (1632 m) je najvišji vrh na Cerkljanskem. Prav v njegovih nedrih se stiska Cerkljansko, ki je skupno s Poreznom doživljalo težke čase. Sosedji so mu Črna prst, Ratitovec, Blegoš in Kojca približno enake višine. Zanimiv je po zelo pestri flori kot njegovi sosedi, še bolj pa po svoji novejši zgodovini. S strmimi senožetmi je obdan prav do vrha, lastniki teh senožeti so kmetje iz vasi Poče, Gorje, Labinje in Trebenče — vasi potisnjene prav pod strmino Porezna z razprostrtimi njivami krog njih, kjer še uspeva koruza, v jeseni pa cvete ajda, saj Porezen brani dohod mrzlim vetrovom, da v vsej Cerkljanski dolini sneg nima obstanka. Sonce upira vanj svoje žarke, da zgodaj spomladi na njegovi južni strani skopni sneg prav do vrha. Tik pod vrhom kaže nekaj skalnatih zob, pogled nanj je veličasten. Vse drugače je na severni strani. Davča, več kilometrov dolga vas, ima potisnjene velike kmetije prav pod vrh Porezna. Tu pa je zima neizprosna. Uspeva le krompir, oves ter lan, ki ga mladi rod že skoraj ne pozna. Tudi tu

se le redkokdaj še oglašajo trlice in malokje še belijo prijetno dišeče lanene rjuhe.

Po I. svetovni vojni je Porezen zasedlo italijansko vojaštvo. Planinska koča na vrhu, ki jo je leta 1907 zgradilo SPD — podružnica Cerkno, je kmalu pričela zginevati. Italijansko vojaštvo jo je rušilo in uporabljalo nje-no opremo in ves ostali les za kurjavo. Planinska koča na Poreznu je bila prva na Primorskem, ki je pod italijansko vladavino nehala obstajati, s tem pa je bilo tudi konec organiziranega planinstva na Primorskem. Tedaj se je začela za Porezen prava tragedija. Državna meja je Porezen razdelila med dva lastnika, vrh in južno pobočje je ostalo pod Italijo. Meja je tekla po severnem pobočju, preko planine, kjer se je pasla živina kmetov iz italijanske in jugoslovanske strani. Kakšne težave so potem imeli kmetje zaradi strogega režima na meji, je razumljivo, vendar je tihotapstvo kljub temu cvetelo. Marsikatera bohinjska kravica je menjala lastnika in se znašla na italijanski strani.

Kmalu pa so italijanska vojaška poveljstva ugotovila, da je Porezen izvrstna tarča za preizkus daljnometnih topov. Vsako leto so potem pripeljali v Cerkljanski vrh težke topove ter z njimi obstreljevali Porezen. To je bilo vedno v poletnem času, zato je morala za ta čas živina iz planine, kmetje pa so morali prekiniti s košnjo, po končanih manevrih pa pogosteje brusiti kose zaradi izstrelkov in raztrganih senožeti, ki še danes kažejo rane.

Nekaj let pred II. svetovno vojno pa so pričeli na Poreznu graditi utrdbe, kajti napraviti je bilo treba protiutež Rupnikovi liniji, ki so jo na jugoslovanski strani gradili na Blegošu. Pripeljali so številne delavce iz notranjosti države, ki so začeli spreminjati podobo Porezna. Žične ovire so prepredle vrh in pobočja. Med gostimi stražarskimi mesti, da bi nepoklicani ne prišel v bližino, pa so začeli vrtati nedra Porezna in graditi bunkerje in kaverne iz betonske mase. Utrdbe na Poreznu naj ne bi samo branile vso cerkljansko dolino pred sovražnikom, marveč naj bi topovi iz teh utrdb pripravljali pot armadi v dolini. Leta 1941, ob napadu na Jugoslavijo, so res topovi iz teh bunkerjev bruhali železo onkraj meje na sovražnika, ki ga ni bilo; italijansko vojaštvo pa je kljub temu bežalo.

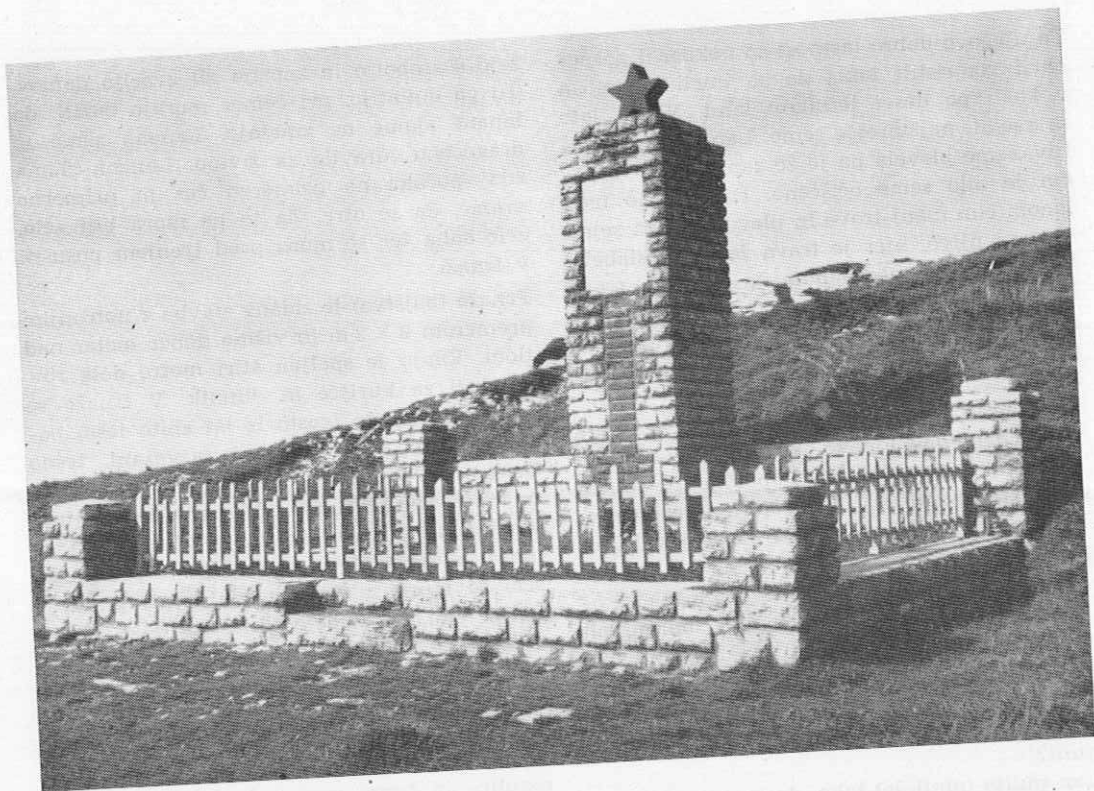
Porezen pa ni služil le italijanskemu vojaštvu, temveč so v gozdnatih pobočjih našli zavetje tudi partizani. Prvi cerkljanski aktivisti so visoko pod Poreznom zgradili bunker

za »Tehniko Porezen«, kjer so razmnoževali propagandni material in je bil tudi shajališče ilegalcev. Da bi bil prehod iz nemškega rajha na italijansko stran onemogočen, so Nemci prepredli bivšo italijansko-jugoslovansko mejo z visoko in gosto žično oviro ter nastavili poljske mine, ki pa so partizanom več koristile kot pa škodovale. To žico so prepredli tudi čez vrh Porezna, ki pa ni zadržala partizanskih enot na Gorenjskem, da se ne bi po potrebi umaknile v neprestanih hajkah v nekoliko bolj varno zavetje na italijanski strani. Tako je bilo tudi 22. julija 1943. Pred nekaj dnevi ustanovljena Prešernova brigada se je morala umakniti pred ogromno nemško premočjo skozi prej pripravljene prehode v žični oviri na italijansko stran Porezna. Nemci so to seveda sporočili Italijanom, da se tam nahaja partizanska enota. Italijani so zbrali ogromno vojaštva ter napadli Prešernovo brigado. Vnel se je hud boj. Na Poreznu so padle prve žrtve; kri je tekla po cvetočih livadah. Tu je nastala partizanska pesem Blaža Ostrovharja:

Mrtvaških ragelj spev glasan
odmeva z gore v beli dan.
Svobodo terja pesem ta,
upor do zadnjega moža.

Italija je položila orožje, vojaštvo se je umaknilo iz teh krajev. Cerkno je postalo partizanska prestolnica. Porezen pa bi bil varno zavetje partizanom ob eventualnih vpadih Nemcev na osvobojeno ozemlje. To je Porezen tudi bil, čeprav so bile vasi pod njim ali požgane ali pa bombardirane, saj je dim požganih vasi pod Poreznom večkrat pokrtil Porezen.

Zadnja tragedija pa se je začela na Poreznu zadnje dni marca 1945. Začela se je sovražnikova ofenziva na IX. korpus, ki je operiral v teh krajih. Pred ogromno premočjo Nemcev so se na Porezen umaknili borci Kosovelove brigade, italijanskih partizanskih brigad, inž. bataljona XXX. divizije in še drugi. 24. 3. 1945 v zgodnjih urah so se na smrt utrujeni in premočeni partizani zbrali v italijanskih bunkerjih na Poreznu, misleč, da so tu varni. To jutro pa so se pod zaščito goste megle in zaradi izdajstva pričele valiti iz doline ogromne mase nemškega vojaštva ter se pripilazile v bližino bunkerjev. Partizanske enote so presenetili v bunkerjih, kjer so se nahajale v obupnem položaju. V borbi iz neposredne

Spomenik padlim partizanom pod vrhom Porezna

bližine je padlo precej naših borcev, nekaj pa so jih Nemci ujeli in postrelili, drugi pa so se razbežali.

Spet sem gledal na Porezen iz Cerkljanskega vrha. Po Poreznu se je tokrat svetilo orožje z vso uničevalno silo, svetile so se čelade nemških vojakov, ki so preiskovali teren ter kasneje ujete borce odpeljali v vas Jesenico nad Orehkom, kjer so jih postrelili. To je bila zadnja tragedija na Poreznu.

Porezen je svoboden, planinci ga množično obiskujejo. V srcih planincev je vzklopela želja, da bi Poreznu zopet vrnili prejšnjo podobo. Člani PD Cerknjo so uredili postojanko v nekdanji kasarni. Na vrhu Porezna, kjer je stala prejšnja planinska kočica, pa je ZB Cerknjo postavila spomenik v zadnji ofenzivi padlim borcem, ki so darovali življenja, da se lahko svobodno sprehajamo po naših gorah. Živina se zopet mirno pase okrog bunkerjev in ostankov bodeče žice, ki sicer kvarijo lepoto planinskega sveta, vendar mimoidočega planinca spominjajo na težko preteklost, da se pokloni pred spomenikom ter položi skromen šopek rož na gomilo žrtev iz zadnje tragedije na Poreznu.

Lan in tkalec

Joža Vršnik

Lan je rastlina, ki je imela v komaj preteklih časih velik pomen kot surovina za predelavo v tekstil (manufakturno blago). Cenejša, zato tudi slabša industrijska roba je lan potisnila v preteklost in ga sedanja mladina — vsaj pri nas — že več ne pozna. Zato morda ni odveč, če pridelovanje lanu in cel proces predelave v platno nekoliko opišem. Laneno seme je okroglo, ploščato in drobno ter kostonjeve barve. Že kar pri semenu je zanimivo to, da zelo dolgo ohrani kaljivost.

To njegovo dobro lastnost so nekdanji gospodarji izkoristili tako, da so imeli v vrečah v kašti po deset letnikov lanu. Vsako leto so vsejali najstarejše seme. Lan je bil še kaj živ, seme plevela pa je že zamrlo. Na ta način je bilo seme očiščeno. Da bi bilo med lanom čim manj trave in plevela, so ga sejali v staro njivo, kjer je trava že zelo oslabela. Vendar se je med lanom še pojavila trava in plevel posebno predenica je bila zoprna in škodljiva, ker je lanene bilke zvezala in pritegnila k tlom, zato pa je bilo treba temeljito opleti.

Zelo lep je bil pogled na njivo cvetočega lanu v sončnem dopoldnevu, ko je lan v rahlem vetru tako lepo valovil. Popoldne pa laneni cvet zamaži, zato je lan popoldne videti nekoliko zaspan, veter pa mu še zmeraj daje lepoto in življenje.

Kadar lan dozori, ga je treba populiti s koreninami vred, ker ima tudi v koreninah dobra vlakna. Puljenje lanu je edino delo, pri katerem se ne rabi nobeno orodje. Zato takega, ki gre na kakršno koli delo že, brez orodja, vprašajo sitni ljudje: Ali greš lan pulit?

Lan pulijo (pipljejo) tako, da ga zgrabijo na sredini bilk toliko, kolikor ga z obema rokama obseči morejo, ga stisnejo skupaj in izpulijo, zemljo otresejo ter laneno slamo lepo izravnano položijo na tla. Ko ga izpulijo drugo pest, ga položijo čez prvo navskriž. Tako dajo več pesti navzkriž na en kupček, ki pa ne sme biti prevelik. Ko je lan populjen, leži po njivi vse polno teh križ kraž kupčkov. Tudi na to je lep pogled, a ne za dolgo, ker te kupčke takoj odnesejo na travnik, kjer jih eden odlaga pest za pestjo, drugo poleg druge v dolgih vrstah, drugi pa te pesti razgrnejo tako, da bilke leže v strnjenih vrstah. Zadnja vrsta mora biti razgrnjena (razprostrta) okrog in okrog vsega lanu. Tam, kjer se vrsta stika, mora biti iz lanenih bilk napravljen križ, da ne more po lanu vrag plezati (vrtinec vetra) in lanu zmešati. Tako razprostrt in izpostavljen soncu in dežju, mora lan ostati tri tedne, da se uleži. Ko je uležan in suh, ga s srpom dvigajo iz trave in valijo po vrsti v precej velike snope, katere pove-

žejo s srobotjo in znosijo ali zvozijo domov. Tu ga omlatijo, pri čemer morajo paziti, da lanene slame ne zmešajo. Laneno seme je dragoceno zdravilo za živino. Lanena slama zdaj počaka na primeren čas in primerno vreme, da se otrè. Za to pa mora biti zelo, zelo suha ter se mora pred trenjem posušiti v frnaži.

Frnaža (pajštva) je zidana stavba z notranjim premerom 2×2 m in višino dober meter nad tlom. Vanjo je speljan štiri metre dolg rov, ki služi za kurišče in dimnik. V frnažo se na leseno mrežo (gosto iz lat zbito lesu) postavi lanena slama (snopi razvezani, tesno drug poleg drugega), tako da je frnaža polna in topel zrak ne more nikjer prosto odhajati. Kolikor se iz frnaže odvzame suhega lanu, se mora takoj dodati še ne suhega. V peč (kurišče) se mora zakuriti zgodaj zjutraj, da je lan že suh, ko pridejo terice na delo. Kuriti se mora z bukovimi drvmi, ki ne pokajo dovolj močno, da se lan dobro suši, in ne prehuo, da se lan ne vžge. Zato mora biti kurjač zelo previden, pred kuriščem pa mora imeti pločevinasta vratca, s katerimi ogenj regulira in brani vetru, da kdaj ognja nepožene v frnažo pod lan.

Za trenje služijo trlice obsekovavke, s katerimi (navadno moški) posušen lan obsekajo (bolj na grobo otrejo) in glajavke, s katerimi ženske napol otрто predivo otrejo na fino, zavijejo v pesti in odložijo v zato pripravljen koš.

Trlice so napravljene (izdelane) iz bukovega lesa, tako da se rezilo tesno prilaga med dve deski. Rezilo se dvigne, na desko se položi lanena slama, na katero se z rezilom udarja ter s tem olušči zunanja koža (pazdir) lanenih vlaken. Trlice morajo biti krepko vstavljene, saj morajo po več dni vzdržati precej močno obtežitev. Trenje ali tretje — kakor tudi pravimo — ni lahko delo, saj terici, ki nekaj dni pridno tare, desnica za pestjo močno oteče. Naporno delo pa si »sladijo« s pripovedovanjem šal in zgodb, smešnih in resnih, resničnih in izmišljenih. V družbo teric pa ni dobro priti. Hudomušne terice človeku hitro kakšno »ošpičijo«. Še najmanjše je to, da ob odhodu nevede odnese kakšen repek.

Nato je treba predivo še omikati. Za to potrebujejo mizežn. To je komolec dolga in ped široka deska, v katero je zabitih tri vrste štirioglatih ostro zbrušanih žeblice. Žeblice so

Ker je Avčinova knjiga »Kjer tišina šepeta« po enem mesecu pošla, se pripravlja druga razširjena izdaja. Izšla bo avgusta letos. Pohitite z naročilom!

v desko zabiti do ušes, tako da na drugi strani špičasti in ostri konci ven gledajo. Ta mikežn se pribije na tnaló, da dobro stoji, in tako, da so ostri konci žebeljev zgoraj. Skupaj zvite pesti prediva se dajo v toplo peč, da se dobro posušijo in ogrejejo. Nato ga ena od žensk mika (češe) na mikežnu in tako iz prediva dobi fine povese, iz katerih se prede in tke tančica, na drugi strani mikežna pa ostaja bolj grobo predivo (kódelje), iz katerih se prede in tke debelejšé platno za rjuhe. Kódelje ženske še pretresejo na fino zglajenih bukovih palicah, da iz njih iztresejo pazdir (male resice, ki so v preji in platnu zelo odveč). To delo ni težko, je pa nekoliko zoprno, ker se zelo kadi (praši). Tako je lan pripravljen za prejo.

Prede se na kolovratu, ki ima na ogrođju pritrjen koželj. Na koželj je natakñjena preslica, na njo pa se priveže povese ali pa položí kódelja. Predle so ženske pozimi podnevi pač toliko, kolikor jim je dopuščalo drugo delo, zvečer pa so predle dolgo v noč pri svetlobi dimnika.

Dimnik — kamin, po solčavsko smo mu rekli divnik, — je kakih 50 cm dolga in 30 cm široka in visoka votlina v zidu, iz nje pa je speljan dimnik, to je pa res dimnik, v zidu na vrhu strehe. V divniku je bila štirioglasta železna koza, na katero so se polagala kratka polena (coli). Za toploto v sobi je skrbela krušna peč, v kateri so goreli zalogi, ogenj v divniku je dajal svetlobo, nekoliko pa je prispeval tudi k toploti. Svetloba iz divnika je bila migetajoča in dostikrat zelo skromna (slaba). Zdaj nam sveti elektrika mirno in svetlo, tiste prijetne topline in domačnosti kakor divnik pa elektrika nima. In te marsikdo pogreša. Zdaj so divniki zazidani in mlajši rod ne vé več, kaj je to.

Ko je laneno predivo spredeno, se vretena previje na motovilo, kjer postane štréna. Ta se sname raz motovilo in skupaj zvita shrani. Ko je vse predivo spredeno, to je proti koncu zime enkrat, je štréne treba oprati in posušiti. Med pranjem in sušenjem štren se niti dostikrat zlepijo, zato jih je treba z lesenim batom premlatiti, da se razpustijo. Nato se štréne dajo spet na motovilo, njega pa previjejo v klopčiče. Pri vitju v klopčiče mora nit teči skozi štritih. To je lesen, po dolgem prevrtan ročaj, ki je na sredi izrezan tako, da teče nit pod palcem, s katerim se nit zadržuje, da se klopčič ne navija prerahlo. Za

začetek klopčiča se nit navije na polovico orehove lupine, če pa teh ni, je treba našagati po 1 cm dolge koleščke od leskovih palic. Ko je štréna zvita v klopčič, se konec niti navije na polovico vžigalice in zatakne v klopčič, da ga tkalec lahko najde.

Tako je zdaj lanena preja pripravljena za tkalca. Po dolgem in hudem mučeništvu, ko je že sedemkrat spremenila ime in obliko, v bistvu pa je ostala še zmeraj to, kar je bila. Godi se ji pač tako, kakor naši domovini, ki je že tolikokrat spremenila ime in obliko — vselej po hudem trpljenju — ostala pa je še vedno to in tam, kar in kjer je bila. Mučeništva lanene preje pa še ni konec. Še trikrat mora spremeniti ime.

Tkalec mora imeti vsaj troje statev: Za hodnje (grobo) platno, za tančico in za volнено sukno. Poleg tega mora imeti veliko motovilo za snovanje, dolg zaboj z osem predalčki za klopčiče (klopčičem pravimo tudi klančki) pri snovanju, kolovrat za navijanje preje na tuljave (za votek), en pom (lesen valj), na katerega se navije osnutek raz motovilo, in drugega, na katerega se pri tkanju navija platno. Poleg tega ima še veliko drugih drobnarij, od katerih omenim malo lično palico z nasajenim gamsovim rogom, s katerim razprostre niti, če so se mu sprijele. Osnutek raz motvilo je meril in štel na »lakti« in za vsak lakét osnutka je rabil en funt votka. Nato je osnutek navil na pom, napeljal niti skozi statve in s tkalskim vozlom zvezal, vložil tuljavo z votkom v čolnič in tkanje se je pričelo.

Pri tkanju tkalec ni sedel in ne stal. Z nogami je stal na nekakih smučkah, z zadnjo naslonjen na poševno desko, z životom pa nagnjen naprej k statvam. V tako nerodnem položaju je delal leta in leta. Z desno roko je pognal čolnič z votkom skozi statve, z levo ga je ujel, medtem pa že z desno prijel ročaj na statvah in »potolkel«, to je, pritisnil je do kraja s čolničkom skozi osnovo speljani votek. Nato je z desno nogo pritisnil na smučko, levo pa dvignil in s tem niti osnove premenjal, zgornje spod, spodnje navzgor. Nato je čolnič pognal z levo roko, ga z desno ujel itd. Cela stvar se je ponavljala z neverjetno naglico dan za dnev.

Tkanje je bilo za tkalca zelo mučno, posebno v mrazu in ni čudno, če je tkalec pogosto potožil »Vse kosti me bolijo, pa čisto sem

trd.« Tudi preja je trpela, obenem pa na moči pridobila.

Pokojni Urh Ušovnik, zadnji tkalec v Solčavi, ki je še tkal, je pripovedoval:

Zgodilo se je nekoč, da se je tkalec naveličal življenja na svetu. Znosil je svoje stvari pred nebeška vrata, potrkal in prosil za sprejem. Sv. Peter je pogledal skozi vrata, ko pa je videl precejšen kup tkalčeve ropotije, je zaloputnil vrata in tkalec je ostal zunaj.

Če tu ni nič, si je rekel tkalec, bom pa poizkusil še v peklu, saj druge izbire ni. Znosil je svojo ropotijo pred pekel, potrkal in prosil za sprejem. Tu so bili pa malo bolj gostoljubni. Kar noter, kar noter, mu je zaklical peklenšček, pa hitro, da ne bo prepiha! Tkalec je hitel metat svoje stvari skozi vrata, a jih kar ni hotelo zmanjkati.

Ali imaš še veliko tega zunaj? se je oglasil peklenšček.

»Še en pov,« mu je odgovoril tkalec.

»Še en pov! (pol),« se je začudil peklenšček.

»Kam pa naj spravim vse to! Pri nas je za prostor že zdaj stiska, kaj šele bo!«

Druga za drugo so tkalčeve stvari prifrčale skozi vrata nazaj, vrata so se zaprla in tkalec je ostal spet zunaj.

Tako je tkalec ostal na svetu še naprej in bo ostal, dokler bo živel človeški rod in njegovih izdelkov potreboval.

Ker je od takrat preteklo že precej let, ne morem trditi, da je Urh pripovedoval dobesedno tako.

Tkalec je za svoje delo prejel plačilo v denarju. Za vsak laket določeno ceno. Poleg tega pa še »pravdo«, to je pol piskriča pšenice (9–10 kg).

Potem je bilo treba platno še obeliti. Za to so ga v lepih sončnih dneh razgrnili na trato in ga polili z vodo. Ko se je posušilo, so ga spet polili z vodo. To se je ponovilo še večkrat na dan in več dni. Ko je bilo platno obeljeno, so ga zvali v bale, konec platna pa so k bali prišli, da se platno ni moglo odvijati. Tako je končan prvi del mučeništva lanene niti.

Kakor smo videli, mora lan »skoz dati« zelo trdo šolo, preden je sposoben, da služi svojemu namenu. Ko je pa predelan v rjuhe ali obleko, se pa njegovo trpljenje nadaljuje. Zato so včasih rekli, da je lan »en ubog siromak«.

Zdaj je v Solčavi še en tkalec, ki zna tkati, a ne tke, ker ima kot kmet (Žibovt) drugega dela čez glavo. Kolovrati še drdrajo za volno, a še to zelo malo, za predivo pa so povsem utihnili.

S tem se je zgubila v preteklost zanimivost in velik del poezije kmečkih domov. Minile so tudi povesti, ki so se pripovedovale ob preji, minilo je petje ter uganke, ki so jih spraševale in nanje odgovarjale predice. Žal! Ena praznота več tam, kjer je je že tako preveč.

Ludvik Zorzut

Rodil se je maj*

*Na vrancih vihramo čez polja in trate
čez dôle, vrhé na veliko botrinjo.
Kaj njemu darovi? Iz dote bogate
prejel je zlatá in srebrá polno skrinjo.*

*Po dragah vse smreke in jelke, macesni,
vse bukve brsteče v pomladni naslaji,
molčeče ponosno v tej uri slovesni,
v vseh soncih, viharjih — njegovi so mlaji.*

*Skrjančki pod nebom, po lokah strnadi
in žvižgovci kósi, hreščavke še šoje
in slavčki zaljubljeni na serenadi —
njegovi so pevci. Ves zbor njemu poje.*

*Marjetice, travce v dišeči otavi,
encjančki, narcise tam gor v senožeti,
vijolce, solzice v omamni dišavi
in vse tavžent' rožce — njegovi so cveti.*

*Kdo čustva preliva, ki v nje pélin kane
še v sanjah blodečih nad temnimi brezni,
zdravila kdo daje gaséč srčne rane?
Njegova so srca od prve ljubezni.*

*Na tihih jezérih, v grmečih slapovih,
tam v biserni rosi, ki pada z nebá,
v srebrnih vseh vrelcih, v bučečih valovih,
na širnih obalah morjá —
krstili ga bomo. — Kdo ta je, odkod in
odkdaj?*

Imé mu je Maj!

* Zamudila se je pomlad, zamudila se je tudi pesem pomladnemu mescu na čast. Op. ur.

Planinski muzej

in spomeniška služba na področju planinstva

Jernej Šušteršič

Planinstvo je tesno povezano z našim narodom, kar se kaže zlasti v borbi slovenskih planinskih društev z nemškimi planinskimi društvi, ki so delovala do leta 1918 na slovenskem ozemlju. Zaradi širine, ki ga zavzema planinstvo danes, moremo imenovati planinstvo slovenski narodni šport.

Po letu 1918 se je položaj v nekaj letih spremenil. Po letu 1928, ko sta dr. Pruszik in Szalay preplezala svojo znano smer, Nemcev ni več k nam. Priznali so s tem, da na našem terenu nimajo več kaj iskati.

Delavski razred se je pri nas začel gibati po letu 1867, skupno z večjim vzponom buržoazije. 30 let nato ima že svojo politično organizacijo, s katero je tesno povezano delo dr. Henrika Tume. Dr. Henrik Tuma v svojem v svojem alpinističnem delu ni zapadel znanim napakam slovenske socialne demokracije, marveč se je ves posvetil osvoboditvi slovenskega naroda na alpinističnem področju in tu izvršil veliko delo. Dr. Tuma je prvi slovenski alpinist in s tem začetnik nove dobe slovenskega planinstva in alpinistike. S svojim delom »Pomen in razvoj alpinizma« je dal našemu alpinizmu ideologijo, katere do sedaj nismo imeli. Med obema vojnama je slovenska buržoazija samo na videz obvladala planinski pokret pri nas. Imela je tu svoje ekonomske položaje, zelo omejeno število članstva, toda planinstvo se je vedno bolj razširjalo med ljudske množice ter zajelo delavstvo in kmečki proletariat. SPD ni več predstavljala večine obiskovalcev gora. To se je pokazalo tudi ob ustanovitvi akademske sekcije SPD, ki je bila v levičarskih rokah, v opoziciji po planinskih društvih, ki je protestirala proti gostilničarstvu, hotelski in delničarski miselnosti po podružnicah.

Planinske kočice so v mnogih primerih služile za ilegalne sestanke delavskih pokretov. Tako npr. sta planinski postojanki na Mrzlici s Hausenbichlerjevo kočico nudili varno zatočišče planincem — komunistom, ki so od leta 1930 dalje prirejali ilegalne sestanke, predavanja in vojaške vežbe za borbo s kapitalizmom in revolucijo. Ilegalne sestanke so vodili požrtvovalni borci za delavski razred, med njimi Lojze Hochkraut, Ivan Keše, Ferdo Suštar itd. Da je taka napredna miselnost planinstva pred drugo svetovno vojno res eksistirala, kaže tudi nadaljnji razvoj v NOB. SPD sicer še nekaj časa eksistira, a odločilni ljudje takoj sodelujejo z OF, drže kulturni molk, oddajajo rekvizite partizanom. Na Štajerskem in Dolenjskem so le redke izjeme. Slovenske gore med okupacijo nimajo več obiskovalcev. Ko se razplamt NOB, gredo preko njih hajke in boji. Čisto gotovo je, da se narodno osvobodilna tradicija v tem času v gorskem svetu nadaljuje. Slovenske postojanke goré, da ne bi bile zavetišča za fašiste in nacistične, slovenske planine pa postanejo oporišča za terence in borce. Naj za ilustracijo navedemo primer s področja SPD Trbovlje: v času oborožene borbe od leta 1941 do 1945 so planinske postojanke na Mrzlici nudile zatočišče partizanskim enotam, zavedni planinci pa so vzdrževali zvezo, prenašali orožje, hrano in propagandni material. Postojanke so bile v letu 1942 požgane, ker so imeli tu zadnji čas svoje bivališče okupatorski policijski oddelki. V NOB je delovalo ca. 75 % vseh pred vojno včlanjenih planincev v SPD Trbovlje.

Prav tako je bilo v Grintovcih, v Kamniški Bistrici, v Matkovem kotu, pod Raduho, na Uršlji gori, na Peci, na Pohorju, na Kobanskem, na Menini in na Golteh. Tako je bilo v Planici, Za jezeri, na Vojah, v Martuljku, v Vratih, Zajamniki, Trenti in na Kaninu. Enako tudi v Jelovici, na Komni, Blegašu, Poreznu, pod Krnom in Matajurjem, skratka ni planine, kamor ne bi stopila noga partizana, zavednega borca proti fašizmu in zvestega branilca domače zemlje.

Za dokumentarčni prikaz planinstva v Sloveniji bi bil že zadnji čas, da se prične s sistematičnim zbiranjem dokumentarnega gradiva preteklosti in sedanosti. Planinska razstava je zaradi nerazumevanja posameznikov in društev v letu 1949 propadla. Čeprav v tem letu iz navedenih vzrokov do razstave ni prišlo, se s samo razstavo ne zadovoljujemo

več, temveč moramo korak naprej, moramo si ustvariti planinski muzej.

Za to planinsko razstavo, ki naj bi bila začetek bodočega »Gorskega muzeja Slovenije«, je v okviru Planinske zveze Slovenije bila v letu 1948 začeta akcija za zbiranje gradiva na terenu. Društvom so bile razposlane okrožnice z navodili za zbiranje gradiva. Prejetih je bilo le nekaj odtisov društvenih štampiljk in žigov. Zbranih je bilo nekaj etnografskih predmetov, med drugim zbirka pip in njihovih polizdelkov in priprav, ki jih hrani Etnografski muzej v Ljubljani in so služili B. Orlu pri obdelavi gorjuškega piparstva v članku »Piparstvo na Gorjušah v Bohinju — naša stara domača obrt« (Slovenski etnograf III-IV/1951). Tehnično je bilo posnetih nekaj planšarskih stanov (Velo polje, Velika planina) in stara hiša na Gorjušah.

Ideja o planinskem muzeju ni nova, a vendar je do danes še ni bilo mogoče realizirati, čeprav so bili pred to vojno pogoji, zlasti glede dokumentarnega materiala ugodnejši. Vendar ne bomo pustili, da propade še to, kar je ostalo.

Na prvi skupščini Planinske zveze Slovenije na Bledu, v dneh 4. in 5. marca 1950 je bil kot 13. sklep organizacije in propagande sprejet, naj se prične zbiranje gradiva za organizacijo planinskega muzeja.

Skozi vse preteklo desetletje je bila vrsta spodbud za postavitev Slovenskega planinskega muzeja, vendar do ustanovitve ni prišlo. Šele v letu 1964 naj bi bilo prišlo do ustanovitve planinskega muzeja na pobudo propagandne komisije Planinske zveze Slovenije, jeseniškega muzeja in ObS Jesenice. Vendar stvar ne gre gladko od rok.

Koncept planinskega muzeja izpred 15 let je bil precej obširen, kot to kaže vsebinska shema v tem članku. Ta koncept je zajemal tudi jamarstvo, ker je precej jam in brezen tudi v višjih predelih npr. Triglavsko brezno. Vsekakor planinski muzej mora vzeti v svoj delovni program tudi jamarstvo, če ne celoti, pa vsaj delno, to je jame in brezna višjih predelov Slovenije. Zato bo potrebno tudi sodelovanje jamarjev, toda tudi v tem prikazu jamarstva ne bi smel manjkati krajši informativni pregled jamarstva v Sloveniji in

ODŠKODNINSKI ZAHTEVEK pri lavinskih nesrečah je bil v začetku zime 1964/65 predmet razprav v deželah z razvito zimsko sezono. Dr. Hans Kaspar Stiffler iz Zürichja je v javni diskusiji najprej pribil, da tak zahtevek ni vedno mogoč, čeprav se nesreča zgodi v bližini vertikalnih prometnih naprav oziroma v območju reševalne službe in službe za oskrbo smučič in smučih prog, čeprav je res, da se smučarski šport v teh deželah ne bi tako razpodjetij in pošte v Švici) govori o odgovornosti samo takrat, kadar se nesreča zgodi pri tehničnem obratovanju naprav. Tudi po splošnih pravnih normah gorskih prometnih naprav ne veže odgovornost, čeprav omogočajo dostop tudi nesposobnim in lahkomiselnim. Naprave same ne ustvarjajo nevarnost, ta je v naravi, v objektivnem stanju, aдекватne kavzalnosti pri nesreči torej ni mogoče dokazati niti ne more biti govora o njej. Proti njej govori tudi majhno število nesreč, človeška skušnjava o takem prometu govori zoper odgovornost prometa. Le v primeru novega snega bi bil promet odgovoren, če ne bi potnikov opozoril na neposredno nevarnost. To opozorilo potnikom pa ni noben problem, če je sodelovanje s smučko in reševalno službo prav urejeno. Glede odgovornosti reševalne službe velja isto načelo: Nevarnosti ne povzroča ona, ampak narava. Vendar po svoji naravi ta služba ustvarja pri smučanju občutek varnosti in tako lahko govorimo o bolj kočljivem problemu. Služba se mora ravnati po svojem statutu in je potem pri svojem delovanju bolj etično kot juridično odgovorna, juridično pa v posebnih okoliščinah, ki jih pa zakon v Švici še ne opredeljuje. Pri odprtih progah je služba odgovorna, če proggo razglasi za varno in jo odpre. Vendar stvar ni enostavna, preden bi se morala služba civilno pravno zagovarjati. Gre za kriterije, po katerih se nevarnost ocenjuje. 100% jasni niso nikoli, težko je zagotovo reči, da do splazitve ali zasipa na pisti ne more priti, saj gre za prirodne pojave, ki znanstveno še niso raziskani, kaj šele, da bi jih povprečna služba do kraja poznala. Vis maior! Moči, ki jim nismo kos ne s pametjo ne s rokami! Če torej na odprti pisti pride do plazov, reševalna in smučka služba ni civilno pravno odgovorna, če je njene krivde odveč. Enako je v primeru nesreč zunaj markiranih poti, saj ni mogoče kontrolirati širnih področij, ki za turno smučanje pridejo v poštev. Reševalna in smučka služba ima le dolžnost, da smučarjem pove, kje so dobri pristopi in najboljši spusti v dolino. Če je to storila, ji ni mogoče ničesar več očitati. Načelo, po katerem mora služba presojudati nevarnosti plazov, se označuje s skrbjo, ki jo kaže bonus pater familias (dober družinski oče) v svojem ravnanju.

Koča Petra Skalarja pod Kaninom, ena najmanj obiskanih pa ena najmikavnejših naših koč

Jugoslaviji, kot opozorilo vsem, ki stopajo v Jugoslavijo na bogat jamski fond.

Z organizacijo slovenskega planinskega muzeja se pojavlja tudi vprašanje, kaj naj bi ta muzej bil. Zaradi ambienta bi bil najprimernejši Ljubljanski grad. Za Ljubljanski grad oz. za Ljubljano govori sedež Slovenskega planinskega društva (Planinske zveze), širok stvarni koncept muzeja (jamarstvo, turizem), vseslovenski in jugoslovanski značaj muzejskega koncepta.

Vsebinski koncept planinskega muzeja bi po bogatem programu mogel obstajati tudi iz dveh ali treh lokalno ločenih, tematsko različnih zbirk, npr. v Ljubljani, na Jesenicah ali že morda v Trenti ali nekje na Štajerskem. Z dvema ali tremi lokalno ločenimi zbirkami a različno tematiko bi dosegli večjo popularizacijo zgodovine planinstva in spomeniškega varstva, saj bi npr. neka razstavna zbirka lahko bila pol leta na Jesenicah, nato

v Ljubljani in potem npr. na Štajerskem. Končno so moderni muzeološki principi v menjavanju ne pa v konstantnosti muzejskih zbirk. S takim menjavanjem bi bila dosežena maksimalna publiciteta razstavnih predmetov in bi praktično depojev skoro ne bilo. Razumljivo je, da ta sistem menjavanja zbirk zahteva enotno vodstvo.

Bogat vsebinski program planinskega muzeja in dvoje ali celo troje razstavnih objektov, s prostori v dveh ali treh različnih krajih, bodo zahtevali visoko kvalificiran vodstveni kader, ki bo sposoben organizirati zbiranje po jasnem neamaterskem konceptu, ki bo zmožgal postavljati zbirke in razstave po sodobnih muzeoloških principih, jih menjavati in dopolnjevati zaradi spremembe kraja razstavne zbirke.

Program muzeja bo zahteval široko sodelovanje z drugimi muzeji, kulturnimi in znanstvenimi ustanovami, s turističnimi in planin-

skimi društvi v Sloveniji, Jugoslaviji in inozemstvu, kar prav tako zahteva sposoben kader. Kader bo moral znati pravilno usmerjati amaterske pobude, ki pa ne morejo biti osnova strokovnemu muzejskemu delu. Sposoben kader zahteva tudi sodoben način prikazovanja v muzejih, saj se moderna muzeologija poslužuje naprednih tehnično dognanih zvočnih in vizualnih prijemov od magnetofonskih trakov do filmov in televizije.

Tesno s slovenskim planinskim muzejem je povezano tudi spomeniško varstvo, ki vključuje naravne znamenitosti z narodnimi parki, etnografski, arheološki, tehniški, umetnostni in NOB spomeniki gorskih predelov Slovenije. Poleg tega pa je v okvir kulturnih spomenikov treba vključiti tudi planinstvo, ki po svojem kulturnem, političnem in športnem poslanstvu zasluži tudi obravnavo spomeniške službe.

Skrb za premične kulturne spomenike bo predvsem delo planinskega muzeja, medtem ko naj bi za nepremične spomenike skrbela spomeniška služba, v sodelovanju s planinci. Treba je misliti na vzdrževanje in restavracijo spomeniških plošč ponesrečenim planincem. Nekatere plošče so zaradi spremenjene smeri poti nedostopne, oziroma pozabljene. Treba jih je postaviti ali omogočiti njihov ogled.

Posebno skrb naj bi planinci posvetili pokopališču na Dovjem, kjer je pokopanih vrsta slovenskih in tujih planincev.

Čas je že, da se ohranita v naših gorah vsaj dve najstarejši planinski koči in se ne modernizirata, temveč ohranita kot planinski skansen.

VSEBINSKI KONCEPT SLOVENSKEGA PLANINSKEGA MUZEJA IN SPOMENIŠKE SLUŽBE NA PODROČJU PLANINSTVA

Če že govorimo o slovenskem planinskem muzeju in spomeniški službi na področju planinstva je potrebno, da si očrtamo v shemi tako vsebino muzeja kot tudi spomeniške službe in si tako ustvarimo sliko, kaj vse more biti predmet obravnave v okviru muzeja oziroma spomeniškega varstva.

Muzej naj bi imel tri oddelke in to:

- I. Razstavne zbirke
- II. Dokumentacijo s knjižnico
- III. Oddelek za konservacijo s fotooddelkom

I. Razstavne zbirke:

Prikaz planinstva v Sloveniji

A) Prikaz razvoja:

- a) prvi podvigi planincev na naše gore do ustanovitve planinskega društva na slovenskem etničnem ozemlju;
- b) ustanovitve posameznih društev do danes;
- c) porast in padec članstva posameznih društev;
- č) skupni statistični pregled števila članov vseh društev na slovenskem ozemlju;
- d) skupni statistični pregled društev;
- e) statistični pregled naklade in naročnikov Planinskega vestnika;
- f) tiskovine in razni dokumenti (pisma, fotografije, formularji itd.).

B) Oprema planincev:

- a) oprema prvih planincev;
- b) oprema današnjih planincev;
- c) oprema današnjih plezalcev;
- d) slike in rekviziti ponesrečenih planincev z navedbo datuma in krajev nesreče.

C) Reševanje v planinah:

- a) reševanje in oprema reševalcev pred ustanovitvijo gorske reševalne (akcije);
- b) reševanje in oprema reševalcev, razvoj, akcije, lavinski psi doma in na tujem;
- c) znaki za pomoč.

D) Makete, slike koč in bivakov:

- a) pri vsaki maketi oziroma sliki naj bi bili podatki o razvoju koč, kdo si je za postavitev posebno prizadeval, katero društvo jo je postavilo, imena oskrbnikov in vse funkcije, ki jih je kočja oziroma njena predhodnica imela, npr. (Tičarjev dom je bil med obema vojnama karavla). Skratka vsaka maketa naj bi imela kratak zgodovinski oris. Pri maketah bi lahko bile razstavljene tudi vpisne knjige obiskovalcev. Makete naj bi bile vse v istem merilu s prikazom najbližjega terena;
- b) pregledni zemljevid bivakov in koč slovenskega etničnega ozemlja. Vsaka kočja naj bi bila na zemljevidu naznačena kot skica z naslovom kočje in karakteristikami legende, ki bi prikazovala katero društvo (nemško, slovensko) je za časa obstoja upravljalo kočjo.

E) Planinski znaki (značke):

- a) posameznih društev;
 - b) ob posebnih priložnostih;
 - c) gorske reševalne.
- F) Članske knjižice:
- G) Vodniške knjižice s slikami vodnikov.
- H) Vodniški znaki.

I) Žigi in stampiljke:

- a) društev;
- b) postojank.

J) Planinska pota:

- a) vse vrste poti;
- b) plezalne smeri z označbo stopnje;
- c) planinske transverzale;
- d) prelazi, predori in prazgodovinska pota v planinah;
- e) markacijska znamenja nekoč in danes, s posebnim ozirom na laška, madžarska in nemška društva, ki so delovala oziroma še delujejo na slovenskem narodnostnem ozemlju.

2. Slovenski planinci v tujih gorah

A) Posamezniki.

- B) Večje akcije npr. Trisul i. dr.

3. Prikaz planinstva v Jugoslaviji

A) Za planinstvo najpomembnejši predeli Jugoslavije z oznako markiranih potov in plezalnih smeri.

B) Karta koč ostalih delov Jugoslavije.

C) Pregledna karta planinskih društev in planinskih zvez ostalih predelov Jugoslavije z oznako sedeža Planinske zveze Jugoslavije.

D) Statistični pregled razvoja članstva in društev v Jugoslaviji.

4. Planinstvo v svetu

A) Mednarodna planinska organizacija.

B) Organizacija planinstva v posameznih državah (zveze, društva).

C) Najpomembnejši podvigi v svetovnem merilu po posameznih nacijah in zlasti mednarodne.

5. Gorska narava

A) Gorovja:

- a) panoramski pregledi na vrhove gora in razgledi z njih;
- b) reliefni zemljevidi pogorij.

B) Reke, potoki, slapovi, naravna in umetna jezera nekoč in danes v naših gorah.

C) Narodni parki in zavarovana področja v karti in sliki.

D) Geologija:

- a) geološka karta planinskih predelov Slovenije;
- b) kosi značilnih gorskih kamenin;
- c) rudnine, ki so vplivale na razvoj rudarstva in fužinarstva v planinskih predelih, kot je to npr. bobovec.

E. Meteorologija:

a) kartografski pregled glavnih in lokalnih vetrov v naših planinah in njihovo delovanje v posameznih letnih časih;

b) kartografski pregled padavin;

c) ljudsko znanje o padavinah in vetrovih in njihovo poimenovanje.

F) Glaciologija:

a) pregledna karta stalnih ledenikov, snežišč in plazov;

b) slike triglavskega in kaninskega ledenika in prikaz njunega nazadovanja in napredovanja v skici;

c) Ledenik pod Skuto in predeli, kjer se sneg najdlje ohranja v poletje (datumi).

G) Flora naših gora:

a) prikaz planinske flore s panoramskimi diapozitivi, s filmi in diapozitivi, v risbi in vernih posnetkih, v herbarijih (npr. reprodukcije Hacquetovih risb iz *Plantae alpinae carniolicae*);

b) prikaz gornje in spodnje meje gozda in meje tipičnih alpskih rastlin na karti.

H) Favna naših gora:

a) značilne živali (stalne in selivke) v naših gorah kot preparati;

b) zoografske meje;

c) fosili.

I) Jamarstvo v gorah:

a) brezna in ponori v gorah (Triglavsko brezno);

b) jamarske akcije v planinah;

c) jame in arheološke najdbe;

d) jame v ljudskem izročilu.

6. Arheološke najdbe in spomeniki v naših gorah

7. Etnografski prikaz goratih predelov

A) Ljudska arhitektura (seniki, staje, stanovi, kozolci, vodnjaki, znamenja, mostovi, ograje, vasi, zaselki oziroma samotne kmetije najvišjih predelov Slovenije) v maketah, slikah ali kot skanseni, s prikazom zunanosti in notranosti ter poudarkom na teh objektih kot kulturnih spomenikih.

B) Ljudska noša teh predelov nekoč in danes.

C) Domača obrt, domača delavnost, živinoreja s sirarstvom, oglarstvom, gozdarstvom, zbirnim gospodarstvom, poljedelstvom prebivalcev naših gorskih predelov.

D) Običaji gorjancev s posebnim ozirom na živinorejo.

E) Naše gore v ljudski pesmi, pripovedki, pregovorih in vremenoslovju.

F) Novi napisani običaji planincev, oskrbnikov, turistov.

8. Gore v vojni

A) Partizanstvo in gore.

B) V vojni padli planinci.

C) V vojni nastala škoda v planinskih objektih.

D) Seznam v obeh vojnah padlih planincev.

9. Umetnost, literatura in gore

A) Proza in pesništvo v naših gorah.

B) Arhitektura (umetnostni spomeniki).

C) Naše gore in planinci v likovni umetnosti.

D) Filmska umetnost (prikaz filmov) in umetniška fotografija.

10. Tehniški spomeniki v naših gorah

A) Rudarske in topilniške naprave, pogoni.

11. Filatelija

A) Domače in tuje znamke z gorskimi motivi.

12. Planinstvo in turizem

A) Planinstvo kot predhodnik turizma.

B) Izrazito turistične naprave in središča v naših gorah (žičnice, weekend naselja, hoteli, planinske avtoceste).

II. Dokumentacija s knjižnico in depojem bo služila za študij, za dopolnjevanje in spreminjanje razstavnih zbirk in popularizacijo tako muzeja kot planinstva sploh.

1. Knjižnica z domačo in tujo planinsko literaturo, s kartotečno obdelavo literature.

2. Akti in pravila posameznih društev.

3. Privatna pisma in drugi dokumenti kot neobjavljene kronike.

4. Izrezki iz časopisov.

5. Negativi, diapozitivi in filmi.

6. Seznam diapozitivov, filmov in drugega gradiva, drugod.

7. Foto slike.

8. Klišeji.

9. Zemljevidi.

10. Načrti koč.

11. Lastni arhiv.

Ureditev tega oddelka kot tudi razstavnih zbirk bo morala biti opremljena s kartotekami, ki naj bi imele čim obširnejše krajevne, stvarne in imenske pokazatelje.

III. *Oddelak za restavracijo s fotooddelkom*
Brez tega oddelka si resno muzeja ni možno zamišljati, saj se na kapacitete drugih muzejev v celoti ne bo moč zanašati, saj jim njihove kapacitete niti ne zadoščajo za lastno delo.

Čeprav je program zbirk zelo obširen, ni v celoti izčrpan. Marsikaj bi se še moglo uvrstiti v planinski muzej. Prikazana shema tudi ni shema razstavnih zbirk. Naloga kustosa je, kako bo v razstavnih zbirkah smiselno povezoval razno gradivo v zaključeno smiselno celoto. Npr. pri obravnavi potov bo lahko zajemal pota od prazgodovine do planinskih transverzal ali pa bo prazgodovinska pota izločil in jih obravnaval v arheološkem prikazu. Kustos bo pesmi o gorah prikazal v okviru etnografskega dela, skupaj z ljudsko pesmijo. Morda se bo v etnografskem prikazu odločil za fonetični prikaz ljudske pesmi.

SPOMENIŠKA SLUŽBA IN PLANINSTVO

Spomeniško varstvo v povezavi s planinstvom se nam kaže v dveh oblikah, in to kulturni spomeniki kot kulturni spomeniki gorskih oziroma planinskih predelov in kulturni spomeniki, ki jih je s svojo dejavnostjo ustvarila pri nas planinska organizacija, med katere bo kot celoto treba šteti tudi bodoči planinski muzej.

Kulturni spomeniki gorskih predelov:

A) Tehniški spomeniki (rudarstvo in fužinarstvo).

B) Umetnostni spomeniki (npr. Jenkova karsarna na Jezerskem).

C) Arheološki spomeniki.

D) Etnografski spomeniki (stanovi na Veliki planini, kmetija Macesnik, kmetija na Pohorju in Srednji vrh, celotna vas).

E) Prirodne znamenitosti z narodnimi parki in varstvena organizacija v okviru Gorske straže.

F) Vojno zgodovinski spomeniki:

a) do druge svetovne vojne;

b) NOB in druga svetovna vojna.

Skrb za te spomenike bo predvsem v okviru resorov spomeniške službe, ki jim ti spomeniki po svojem karakterju pripadajo, vendar pa bo sodelovanje spomeniški službi dobrodošlo. Ob teh spomenikih v naših goratih

predelih se nakazuje potreba po tesnem sodelovanju planinskih organizacij, turističnih društev in spomeniške službe. Ob varovanju prirodnih znamenitosti, predvsem gorske flore, je planinstvo s svojo gorsko stražo samo aktivno poseglo na področje spomeniškega varstva kot prvi pobudnik prirodnega varstva.

Kot posebna zvrst se v spomeniški službi pojavlja varstvo kulturnih spomenikov s področja planinstva. V ta okvir bi sodilo:

A) Zavarovanje ene ali dveh planinskih postojank (najstarejših).

B) Skrb in zavarovanje plošč padlim planincem ter možnost ogleda teh plošč.

C) Skrb za spominske plošče padlih planincev. Zaradi spremenjenih smeri so nekatere nedostopne, zato jih je treba ali prenesti ali jim omogočiti dostop.

D) Skrb za pokopališče plezalcev v Dovjah.

E) Skrb za spomenike pomembnih planincev in spominske plošče na njihovih rojstnih hišah.

F) Prikaz tehnike prvih planinskih potov na terenu kot sestavni del skansena.

Ljubljana, dne 8. aprila 1950, z dopolnili 15. januarja 1964.

G) Registracija in varstvo privatnih planinskih zbirk in posameznih predmetov.

Misli

o dveh komisijah

(Diskusija na 7. obč. zboru PZS)

Ing. Pavle Šegula

Ko mineva čas in se nam kopiči delo, opravljeno poleg nedovršenega, uspešno ob neuspešnem, si kaj radi za hip oddahnemo. Taki trenutki so pravzaprav redki, a zagnanim in prizadevnim so še ti le priložnost za odmor pred novim navalom, pregled sil, da bi iz doživelega izluščili kar se da dobre zaključke, napotke in pobude za delo v bodočnosti.

Pestrost dejavnosti nehote sili k specializaciji, toda življenje je neogibno rezultanta posamič-

nih dogajanj. Zato tudi ta prispevek ne more obravnavati samo ozko področje ene komisije, temveč nujno povezuje določeno interesno skupino v okviru planinske organizacije.

Osnova je vera v uspeh. Prepričan sem, da nam te vere danes ne manjka več. Toda več od prepričanja zaleže vsakdanja delovna izkušnja: gre, samo prizadevati si je treba. Ta misel mora biti vodilni motiv nas vseh. Biti moramo odločni, hoteti moramo storiti vse, da bi dosegli cilj. Vsak napor, ki ga vložimo v to smer, nas bo utrudil: pomagal nam bo pritegniti nove sodelavce, jih preobraziti in povesti v nove podvige.

Praksa je to misel potrdila celo tam, kjer smo najmanj verjeli v uspeh. Preko težav nam je pomagal do skrajnosti enoten nastop. Skupni cilj je postal skupni imenovalec naših prizadevanj. Uspeh celote je gonilna sila za nove naloge.

Obdobje med obema skupščinama nam je bilo naklonjeno. Čeprav kasno in škipaje je voz slovenskega odpravarstva speljal in se po začetnem uspehu leta 1960 v Himalaji ustavil štirikrat. Kavkaz 1960, Kavkaz 1964, Svalbard in Cordillera Real so bile njegove nove postaje, vmes se je rojevala nova odprava v Himalajo.

Naklonjena nam je bila predvsem tudi slovenska in jugoslovanska javnost ter nam nudila vse, kar je bilo treba za izvedbo nalog. Lahko si samo še želimo enakega sodelovanja v bodoče. Če bo tako, odprave naših alpinistov v tuja gorstva ne bodo več zamrle. Seveda je naša bodočnost odvisna predvsem od nas samih.

Začetek je bil težak. To je bil boj na nož, brez elegancje, delo brez oddiha. Kaj nam je dal?

Predvsem samozavest in med planinsko publiko občutek, da se nekaj giblje, da ne spimo, da je v naših vrstah vse več tovarišev, ki vedo, kako naj snubimo gore, h katerim se podajajo le najmočnejši.

Pridobili smo nešteto izkušenj, našli prijatelje doma in v tujini, nabavili opremo in premagali začetno revščino. Danes čitamo o naših dosežkih že tudi v tuji literaturi.

Nedvomno so to le povrhnji uspehi. Šli smo naravnost, za vsako ceno, samo kot alpinisti. Vse premalo je bilo v nas telesovce, znanstvenikov, fotografov, filmarjev, botanikov po srcu, vremenoslovcev, folkloristov, vzgojiteljev mladine in širokega kroga planinske javnosti. V posameznih primerih smo se morali boriti za lik pravega planinskega delavca, za ohranitev amaterstva in uspeli tako daleč, da danes vsak udeleženec odprav prispeva poleg dela tudi svoj materialni in finančni prispevek. V tem smislu nas čaka še težko delo:

Program komisije mora biti dolgoročen. Prepričali smo se o sposobnosti, da delamo in ustvarjamo, sedaj moramo poskrbeti, da ciljev ne bo preveč, da jih bomo izbrali s preudarnostjo, da bomo izvedbo posameznih nalog zapuili zdravniku, delovnim, iniciativnim sku-

pinam kandidatov, potem ko bodo s prepričljivimi elaborati dokazale resnost načrtov in sposobnost, da z lastnimi silami premoste predvsem vse tehnične in osebne težave.

S tega vidika mora komisija za odprave v tuja gorstva v bodoče postati organizatorsko telo, ki bo člane PZS ter strokovne in znanstvene sodelavce vzpodbujalo k vsklajeni dejavnosti in jim omogočilo, da se bodo pravočasno lotili priprav, v kar največji meri razvili vse svoje sposobnosti in doprinesli sposoben delež za kritje stroškov odprave predvsem z delom kot instruktorji in vzgojitelji, vodniki po naših gorah, kot publicisti in predavatelji. Začetni koraki komisije so za nami. Prav gotovo bodo njeni podvigi v bodoče manj številni, zato pa morajo biti težji, bolj premišljeni in dosežki trajnejše vrednosti. Ustvarjati mora arhive, kvalitetna poročila, izbore podatkov, kartoteke materialov, medicinske študije, slikovne in filmske arhive, kartografske materiale.

Nedvomno so postavljeni cilji zahtevni in številni, da bomo nekatere le s težavo dosegli. Boriti se zanje pa je vredno truda, saj v prizadevanjih vzgajamo sebe in množice mladih planincev.

Tod pridemo do točke, kjer se posebno očitno stapljata delovni področji komisije za odprave v tuja gorstva in komisije za alpinizem. Slednja naj bo predvsem vzgojiteljica planincev vseh vrst, zlasti seveda tistih, ki jih srce vleče v stene, tjakaj kjer narava najraje menja svoj obraz, kjer je ostalo največ njene prvobitnosti.

Od preteklega februarja je v Sloveniji uradni sedež jugoslovanskega alpinizma, zato so naše naloge tem odgovornejše.

Brez težav smo prišli do zaključka, da nam je potrebna alpinistična šola in vsebino vseh, letošnjih tečajev načrtali tako, da bo na jesen moč dokončno postaviti prvi program šole, da bo z delom pričela prihodnje leto.

Zametek bodoče šole je sedanji šolski odbor PSJ, ki bo z oblikovanjem nove komisije za alpinizem PZS moral preiti v njeno telo kot posebno delovno telo in nadaljevati začeto delo: načrtovati tečaje, programe tečajev, pripravljati na daljša obdobja razpise in neusmiljeno dosledno izbirati kandidate. Obdobje, ko so se nekateri tečajniki leto za letom selili s tečaja na tečaj, je dokončno za nami. Pomagati je treba mlademu rodu, četudi v nekih mejah s primernimi predpisi in pravilniki, ki bodo odraz potreb, nikakor pa prisilni jopič gibanja. V tem smislu je tudi treba razumeti lanskoletno »klasifikacijo alpinistov«, ki predstavlja izbor njihovih pogojev, za alpinista, da ga bo njegovo PD brez skrbi za uspeh predlagalo v določen tečaj, tabor ali za člana odprave. Neka merila — ki jih je vsekakor nujno sproti prilagajati potrebam — morajo obstajati, če želimo doseči napredek, med članstvom pa jasno sliko o možnosti razvoja.

Delo komisije za alpinizem mora biti zelo načrtno tudi pri vzgoji jugoslovansko razgledanega alpinista. Preko tečajev in še posebej

taborov mora poskrbeti, da bo dober alpinist ob kandidaturi za Kavkaz poznal vsa pomembnejša jugoslovanska gorstva ter imel za seboj vzpone v njihovih stenah. S primernim razporedom taborov in z izmenjavo instruktorjev tega ne bo težko doseči.

Med pomembnejše naloge AK sodi vskladitev planinskega šolskega programa s programom mladinske komisije in delno komisije za GRS. Po dosedanjih zamislih bi naj kar največ članov — ne glede na starost — šlo vsaj skozi osnovno planinsko šolo.

Nadaljnji tečaji in šole pa bi morale posredovati več ali manj poenoteno znanje mladinskim vodnikom in pripravnikom alpinistom, na višnji stopnji pa specializirano znanje članom GRS, izprašanim gorskim vodnikom, instruktorjem alpinizma in GRS ter članom odprav — kot visokokvalitetnim alpinistom. Le tako bomo odpravili brezperspektivnost v vrstah mladih, ukaželjnih planincev in doprili izredna prizadevanja mladinske komisije ter posameznih naprednih AO. Čeprav počasi, bomo vendarle ustvarili kolikor toliko enotno znanje absolventov tečajev. Osebnosti posameznika s tem ne bomo prizadejali škode, nasprotno, dali mu bomo osnovo, da bo ob praktični preizkušnji kar najbolje razvil svoje sposobnosti.

Naj mi bo za zaključek dovoljena še ena ugotovitev: Organizirano planinstvo zahteva svoj red in disciplino ter spoštovanje sklepov, ki jih posamezni organi doprinesejo v prid njegovega razvoja. Njim v pomoč so namenjena tudi sredstva skupnosti z edinim pogojem — biti morajo delovni člani PD. V organizaciji, kjer si člani lahko po srcu in volji ubirajo delovno torišče, to ni težko. Kdor pa kljub vsemu ne more najti moči za tvorno sožitje, bo pač gore ljubil in spoznaval po svoje brez obveznosti tako, kot bo do njega brez obveznosti naša planinska skupnost.

Ameriški vzpon na Everest

Ameriški Everest pomeni resnični zaključek zlate dobe himalaizma. V svetovnih planinskih glasilih so vzpon ameriških himalajcev na Everest popisali že razni avtorji, potem ko so krajša poročila bila že pozabljena. V l. 1964 so prinesle meritorne članke tudi vodilna francoska, nemška in švicarska revija. V švicarski se je končno oglasil vodja ameriške ekspedicije Norman G. Dyhrenfurth iz Stante Monice v Kaliforniji, sin dr. G. O. Dyhrenfurtha, orakla himalaistike, Nemca po rodu, iz vojnih let pa Švicarja po državljan-

stvu. Naj Dyhrenfurth mlajši sam spregovori: »Štirikrat sem bil v Himalaji. L. 1952 s švicarsko ekspedicijo na Everest (SSAF), l. 1955 kot vodja mednarodne ekspedicije na Lhotse, l. 1958 pri ameriškem iskanju jetija in l. 1960 s Švicarji na Dhaulagiriju.« L. 1960 mu je nepalska vlada dovolila ameriško ekspedicijo, vendar prepozno, da bi se realizirala v l. 1961. L. 1962 je bilo rezervirano za drugo indijsko ekspedicijo na Everest. »Nato sem obnovil prošnjo in 10. maja 1961 je nepalska vlada dovolila AMEE 1963 (Ameriško Mt. Everest ekspedicijo 1963). Finansiranje, organizacija, izbira udeležencev, oprema in druge »malenkosti« so mi dale dela za poltretje leto. 20. febr. 1963 se je pripravljeno »stroj« premaknil: 19 Amerikancev, 1 Anglež, 1 nepalski zvezni oficir, 32 šerp naj bi skrbelo za napet alpinistični, znanstveni, fotografski in filmski program. Prava armada nosačev je zadela na rame 909 bremen, po 29 kg, ca. 27 ton. 1. marca je to armado prizadelo na visečem mostu čez Likhu Khole, več nosačev je padlo v vodo, k sreči so vse rešili. V Ghatu v dolini Dudh-Kosi smo zadelo na črne koze. Iz Kathmandyja smo dobili cepivo z letalom, zdravniki AMEE in zdravniki Hillaryjeve skupine so cepili 1000 ljudi in omejili epidemijo. Umrl nam je en nosač. V Namče — Bazarju (3350 m) smo 7. marca izplačali slabo obležene nosače Tamang in jih zamenjali z ljudmi iz Khumbuja. Dva dni nato nas je sprejel veliki lama v Tengboče (3770 m). 21. marca smo v višini 5425 m postavili bazo, bliže ledenemu slapu Khumbu in prej kakor vse dotodanje ekspedicije na Everest. Zame kot vodjo je bil fatalen katar v grlu, več tednov sem govoril hripavo, šepetaje.

Vsi problemi transporta so bili v redu opravljeni, transportni oficir nadporočnik James O. M. Roberts je bil pravi mojster v obravnavanju šerp in nosačev.

Imel sem v mislih Lhotse (8501 m) in Nuptse (7879 m). Tak trojni vzpon bi nekaj pomenil. Še več pa bi bilo vredno, če bi raziskali zapadni greben Everesta, enega zadnjih problemov v Everestu. Vsi smo bili vneti za to veliko dejanje. Kot odgovorni vodja sem moral uradno vztrajati za vzpon preko Južnega sedla in SE grebena, zapadni greben sem odrinil v stransko dejavnost.

22. marca smo začeli z delom v ledenem slapu, z markiranjem z zastavicami, pritrjevanjem vrvi. Že drugi dan nas je zadel težka nesreča: Johna E. Breitenbacha je pokopala ledena stena, ki se je zrušila. Njegovega trupla nisimo mogli odkopati. Richard Pownall, njegov tovariš v navezi, je bil lahko ranjen, šerpo Ang Pemo smo morali evakuirati v bazo. Po svojih izkušnjah iz l. 1952 in 1955 sem bil zoper tabor v ledenem slapu Khumbu in ta nasreča me je v tem še potrdila. Kakor l. 1955 pa smo morali tudi to pot v višini 5850 m vzpostaviti depo, kar so 26. marca izvršili A. C. Auten, B. C. Bishop, J. B. Corbet in D. L. Dingman z 12 nosači. Pritrdili so vrvi, naredili mostove preko razpok in pri depozu postavili še zasilen šotor.

Prodor na rob ledenega slapu k taboru I (6160 m) so 28. marca izvršili W. F. Unsoeld, J. W. Whittaker, L. G. Jerstad in šerpa Navang Gombu. Zadnja ovira je bila 20 m visoka ledena stena, ki je terjala tri ure dela z lednimi vijaki, škripci »Jümar-Ascender« (izboljšana, mehanizirana Prusikova zanka), vgradili so celo aluminijaste lestve, maso pritrjenih vrvi, »family-stopnice« in celo majhen predor na zgornji rob, s katerega so zagledali končno Western Cwm med Everestom, Lhotsejem in Nuptsejem. V »Dolini molčanja« smo postavili tabor V (6500 m), ki je že l. 1952 služil kot »gornja baza«. Od tu smo prvič iskali pot k zapadnemu grebenu in obšli nevarni ledeniški prag nad taborom II in prišli na velikanska snežna pobočja, ki se raztezajo vse do zapadnega grebena (7300 m). Vmes smo spet morali postaviti depo, za tabor tu ni bilo primerno zaradi plazov. Tabor III je nastal pod grebenom zapadnega plečeta. Tedaj še nismo vedeli, če je zapadni greben prehod in ali je možno tu postaviti še tri taborne.

Na klasični smeri je v višini 6980 m nastal tabor III in na višini 7950 m tabor IV S. Sledili smo smer iz l. 1955. Do Južnega sedla smo morali ukrotiti še kuloar Lhotse in Rumeno polico z vrvmi. Ker tudi drugi ogled zapadnega stebra ni dal upanja na uspeh, sem sklenil pritisniti najprej v klasični smeri. 16. aprila so prišli Luther G. Jerstad, Richard Pownall in dvoje šerp preko Zenevskega robu na Col Sud. Tako zgodaj Južnega sedla do tleje še ni nikdo dosegel. Tu smo postavili tabor V S (7986 m). Nato smo deset dni vlačili v ta najvišji prelaz in tabor brašno, kisik, opremo, šotore. Bilo je kar se da trdo delo! 28. aprila spet nesreča: Daniel E. Doody, naš filmar, je tožil, da ga boli noga. Dr. G. Roberts ugotovi akutno vnetje žil s trombozo. Evakuacija je bila nujna. 29 letni Dood bi bil moral filmati po možnosti vse do vrha. Nandomestiti sem ga moral jaz, 16 let starejši, obremenjen že itak preveč z vodstvom.

25. in 26. aprila je snežilo, delu v pobočju Lhotseja so plazovi komandirali: Stop! Že smo mislili na spodnjo bazo, ko se je 27. aprila zjasnilo. James W. Whittaker, imenovan Big Jim (1956 cm) in Navang Gombu sta bila naveza za vrh, Ang Dava IV in jaz sva bila za pomoč in za filmanje. Prenočili smo v taboru III S (6980 m) in smo prvič uporabili uspalni kisik, po eno steklenico na 2 moža, 1 liter kisika na minuto. Za to operacijo potrebni T-komadi in specialne spalne maske so bile tako nadležne, da smo kasneje rabili samo še dihalne aparate Toma Hornbeina. To je bistveno okrepilo spanje, pa tudi kisika je šlo dvakrat več.

28. aprila smo šli v tabor IV S (7950 m) z 12 močno otovorjenimi šerpami. Mi štirje smo takoj uporabili kisikove aparate, da bi štedili moči zaradi čestih postankov na višinski razliki 600 m pri filmanju. Zvečer moj regulator ni bil v redu, (to je mehanizem, ki reducira visoki pritisk kisika in dotok plina regulira).

Zvesti Ang Dava je takoj ponudil svoj regulator.

Naslednje jutro sem filmal odhod iz tabora IV S, vreme se je slabšalo, strmina proti Zenevskemu robu se je strašno vlekla. Tu smo skrajšali pot prejšnjih ekspedicij s tem, da nismo robu obšli. Tri šerpe so prišli s Col Sud, Pasang je moral z njimi, njegov tovor sva si morala deliti z Ang Davo. Kmalu sem videl, da je zame 32 kg preveč. Jim Whittaker in Navang Gombu sta nama poslala s Col Sud dve šerpi v pomoč, kljub temu pa sem se na »najsamotnejšem kraju sveta«, na Col Sud opotekal od izčrpanosti. V šotor se je zaganjal vihar. Res negotoljuben kraj! Gombu pa je imel toliko energije, da je takoj prišel iz šotora, mi snel dereze in odvezal vrv. S kisikom in uspavalnimi pilulami smo razmeroma dobro pretolkli noč. Zaskrbela me je prevelika potrošnja kisika, 1 liter na moža in na minuto, in to pri počitku.

30. aprila je bilo jasno, vendar viharno, Everest si je »zataknil pero«, velikanska snežna zastava je vihrala z vrha. Štartali so šerpe, nato Big Jim in Gombu, Ang Dava in jaz sva pa filmala. Jaz sem spet imel težave z regulatorjem, zato sva zaostala. Že blizu SE grebena v strmem ozebniku me je potegnila vrv, dihalna vreča Ang Dave ni več dobivala plina. Sestopil sem k njemu, menjal kisikov cilindar in zavrgel praznega, kar je šerpi olajšalo breme za 6,35 kg. Porabil je že polovico kisika, kriv za to je bil pokvarjeni regulator. Iz kuloarja sva previdno stopila na greben SE, šla mimo ostankov najvišjega indijskega tabora in ostankov šotorov, v katerem sta 1. 1952 Tensing in Lambert prebila hudo noč. V višini 8370 m pa je medtem 8 šerp pod vodstvom Big Jima postavilo tabor VI S. Šerpe so nato sestopili, 7 s kisikovimi aparati, le Dava Tensing je svojega odstopil Ang Davi, vsi ostali se niso hoteli ločiti od njih, čeprav jih je Big Jim rotil. Ko sem prišel v tabor VI S, sem bil tako zdelan, da sem se komaj splazil v šotor. Šele kasneje sem zvedel, da so oba šotora VI S postavili za 130 m prenizko, (Hillary in Norkay Tensing sta ga imela v višini 8500 m).

1. maja nas je snežna zastava ovijala tako, da Lhotseja nismo več videli. Big Jim in Gombu sta odšla, jaz pa si glede vrha nisem delal iluzij, šest dni mi je še manjkalo do 45 let, nosil pa sem dva kisikova cilindra, dve fotokameri, 16 mm filmsko kamero, specialno obkole, film, vsega 25 kg, prav toliko je nosil Ang Dava. Veter je sproti zapihal sledove Big Jima, gazila sva nanovo, naočniki so bili vedno polni snežnega piša, regulator sva naravnala na 41 kisika v minuti, vendar sva se zelo počasi pomikala. Varovanje je bilo iluzorno, za ped snega je ležalo na slabi pečini: Prišla sva na raz tako, da sva cepin zasajala na tibetsko stran, na katero pada 3000 m visoka stena proti ledniku Kangčung. Za vsak korak sva morala tri do štirikrat vdihniti, vsakih 20, nato vsaših 10 korakov sva počivala. Spet potegne vrv,

Ang Dava je spet brez kisika, menjam cilindar, pod južnim vrhom Everesta pa je bil tudi moj cilindar že napol prazen. Vedel sem: Z nama je glede Everesta konec. »Up go, Bara Sahib?!«, je dihnil Ang Dava. Kisik bi porabila med južnim in glavnim vrhom, nanj brez kisika ne bi mogla priti, ostala bi mrtva heroja na najvišjem vrhu sveta. Privlekla sva težko filmsko kramo na višini 8600 m, da bi filmala Big Jima in Gombu, zdaj pa je vse v megli — torej nazaj! Ob 13,30 sva bila spet v taboru VI S (8370 m) v skrbeh za vršno (jurišno) navezo.

Big Jim in Gombu sta v višini 8600 deponirala skoro polno kisikovo steklenico v upanju, da bosta imela po en cilindar za na vrh in sestop dovolj. Ob 11,30 sta bila na južnem vrhu (8760 m), okoli njiju je rohnel vihar, vendar sta se odločila, da nadaljujeta mimo ogromnih opasti, ki vise na Kangčung, preko Hillaryjevega kamina na vrh, kamor sta po kratkem tovariškem prerekanju stopila oba istočasno, Amerikanec Whittaker in za pol drugo glavo manjši Gombu ob 13, 6 1/2 ure po odhodu iz višine 8370 m. Jim je zasadil aluminijasti drog in obesil ameriškansko zastavo. Mao-Tse-tungove biste nista našla.

Ko sta začela sestopati, sta imela prazne kisikove cilindre. Pri garanju proti vrhu nista pazila na manometer in sta po dveh urah porabila kisik, ki sta ga naravnala za štiri ure. Odvrгла sta steklenice, lovila sapo in sestopala, Gombu prvi, sprožila opast, v sedlu med obema vrhovoma se je Big Jim zamudil četrto ure z neodložljivo potrebo in ko je hitel za Gombujem, je zdrsnil z glavo navzdol. Klical je Gombuja, a vihar ga je pretulil. Končno se je ujel in začel garati za izgubljeno višino, pet minut za vsako stopinjo. Začel je resno dvomiti, če se bosta izmotala. Prisopel je na greben in obležal, loveč sapo, kot riba na suhem. Z vrha do južnega vrha sta rabila tri ure. Tudi Gombu je bil zdelan. Ko sta se privlekla do 8660 m, do kisika, sta prišla do življenja. V čutaricah pa jima je osvežilna pijača že davno zmrznila.

»Ang Dava in jaz sva se medtem oddahnili, rabila 1 liter kisika na minuto in pripravljala jed in pijačo za vršno navezo. Big Jim in Navang Gombu sta prišla ob 17,30. Jaz nisem bil toliko pri moči, da bi jima v redu čestital, samo stokal sem. Pol ure sta rabila, da sta se opomogla, nato sta pila čaj, mesno juho, jedla posušeno teletino, breskov kompot in spet čaj.

S taborom V S (7986 m), kjer je čakala druga vršna naveza, nisem dobil radijske zveze. Slabo vreme je navezo priklenilo na tabor V S, nas pa na tabor VI S, drugo noč v taki višavi. Kisik pa gineva.

2. maja smo sestopili na Col Sud in jaz sem bil zaradi pomanjkanja kisika že blizu smrti. Ulegel sem se na sneg, Jerstad, Bishop in Pownal so mi pomagali natakniti masko in zajemal sem maksimum kisika. Končno sem imel toliko moči, da sem se splazil v šotor. Mislim sem na svojega dobrega prijatelja Sir

Jonna Hunta, ki mu je 1. 1953 prav tako trda predla. Ker je bilo slabo vreme, kisika pa premalo, je morala druga naveza popustiti in 4. maja smo bili vsi spodaj v bazi (5425 m) na »rekreaciji«, pri reševanju korespondence in pri reševanju problemov avrizacije in transporta, ker so se šerpe upirali. Nadporočnik Roberts je s svojo avtoriteto tudi to uredil in naš program je bil za naslednje tedne takle: 2 navezi na zapadni greben, 1 naveza na južno smer, povsod potrebne pomožne naveze. Vzpon po zapadnem grebenu se poskusi in to v časovni koordinaciji s skupino na Col Sud.

9. maja je svet že vedel, da smo bili na vrhu. Za to so posrbeli nocači. Zmenili smo se, da imen ne bomo objavili pred koncem ekspedicije. V današnjem »svetu komunikacij« se nam to ni posrečilo, zato smo uradno objavili uspeh James W. Whittakerja in Navang Gombuja.

Na poti proti zapadnemu plečetu smo postavili majhno žičnico z močnim motorjem. Potegnila nam je ves kisik v višino 7250 m, na tabor III W. Vendar kaj prida nismo imeli od nje, bila je v plazovitem svetu. Kloža nam je pometla 4 šerpe in dva šotora, k sreči smo šerpe rešili, materiala pa je šlo precej v zgubo.

Tabor IV W (7650 m) smo postavili blizu grebenskega pečevja. Tedaj je prišla nad nje stiska v noči 16. na 17. maja v obliki besnega viharja. A. C. Auten, J. B. Corbet in 4 šerpe so bili v dveh dvojčkih, vezi so popustile in vse skupaj je začelo drseti navzdol proti ledeniku Rongpu, ki je 2000 niže. Na robu platoja so se kakor po čudežu ustavili: raztrgana jadrovinna, zvite opornice in šotorsko ogrodje, raztresena oprema in napol omamljeni možje so pridrseli do dvignjenega parobka. Unsoeld in Hornbein pa sta ostala na mestu, imela sta srečo. Potem sta sestopila in pomagala rešiti, kar se je rešiti dalo.

Ob 9. je dobil Unsoeld zvezo z bazo. Ko nam je sporočil, da so morali evakuirati tabor IV W, je tudi Unsoeldov šotor izgubil tla, zavpil je v mikrofon, da že gredo — v prepad. Tedaj je Tom Hornbein z glavo naprej skočil iz šotora, zagrabil šotorsko palico, zabil noge v sneg in posrečilo se mu je ustaviti drsenje šotora. Corbet je videl, da Unsoeld še vedno govori v mikrofon, je zakričal: »Nehaj, Barry, nehaj, ven iz šotora.« Za nas v bazi je bila to pošastna slušna igra. Corbet je skočil iz šotora, Unsoeld je zlomil anteno, vendar smo njegov komentar še slišali. Končno je utihnil, vedeli smo, da je tabor IV W samo še razvalina.

Osem mož je rabilo eno uro, da so našli svoje cepine in uredili tovore ter z njimi cdrinili na tabor III W (7250 m). Dva dni so tu morali duškati.

Vendar nismo odnehali. Nova strategija, nov časovni plan: Po izgubi šotorov, kisika, butana bomo uredili na zapadnem grebenu en sam tabor, ne dva, kakor smo prvotno mislili. To bi bil »jurišni« tabor V W, vzpon na vrh pa

je bil planiran za 22. maja. V koordinacijo z južno skupino pa nista verjela niti večna optimista Hornbein in Unsoeld.«

18. maja so Jerstad, Bishop in trije šerpe prišli v zgornjo bazo (6500 m). Naslednji dan so prišli za njimi dr. D. L. Dingman, Girmi Dorje in 2 šerpi. Tabor III S (6980 m) je zasul plaz, vendar so ga spet vzpostavili. 21. maja sta prodrla Bishop in Jerstad v tabor VI S (8370 m), šerpi Pemba Tensing in Nima Tensing pa sta jima to s svojimi tovari omo-gočila.

Tabor IV S (7650 m) je bil 20. maja zaseden. All India Radio je napovedoval monsum. 21. maja sta Auten in Corbet načela pot po grebenu, sledili so jima Unsoeld, Hornbein, R. M. Emerson in 5 šerp, poldrugo uro kasneje. Popoldne so prišli v višino 8300 m, v tabor V W. Najprej so premagali »Diagonal Ditch«, dolg prečni kuloar na severni strani, nato prišli v grapo, v kateri je ležal plitev, sipek sneg na gladkih skalah strešne strukture. Nato so prišli v bližino velikega kuloarja, ki je igral veliko vlogo pri ekspedicijah 1. 1924 in 1933. Na vhodu v »Hornbeinov kuloar« se je moral umakniti Emerson, zdelala ga je gorska bolezen. Ves čas je vodil Corbet, vse do pomola 2,5 × 0,5 m, kjer so pripeli tabor V W. Ko so to storili, so se vsi umaknili v tabor IV W, razen Unsoelda in Hornbeina, ki sta v 1½ uri brez kisika nadelala prostor za dvojček, ga zavarovala s klini in se podala k počitku od kisiku. Nastopil je 22. maj, dan kakor naročen.

V taboru VI S (8370 m) sta začela z zajtrkom Jerstad in Bishop ob 5 zjutraj. Zdaenci jima eksplodira butanov gorilnik, Jerstadovo brado obliže plamen in uniči Bishopovo plastično masko, šoter poln dima, dovolj za usodno zamudo — bilo je pol osmih, ko sta začela z delom proti vrhu in ga končala ob 15.30, vsa ginjena, ko sta zagledala ameriško zastavo na vrhu. 45 minut sta fotografirala in filmala ter se ozirala v zapadno stran, a Unsoelda in Hornbeina od nikoder. Nato sta sestopila.

22. maja ob 7. uri sta Unsoeld in Hornbein odšla iz tabora V W (8300 m). Bilo je zelo težko. Hornbein je povrhu kar naprej kašljal in šele kasneje ugotovil, da je zaradi defektnega regulatorja dobival manj od liter kisika na minuto. Ves čas je zato vodil Unsoeld, Hornbeinov kuloar pa je bil tako ozek in tako strm, da nista mogla nikjer sestiti, duškati. Tudi na Rumenem robu (rumeni apnenčasti filiti in peščenci) ni bilo lažje. Prvi je moral plezati brez rokavic, za klin skala ni bila primerna. Ob 15 sta prekoračila »pointe of no return«, za sestop nista imela dovolj klinov in vrvi. Zavijala sta malo preveč proti NE grebenu, zato sta morala nazaj na raz W, kjer ju je napadel veter, himalajski veter. Plezanje je bilo tu tako težko, da sta morala sneti dereze in vrhnje čevlje. Štirje raztežaji so bili zelo eksponirani, vendar oprimki dobri, tudi za rokavice. Tedaj sta zagledala tudi ona dva Whittakerjevo zastavo in se ginjena objela brez besed. Ob 18,15 sta se spustila po

sledi, hvaležna Jerstadu in Bishopu, proti južnemu vrhu. Unsoeld je s svojim »Wal-kietalkie« obvestil zgornjo bazo, geolog dr. Mayard je sprejel verze ameriškega lirika Roberta Frosta:

... »I have promises to keep,
und miles to go I sleep

Na južnem vrhu ju je zajela noč. Jerstad in Bishop sta ju počakala na 8625 m. Ko so vsi štirje videli, da z lučjo ne bodo prišli do tabora VI S, so opolnoči pri 8530 m sedli na zavetno polico, brez šotorov, kisika in spalne vreče, pri temperaturi — 28° C. Čomolungma, Božanska mati, Mati bogov, se je vseh štirih usmilila, se jim milostno nasmehnila in pritegnila vajeti — »divjemu konju« vetru.

V taboru VI S (8370 m) sta bedela to noč dr. Dingman, eden od zdravnikov ekspedicije, in Girmi Dorje. 23. maja sta stopila brez kisika naproti onim v najvišjem bivaku na prostem vseh časov. Kmalu so se srečali, pacienti in zdravnik, pač najvišja ordinacija. Dobili so kisik in toplo pijačo, nato pa se vsi še isti dan spustili v tabor II (6500 m). Zvečer 24. maja so bili vsi v glavni bazi, Bishop in Unsoeld z močno ozeblimi prsti na nogah. Isti večer je bilo na bazi tudi 275 nosačev, pripravljenih za evakuacijo AMEE 1963. Še isto noč je z vso silo izbruhnil monsum v Everestovem območju. Imeli smo res debel krompir.«

Bishopa in Jerstada je odnesel helikopter v Kathmandu v United Missions Hospital, 27. maja sta bila že v rokah kirurgov. Žrtvovati sta morala prste. 9. junija je bila ekspedicija v Kathmanduju.

Dyhrenfurth konča takole:

»Everest je bil v zadnjih 11 letih moj prijatelj in sovražnik. Ko sem zapuščal Tengpoče, je bil v megli in slovo je bilo lažje.« — Povzeli smo Dyhrenfurthovo poročilo nekoliko izčrpnje, ker je iz njegove enostavnosti razvidna nenavadna natančnost, studiozna priprava, elastična strategija in dovršen program. Pri orjaškem podjetju pa so imeli še nenavadno veliko sreče. Vsekakor pa se iz takihle poročil lahko marsikaj naučimo.

DRUŠTVENE NOVICE

TRIGLAVSKI KORENINI

Janez Ceklin, po domače »Šmonc« pri Stari Fužini v Bohinju, avtorizirani gorski vodnik — tudi dr. Henrika Tume po Bohinjskih gorah leta 1926 — bo 31. maja letošnjega leta praznoval 85-letnico rojstva.

Njegov spomin — oprt na ustna izročila prednikov — seže poldrugo stoletje nazaj. O svoji dolgi življenjski poti ve s šegavo besedo marsikaj zanimivega povedati.

Še v prejšnjem stoletju je planšaril v Lazu (1558 m) — in hodil vasovat k češenjskim majericam na sosedno Krstenico. Potlej je gradil bohinjsko železnico. Kot gonjač na velikih lovskih pogonih je v letih pred prvo svetovno vojno često premeril visokogorski svet med Pršivcem, Toscem in Kanjavcem. (Poslednji izmed predvojnih zakupnikov teh lovišč je bil dr. Wertheim, sloviti dunajski kirurg, znan po svoji operaciji raka na materničnem vratu.)

Štiri vojna leta, prebita v strelskih jarkih, Ceklina niso strla. Iz enajstih soških ofenziv, ki se jih je udeležil v borbi na nož, je odnesel le nezatno prasko na roki.

Kot lovski čuvaj v lovišču Dedno polje je med vojnoma nad dve desetletji »pasel game« v gorah okoli Debelega vrha (2392 m). Pravi, da ga še sedaj »poznajo«, ko še zahaja v Laz, kjer si je pred leti svoj planšarski stan preuredil v prikupno in zavetno planinsko kočico.

Leta so ga sicer nekoliko upognila, vendar ga oko še uboga, in »ta kriva« v vajeni roki še vsako leto »položi« odmerjenega srnjaka na rosna tla rovov na priljubljenih Vozeh (= dolina Voje).

Najstarejšemu še živečemu triglavskemu vodniku in še vedno prizadevnemu članu »zelene bratovščine« — trdoživemu kot viharnik v triglavskih gorah — kličemo planinci in lovci: »Dober pogled — in trdno zdravje še vrsto let!«

Nekdanja Prešernova koča na Stolu

PRVEGA AVGUSTA BOMO OTVARJALI NOV PREŠERNOV DOM NA STOLU (2098 m)

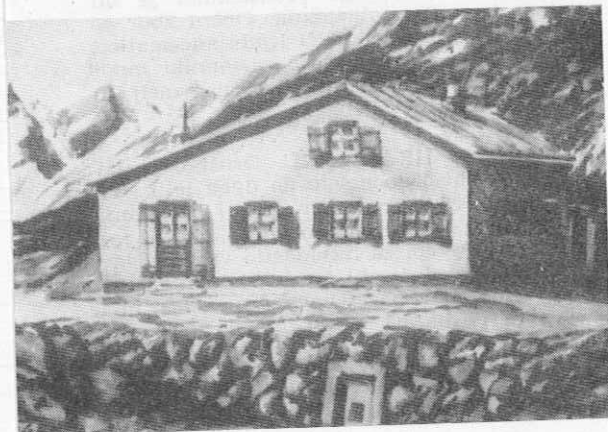
V desetletju pred prvo svetovno vojno so pionirji našega planinstva z izrednim navdušenjem gradili gosto mrežo planinskih poti in ponosne postojanke in domove, takoimeno-vane Trutzhütten.

Za Kadilnikovo kočo vrh Golice so začeli misliti na gradnjo nove slovenske planinske postojanke na Stolu.

Pri tej gradnji so igrali vidno vlogo planinci iz Kranja.

Ti in planinci iz ostalih gorenjskih planinskih centrov so delali pod geslom: »Kot čuvarji tvojega groba postavljamo nad zibelko tvojega rojstva novo planinsko postojanko v Karavankah, na vrhu Stola«. Imenovali so jo Prešernovo kočo, (31. 7. 1910).

Skica nove Prešernove koče

V strupeno mrzli zimi leta 1942 so morali prvoborci jeseniške Cankarjeve čete 20. februarja sprejeti neenak boj s številčno močnejšimi in dobro oboroženimi Nemci in domačimi izdajalci. Tomaž, Čiro, Slovenko, Zivan, Vasja in nekaj drugih so se bili ves dan s sovražnikom, mrazom in izčrpanostjo. Na večer teda dne je padel na pragu Prešernove koče pryoborec Jože Koder. Matija Verdnik-Tomaž se je vrnil s žalostno novico, da so na grebenu močne zasede in trdno sklenjeni obroči sovražnikov. Grozi jim uničenje do zadnjega moža.

V noč je kres s pogorišča Prešernove koče kazal prvoborcem pot za umik skozi trdno sklenjene obroče v Žingarsko dolino.

Dvajset let pozneje, 20. februarja 1962 so dali redki preživeli prvoborci pobudo, da se na pogorišču in ruševinah nekdanje Prešernove koče na Malem Stolu zgradi nova planinska postojanka in spomin na najvišjo bitko v času NOB ter spomenik prvoborcu Jožetu Kodru, ki je tu v težkih časih žrtvoval svoje mlado življenje.

Pobuda preživelih prvorcev je naletela na razumevanje in podporo ne samo pri članih ZB temveč tudi pri članih številnih gorenjskih planinskih društev. Kot pred letom 1910 so tudi to pot pokazali posebno prizadevnost člani PD Kranj, dalje PD Radovljica in ostala gorenjska planinska društva.

Že v preteklem letu so graditeljem novega Prešernovega doma na Stolu priskočili na pomoč tudi številni gorenjski delovni kolektivi z Železarno Jesenice na čelu. Potrebni gradbeni material je bil v najkrajšem času pripravljen za prenos na gradbišče. Kar ni uspelo prenesti na višino 2098 m požrtvovalnim planincem, je prenesla mladina iz gorenjskih in tudi drugih mladinskih odsekov. Materialna, finančna nabiralna akcija je prav tako dobro uspela kot prostovoljna prenosna akcija.

Že lani so graditelji zaključili s temeljnimi, zemeljskimi deli in začeli graditi ostalo poslopje po načrtih planinskega arhitekta Petra Dalla Valle iz Radovljice.

Za dokončno dozidavo Prešernovega doma graditelji v letošnjem letu nujno potrebujejo še 20 do 25 milijonov dinarjev. Iz doline bo treba prenesti še veliko cementa, lesa, železa in drugega gradbenega materiala ter notranje opreme. Vse to bodo prenesli člani lovske družine Stol iz Žirovnice. Ako bodo materialne in finančne nabiralne akcije potekale tako zadovoljivo kot lani, ako bomo naštel letos prav toliko prostovoljcev pri prenosu materiala kot lani, zagotavljajo graditelji, da bomo letos sredi poletja lahko slovesno otvarjali novi Prešernov dom na Stolu. Ta delovni praznik bomo verjetno slavili v nedeljo 1. avgusta, ko kovinarsko mesto Jesenice slavi svoj občinski praznik. Graditelji bodo skušali zaključiti to akcijo v počastitev 20-letnice osvoboditve in v počastitev 70-letnice enega najbolj marljivih in prizadevnih planinskih društev na Gorenjskem, PD Radovljica (27. 2. 1895).

Nov Prešernov planinski dom na Malem Stolu bo istočasno tudi spomenik Jožetu Kodru, ki je tu na tem mestu 20. februarja 1942 žrtvoval svoje mlado življenje. V novem domu bo dovolj prostora za vse, ki bodo obiskali Stol z severa in juga, iz vzhoda in zahoda, poleg razgledne in prostorne jedilnice s 30 sedeži bo v koči tudi prostora za 25 ležišč. V stavbi bo urejena tudi soba za lovce in gorske reševalce ter primerno urejena soba za zimske obiskovalce.

Iniciativni gradbeni odbor prosi vse ljubitelje in obiskovalce Stola in Karavank, da vsak po svojih močeh in sposobnostih prispevajo vsaj skromen delež k uresničitvi teh načrtov.

U. Ž.

OBČNI ZBORI

PD LITOSTROJ LJUBLJANA. Tudi to društvo je v preteklem letu dvignilo število članstva. Šteje 745 članov, od tega 605 odraslih, 63 mladincev in 77 pionirjev. Ta porast nam dokazuje, da je društvo, najstarejše v tem podjetju, opravičilo svoj obstoj, da je rastle in se utrjevalo. Šestnajst let organiziranega uspešnega dela je jamstvo za to, da bo tudi v bodoče dalo svojim akcijam pravo vsebino, v skladu s potrebami njegovega članstva, da ga bo popeljalo v naravo, kjer bo našlo razvedrilo, zdravje in novih moči za nadaljnje uspešno delo, tako v korist samega sebe in celotne družbe. Razširjena aktivnost mladinskega odseka, ki zajema tudi smučarsko sekcijo, in v zgljedno delo alpinističnega odseka, je vključilo v svoje vrste precej mladine, vendar še premalo in daje slutiti, da bo planinska misel v bližnji bodočnosti zajela še večje število mladih ljudi.

Mladinci so organizirali 10 izletov predvsem v Julijce in Kamniške Alpe. Najuspešnejši je bil izlet na Triglav, ki se ga je udeležilo 35 članov. Ne dosti slabši po udeležbi in enaki po kvaliteti so bili izleti na Planjavo, Vršič, Krvavec, Okrešelj, Jalovec, Sorico in Golico, ki je bil organiziran tudi za starejše člane. Velik uspeh je mladinski odsek dosegel tudi s tem, da je za preko 20 zvišal število članov odseka, ki so se z velikim veseljem in ljubeznijo do planin vključili v delo. Ni pa mladinski odsek zadovoljen s sodelovanjem in podporo mladinske organizacije, kakor tudi drugih družbeno-političnih organizacij. Obljube so ostale več ali manj le na papirju, mladina pa je bila prepuščena sama sebi oziroma iniciativi in dobri volji posameznikov. K sreči so se taki posamezniki našli in pripomogli, da je bil mladinski odsek poleg alpinističnega odseka in smučarske sekcije najaktivnejši del društva. Alpinistični odsek je

opravil 45 vzponov in se tako dobro pripravil za vzpone v Waliških Alpah. Prvi vzpon je bil izveden po vzhodnem grebenu Matterhorna, drugi je veljal pogoju Monte Rose z Dufourspitze kot drugem najvišjem vrhu v Centralnih Alpah. Član tega odseka tov. Lojze Šteblaj pa se je udeležil odprave v Cordilliere Real v Južni Ameriki. Smučarska sekcija je izvršila vrsto zelo uspešnih prireditev kakor tekmovanje v veleslalomu, skokih in tekih na Soriški planini, dalje medobratno tekmovanje v rekreacijskem smučanju na Soriški planini, tekmovanje na prvomajskem veleslalomu na Okrešlju, nekaj članov se je udeležilo tečaja za voditelje smučanja, organizirala je več skupnih spomladanskih smučarskih izletov v zasnežena pobočja Julijcev in Kamniških Alp ter na Soriško planino in Šmarno goro, sodelovala je pri izvedbi smučarskega tečaja za šolsko mladino na Soriški planini med semestralnimi počitnicam, člani te sekcije pa so sodelovali na tradicionalnem dvoboju Metalna, STT in Litostroj na Pohorju ter na veleslalomu na Kureščku. Če pogledamo le malo nazaj, ko je imelo društvo na vsakem izletu povprečno po 25 udeležencev, je to jasen dokaz, da je zanimanje za izlete dokaj veliko. Sicer pa se je propagandni odsek trudil, da je s slikovnim gradivom in s članki v domačem časopisu vestno seznanjal članstvo o najvažnejših novicah iz društvenega življenja. Na Planinski Vestnik je naročenih 80 članov, t. j. okrog 10 % članstva. Zaradi objektivnih razlogov je društvo izročilo svojo postojanko na Soriški planini v finančno in materialno upravljanje upravi počitniških domov. Prepričano je bilo, da bo od čistega dobička postojanke prejelo za svoje sodelovanje vsaj del razplozljivih sredstev. Ničče namreč ne more iti preko dejstva, da so bili objekti na Soriški planini izgrajeni izključno z žulji požrtvovalnih članov tega društva in da je gospodarski odsek pokazal izredno veliko aktivnost za dobro gospodarjenje in popularizacijo tega doma. Vloga gospodarja društva je bila potisnjena v ozadje, ker sedanja uprava doma na Soriški planini ni hotela ali znala najti tiste poti, ki je za tesno sodelovanje absolutno potrebna.

Za novega društvenega predsednika je bil izvoljen tov. Stane Vogelnik. Občni zbor so pozdravili predstavniki PD Ljubljane-matice, PD PTT, PD Avtomontaža, zastopniki množičnih in družbeno-političnih organizacij in za PZS tov. France Pengal.

PD DOL PRI HRASTNIKU. Društvo je izvedlo svoj občni zbor šele po dveh letih. To je storilo zaradi tega, ker je bil dosedanji UO po sklepu zadnjega občnega zbora zadolžen, da poskrbi za likvidacijo vseh dolgov v zvezi z gradnjo njegove postojanke na Goreh. Enoletna poslovna doba pa je bila prekratka, da bi UO izvršil to zadolžitve. Poročila, podana na tem občnem zboru, ki se je vršil dne 10. 1. t. 1. v postojanki na Goreh ob navzočnosti 92 članov, pa so dokazala, da je bila odločitev o podaljšanju mandatne dobe

na dve leti nadvse koristna in da je društvo v teh dveh letih ob izredno dobrem gospodarjenju veliko storilo. Naj začnem kar pri gospodarstvu. Izmenjalo je vrsto oskrbnikov, s katerimi so bili sicer zadovoljni, žal pa ne s cenami in stanjem v postojanki. Najmanj pa so bili zadovoljni, ko so pregledovali promet postojanke in ugotavljali, da se je večal v korist oskrbnika, rapidno pa je padal v škodo društva. Šele skrajni čas so se odločili za domačina oskrbnika, ki sedaj vodi postojanko v splošno zadovoljstvo. Na postojanki so zopet cene dostopne našemu delovnemu človeku. Promet se je tako zvišal, da je društvo v celoti plačalo svoje nemajhne finančne obveznosti, tako za račune, izhajajoče iz gradnje doma, kakor tudi za vse nabave prodajnega blaga in pijač, tako da ima danes plačano tudi vso zalogo in opremo v domu. Društvo je povečalo število ležišč v domu za 27, tako da v domu danes lahko prenoči že 64 planincev. Z dokupljenimi stoli so zvišali tudi kapaciteto jedilnice na 250 sedežev. Celotni promet v postojanki leta 1964 je znašal 4 941 834 din. Glavna zasluga za vse našete uspehe gre predvsem tov. Antonu Dolancu, gospodarju društva.

Društvo je pridobilo številne nove člane. Ob koncu preteklega leta je namreč štelo že 300 odraslih članov, 89 mladincev in 42 pionirjev ali skupaj 431 članov. Za tako stanje gre za sluga tov. Vabiču in njegovi ženi ter tov. Grumu, ki so delali na področju Steklarne in njene okolice. Markacisti so svoje delo dobro opravljali in lepo skrbeli za obnovev markacij na društvenem področju. Propagandisti so se povezali s turističnim društvom, ki je bilo v ugodnejši finančni situaciji. Tamkaj so dobili potrebna sredstva za obnovev reklamne deske, hkrati pa so upeli namestiti veliko propagandno ploščo za svoj dom na turističnem obelisku v Hrastniku na stroške TD. Preko TD so prejeli tudi propagandni material — prospekte o Zasavju, ki so jih delili svojim obiskovalcem na Goreh. Če temu prštejemo še nekaj organiziranih predavanj, je propagandni odsek vendarle nekaj storil. Izdelali so si tudi svoje lastno predavanje »Zasavski hribi in vrhovi Julijcev — cilji naših članov«. Tov. Bine Pust je v barvni tehniki posnel vse lepote Zasavske poti, tov. Kozole pa je v družbi nekaterih starejših članov, mladincev in pionirjev pot od Ljubljane preko Bleda, Bohinja in Uskovnice, Velega polja, vrha Triglava, doline Sedmerih jezer, doma na Komni in slapa Savice približal društvenim članom te lepote s 136 barvnimi diapozitivni. Pomanjkanje finančnih sredstev v društvu je negativno vplivalo tudi na delo mladinskega odseka. Kljub temu pa je organiziral izlet na Bahor, z delovnimi akcijami pa je urejal okolico doma. Dokaj pa je delo v odseku popustilo tudi zaradi tega, ker se tov. Vitko Jurko aktivno ne udejstvuje več v odseku.

Ob zaključku občnega zborja je častni član društva tov. Vitko Jurko izročil petim članom in enemu pionirju za uspešno prehojeno Za-

savsko pot častne znake, priznanje v obliki diplome pa tov. Jožetu Klanšku, odborniku in ustanovitelju društva, za njegovo delo pri gradnji doma. Za novega predsednika je bil izvoljen tov. Drago Kozole.

M. G.

PD GORJE je sklicalo občni zbor 7. III. t. l. To je društvo, ki je s svojim delom povezano z enim od najbolj uhojenih potov na Triglav mimo stare planinske postojanke, ki pomni pionirsko dobo evropskega planinstva, Planike in s postojanko, ki se z gorjanske strani ozira proti Trenti, Tržaško kočjo na Dolču. Lepe naloge, ki prinašajo tudi grenke skrbi, vendar jih PD Gorje že leta in leta zadovoljivo opravlja. Društvo ima tudi zelo delaven mladinski odsek. Z njim in z ostalo dejavnostjo je trdno zraslo z gorjansko vaško skupnostjo, kar je nazorno pokazal tudi občni zbor.

T. O.

PLANINSKI OBRAZI IZ BOVCA

Emil Kravanja

Na zadnjem občnem zboru PD Bovec so se kakor že leta in leta srečali stari znanci in tovariši pri delu. Nekateri od teh so odložili svoje funkcije v društvu, s tem pa, upamo, se niso poslovili od dela za planinstvo. Naj jih navedemo in tudi v sliki pokažemo naši planinski javnosti:

Emil Kravanja je od leta 1946 aktiven član PD Bovec. Kot gradbeni načelnik, pri vsaki gradnji je žrtvoval premnogo ur prostovoljnega dela. Mizarska dela na Mangrtski koči je napravil v pretežni večini sam. Kot velik ljubitelj planin je vzgojil v dobre planince svoje otroke. Ni manjkal na nobeni seji, kljub temu pa je bil vedno nasmejan, vselej nalezljivo dobre volje. Vojno je od l. 1941 prebil v narodnoosvobodilni vojski.

Zdenka Sozio

Zdenka Sozio, Podšolarjeva iz Tolmina, je velika ljubiteljica gora. Od leta 1946 dalje je aktiven član PD Bovec. Vzgajala je šolsko mladino v planinskem duhu, jo vodila v krajevno Zlatoroga, jo učila ljubiti floro in favno. Njeno ime pozna vsa Gornja Soška dolina.

S svojo hčerko Eriko je preživela vsa povojna leta v Bovcu, kjer je našla svoj drugi dom.

Alojz Marka, predsednik PD Bovec, je aktiven član od leta 1946 dalje, najprej kot gospodar, nato kot predsednik polnih 12 let. Bil je delaven predsednik, vedno pripravljen žrtvovati se za planinsko stvar.

Nobena pot mu ni bila pretežka, ni mogoče prešteti kolikokrat je bil na Mangartski koči, kjer je bilo treba marsikaj urediti in pomagati, prav tako skrben pa je bil, če je šlo za kočje na Kaninu, v Trenti in na Predelu.

Joško Repic je prav tako član PD Bovec vse od ustanovitve. Bil je dolga leta skrben gospodar (15 let) in poskrbel tudi za to, da si

Alojz Marka

je vzgajal naslednika za to važno funkcijo, saj gre pri PD Bovcu za same važne, renomirane planinske postojanke.

Končno se moramo spomniti še neutrudne Gizele Smielovskyy. Z njenim imenom je zgodovina PD Bovec neločljivo povezana. Bila je v odboru vse od prvega dne in je dejansko bila duša odbora, ki mora misliti na vse, in Gizela je z veseljem mislila na vse in imela pri tem zmerom lep uspeh. Delala pa je kot odbornica tudi v Turističnem društvu Bovec in s tem posrečeno povezovala planinstvo in turizem, v Bovcu dva pojma, ki sta neločljiva.

Slike tov. Gizele žal nimamo pri roki, objavili pa smo jo v letniku 1958.

Joško Repic

PD IDRIJA je opravilo svoj redni letni občni zbor 6. marca ob zelo veliki udeležbi članstva. Vzpodbudno in razveseljivo je bilo tudi poročilo predsednika ing. Ivana Gantarja, ki je lahko prvič po vojni povedal, da se v preteklem letu društvo ni bavilo zgolj z »gostinskimi problemi«, pač pa je vsaj nekaj pažnje lahko posvetilo tudi pravim planinskim problemom, posebno pa vzgoji mladine. Analiziral je tudi problematiko vseh petih postojank, ki jih upravlja društvo: Zavetišče na Jelenku je nameščeno v kmečki hiši in je ustvarilo preko 3 milijone prometa ter je doseglo skoraj 600 000 dohodka. S to postojanko je imel upravni odbor tudi najmanj dela in težkoč.

Koča na Hleviških planinah je imela komaj dober milijon prometa in pri tem skoraj 100 000 din izgube. Težko je razumeti, da se idrijski meščani ne poslužujejo te kočje v večji meri, saj je od mesta oddaljena komaj nekaj več kot uro hoda po lepem gozdnatem svetu in je torej zelo primerna za nedeljske izlete poleti in pozimi. Vse kaže, da bomo že letos dobili do kočje primerno cesto tudi za moto-

rizacijo, ki naj bi v bodoče reševala to postojanko.

Zavetišče na Sivki je rakova rana idrijskega društva. Če bi ne ležala na transverzali, bi jo kazalo zapreti. Lokacija v stari italijanski kasarni je že sama ponesrečena in leži pre nizko ter je brez pravega razgleda. Tudi postrežba ni bila v redu, čeprav so se odborniki zelo trudili, da bi jo uredili. Prav zato so člani upravnega odbora iskali rešitev v zelo primerni kmečki domačiji na slemenu med obema Sivkama, ki ima tudi zelo lep razgled in dobre smučarske terene v neposredni okolici. Mladi gospodar je zamislil zelo naklonjen, žal pa stara gospodinja o tem noče ničesar slišati in tako planinci niso mogli uresničiti svoje lepe zamisli, ki bi na mah rešila vse probleme v tem prelepem predelu našega ozemlja. Finančno pa se ni niti tako slabo ozežala, saj je ustvarila skoraj 3 milijone prometa in je imela 460 000 dohodka, kar pa težkih problemov seveda ni moglo rešiti. Prav tu planinci najbolj čutimo, da končno denar le ni vse!

Pirnatova koča na Javorniku ima vedno težkoce z oskrbnicami. Odrpta je bila samo poleti, zato pa ni ustvarila niti 400 000 prometa in je imela skoraj 300 000 din izgube. Lokacija je bila že od vsega začetka nesrečno izbrana prav na slemenu, kjer ima vipavska burja svoje gnezdo. To se sedaj kaže tudi na objektu, ki je že skoraj dotrajal. Stalno so potrebna velika in težka popravila in prav lani so morali planinci v to kočo mnogo investirati. Želeli bi v njej tudi stalno oskrbo, ker leži zelo oddaljena od obeh sosednjih transverzalnih postojank in prihajajo vanjo planinci navadno zelo utrujeni. Vrh Javornika pa je sedaj tudi že zelo poraščen z drevjem, ki zastira sicer edinstveni razgled po kraškem in alpskem svetu, zato bo treba postaviti razgledni stolp. Planinci pričakujejo, da jim bo v letu 1965 prav ta postojanka najbolj pila kri.

Planinski dom »Rudar« na Vojskem je ustvaril skoraj 12 milijonov prometa in nekaj manj kot milijon dohodka. V domu so bila izvršena večja popravila delno na stroške društva, delno s pomočjo rudniškega sindikata.

Vse postojanke so društvu prinesle skoraj 19 milijonov prometa in dober poldrug milijon dohodka. Ko pa je blagajnik odštel vse stroške, so člani morali ugotoviti, da je društvu ostalo bore malo za življenje v tem letu. Vsekakor pa je razveseljivo že to, da je društvo končno rešilo še zadnje viseče probleme in obveznosti ter je ustvarilo vse pogoje za solidnejše poslovanje. Razveseljivo je tudi dejstvo, da se je v tem letu tudi občina po daljšem času spomnila mladinskega odseka društva, ki je postal prav živahen in je nakazala iz ustreznega sklada primerno vsoto. Med zelo živahno razpravo so dali člani več dobrih pobud za nadaljnje delo, končno pa so v glavnem izvolili dosedanji odbor, ki ga pa tudi tokrat niso toliko pomladili, kakor so si

vsi želeli. Program dela za leto 1965 je predsednik nakazal že v svojem poročilu in je bil dopolnjen samo že z željo, da bi društvo priredilo več planinskih izletov. S. L.

OBČNI ZBOR SLOVENSKEGA PLANINSKEGA DRUŠTVA V TRSTU

2. 4. t. l. se je kar nekam ob času vršil redni občni zbor Slovenskega planinskega društva v Trstu. Da se ne bi gnali v kak neopravičeni optimizem ali črnoglednost, je najbolje kar podati kratek izvleček tajiškega poročila. Sicer pa se res zdi, da iz njega veje rahel nadih optimizma nasproti drugim letom. Morda sta dva činitelja, ki sta k temu pripomogla, prav v znamenju časov. — To je namreč I. občni zbor po skoro pol stoletja, ko je naše društvo z večjim razmahom povzelo svojo dejavnost, posebno predavanja v novem Kulturnem domu, potem ko je bil prvotni, prvi sedež v Narodnem domu »Balkanu« najprej požgan, zatem pa po fašističnih oblasteh zatrt, četudi so se te osmešile s sodno dokazanim podtikanjem.

Drugi činitelj pa so bila razna tekmovanja, ki danes zelo privlačujejo mladino, kot je upravičeno trdil Bojan Pavletič od SZ Bor, čeprav moram priznati, da še ni tolikšnega zanimanja naše mladine, kot bi to v Trstu lahko pričakovali. Seveda tudi število 300 članov za Trst ni ravno previsoko. Glavni dve dejavnosti, kot v preteklosti, sta ostali: Skupni izleti s po 40, le v enem samem primeru z okrog 100 udeleženci. Privlačujejo še vedno tradicionalne izletniške točke od Triglava, Mangrta, Pokljuke, Tosca, Vogla, Črnega vrha nad Idrijo, Livka do Plitviških jezer. Med temi sta bila dva smučarska (na Črnem vrhu tudi en sankiški) izleta v Črni vrh nad Idrijo (eden s preko 100 izletniki), po veliki večini mladine.

Druga panoga udejstvovanja so ostala prekoslej planinska predavanja. V glavnem so vsa lepo uspeła: prof. Rada Kočevarja, ing. Franceta Avčina, posebno pa Anteja Mahkote o jugoslovanski himalajski ekspediciji, prof. Kambiča, dr. Rafka Dolharja in filmski večer Aljoše Žerjava. Posebno je uspelo tudi predavanje Sandija Blažine o jugoslovanski ekspediciji v Bolivijske Ande že v novem Kulturnem domu.

Žal, da krajišji izleti po našem prezanimivem Krasu nikakor ne uspevajo. Orientacijski pohod v okviru športnega tedna ni uspel zaradi obupno slabega vremena. Zanimanja pa je bilo več kot druga leta. Poskus plezalnega tečaja v Glinščici je že nekaj pokazal, AO obstoji, čeprav skromen. S planinsko propagando ne pridemo preko doslej obstoječe. Preko 60 naročnikov Planinskega Vestnika ne pridemo, dasi bi pri našem članstvu pričakovali kaj več. Želimo le, kot doslej, složnega sodelovanja starejših, izkušenih planincev z mlajšimi. Odborniki so v glavnem ostali isti, nekaj pa je novih, mladih. -Jel.

VII. REDNI OBČNI ZBOR PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

Vršil se je v nedeljo dne 4. aprila 1965 v Festivalni dvorani v Ljubljani. Zasedal je od 9. do 17. ure. Od skupnega števila 98 planinskih društev s 294 volilnimi upravičenci je na njem sodelovalo 80 PD s 179 delegati, 16 PD pa je poslalo še 33 opazovalcev. Občnega zbora se je udeležilo še 24 članov upravnega in 4 člani nadzornega odbora ter 2 člana disciplinskega sodišča PZS. Udeležba je znašala 63 %.

Vabilu na občni zbor se niso odzvala PD Cerknica, Gornja Radgona, Gornji grad, Gozd Martuljek, Kobarid, Kranjska gora, Oljka Polzela, Oplotnica, Slovenska Bistrica, Solčava, Vipava, Zabukovica, Zelezničar Maribor, za Selško dolino in Žičnica Ljubljana.

Občni zbor je odprl predsednik PZS tov. Fedor Košir in pozdravil goste dr. Marijana Breclja, Kočo Jončiča in Aleksandra Posteljnika, predstavnike Planinske zveze Jugoslavije, Diška Podgornika in Franja Masnega, predstavnika Planinske zveze Hrvatske, Iva Stanišiča, predstavnika Planinske zveze Crne gore, Karla Kumarja, Jožico Smetovo in Bernarda Bratoža, predstavnike Slovenskega planinskega društva v Gorici (Italija), ing. Danila Kupperja in Marijo Zwitter, predstavnika Slovenskega planinskega društva v Celovcu (Avstrija), univ. prof. Borisa Zihlerja, Zigo Kimovca, podpredsednika GO SZDL, Staneta Lavriča, podpredsednika Zveze za telesno kulturo Slovenije, Miloša Poljanška, sekretarja za kulturo, Borisa Matajca, glavnega tajnika Turistične zveze Slovenije, Franceta Cvenklja, predstavnika Lovske zveze Slovenije, Jožeta Pernuša, predsednika Komisije za telesno kulturo pri IS SRS, podpolkovnika JLA Pavla Suca iz Tolmina, navzoče odlikovance z zlatim častnim znakom in delegate.

Po izvolitvi ostalih organov občnega zbora je sledil pozdravni nagovor predsednika PZS. Občni zbor je nato pozdravil v imenu Planinske zveze Jugoslavije tov. Marijan Breclj, temu pa so sledili krajsi pozdravni nagovori ostalih gostov. Z velikim aplavzom je občni zbor pozdravil v svoji sredi predstavnike zamejskih planinskih društev iz Gorice in Celovca. Pismeno so občni zbor pozdravili Slovensko planinsko društvo v Trstu, Planinska zveza Makedonije in Planinska zveza Bosne in Hercegovine.

V razpravi o poročilu UO PZS so sodelovali številni delegati. Največ so razpravljali o problematiki alpinizma in varstva narave ter o planinskem gospodarstvu, v manjši meri pa o organizaciji mladinskih problematiki, založbi kulturno-literarnih zadevah in ostalih planinskih dejavnostih.

Občni zbor je nato sprejel zaključni račun UO PZS, GRS, Planinskega Vestnika in komisije za odprave v tuja gorstva za leto 1964. Nato je občni zbor sprejel okvirni pravilnik o upravljanju in o postovanju v planinskih postojankah, ki ga je poprej podrobneje obrazložil načelnik gospodarske komisije PZS tov. Mirko Fetih. Prilagojen je današnjemu stanju poslovanja in upravljanja. Kako pa se bo izvajal, zavisi od planinskih društev, ki upravljajo planinske postojanke.

Nato je občni zbor sprejel tudi spremembe statuta PZS. O tem predlogu so razpravljali vsi meddruštveni odbori PD. Novi statut predvsem ureja notranjo organizacijo, organe PZS, GO in UO. Novi sta dve komisiji in sicer komisija za stike z inozemstvom in komisija za gorske vodnike. Spremenjen je tudi oni člen sedanjega statuta PZS, ki govori o številu društvenih delegatov za skupščino PZS. Odslej imajo društva z do 1000 člani pravico do dveh delegatov, za vsakih nadaljnjih začetih 1000 članov pa še po enega delegata.

Občni zbor je nato z javnim glasovanjem izvolil organe PZS. Izvoljeni so bili:

a) v glavni odbor: za predsednika tov. dr. Miha Potočnik, za podpredsednika tov. Fedor Košir, za podpredsednika tov. Tone Bučer, za tajnika tov. Rado Lavrič, za načelnika mladinske komisije tov. Peter Soklič, za načelnika propagandne komisije tov. Tine Orel, za načelnika kulturno-literarne komisije tov. Stanko Hribar, za načelnika komisije za alpinizem tov. Peter Janežič, za načelnika komisije za odprave v tuja gorstva tov. ing. Pavle Segula, za načelnika komisije za gorske vodnike tov. Janez Krušič, za načelnika komisije za ino-

zemske stike tov. Mirko Fetih, za načelnika komisije za GRS tov. Bine Vengust, za načelnika gospodarske komisije tov. Franc Škrjanc, za načelnika komisije za planinska pota tov. Stanko Kos, za načelnika komisije za varstvo narave in gorsko stražo tov. Božo Lavrič ter za člana odbora tov. Tomaž Banovec in tov. Miloš Poljanšek. Vsi navedeni so tudi člani bodočega upravnega odbora PZS.

Kot člani GO PZS pa so bili nadalje izvoljeni še naslednji člani: tov. ing. Miran Marusig, Milan Kristan, ing. Ivan Juvan, Maks Dimnik, Karel Benkovič, Matija Cvetek, Franci Savenc, Janez Lončar, Jože Melanšek, Andrej Srpčič, Jože Kajtna, Pavle Stropnik, Kristl Pečovnik, Danilo Škerbinek, Dragica Onič, Peter Jež, Zofka Petek, Jože Repič, Ciril Kunstelj, Lojze Hafner, Peter Ježek, Peter Vodeb in Anica Uršič.

Po svojem položaju pa so člani glavnega odbora PZS še vsi predsedniki meddruštvenih odborov PD in sicer zasavskega meddruštvenega odbora tov. Franci Golob, koroškega meddruštvenega odbora tov. Rajko Vute, mariborskega meddruštvenega odbora tov. Franci Smajs, celjskega meddruštvenega odbora tov. Božo Greblaher, ljubljanskega meddruštvenega odbora tov. France Pengal, gorenjskega meddruštvenega odbora tov. Franjo Klojčnik in primorskega meddruštvenega odbora tov. Janko Fili ter predsednik delovne skupnosti tajništva PZS. Glavni odbor šteje torej 48 članov.

b) v nadzorni odbor: tov. ing. Friderik Degen, dr. France Srakar, Janko Mirnik, Albin Torelli in Tone Skrajnar;

o) v disciplinsko komisijo: tov. dr. Teodor Tomišek, dr. Rupko Godec, Milan Zinauer, Zivojin Prosenec in Ciril Praček;

č) za delegate za skupščino PSJ: tov. dr. Miha Potočnik, Tone Bučer, Rado Lavrič, Peter Janežič, Tine Orel, Mirko Fetih, Bine Vengust, Franc Škrjanc, ing. Friderik Degen, Božo Greblaher, Franci Golob, Rajko Vute, Franci Smajs, France Pengal, Franjo Klojčnik in Janko Fili.

Na predlog UO PZS je občni zbor nato podelil:

I. zlati častni znak PZS št. 50 tov. Maksu Mediji iz Jesenic, št. 51 tov. Andreju Moretu iz Jesenic, št. 52 tov. Cirilu Pračku iz Jesenic, št. 53 tov. Stanetu Koblarju iz Jesenic, št. 54 tov. Dragotu Koreninju iz Jesenic, št. 55 tov. Dolfetu Kramzarju iz Jesenic, št. 56 tov. Nadku Salbergerju iz Tržiča, št. 57 tov. Borisu Ostanu iz Bovca, št. 58 tov. Karlu Benkoviču iz Kamnika, št. 59 tov. Stanetu Venišku iz Celja, št. 60 tov. dr. Mirku Kajzelju iz Ljubljane, št. 61 tov. Francu Kravanji-Zajzu iz Bovca, št. 62 tov. dr. Dušanu Senčarju iz Prevalj, št. 63 tov. Francu Telcarju iz Prevalj, št. 64 tov. Francu Setincu iz Trbovelj, št. 65 tov. Viktorju Simiču iz Trbovelj, št. 66 tov. Janezu Brojanu iz Mojstrane, št. 67 tov. Aleksandru Blažini iz Izole in št. 68 tov. Jožetu Muleju iz Mengša.

II. srebrni častni znak tov. Jožetu Barbiču iz Maribora, tov. Smiljanu Škerjancu iz Maribora, tov. dr. Ludviku Brenčetu iz Maribora, tov. Lojzetu Hočvarju iz Mengša, tov. Mihi Gregorcju iz Mengša, tov. Pavletu Maršetu iz Mengša, tov. Minki Simenčevju iz Mengša, tov. Stanetu Lužarju iz Mengša, tov. Pavletu Šimencu iz Mengša, tov. Rudolfu Kernu iz Ljubljane, tov. Cirilu Staniču iz Ljubljane, tov. Tončku Strojnu iz Ljubljane, tov. Pavlu Poljancu iz Ljubljane, tov. ing. Pavletu Segulu iz Ljubljane, tov. Stankotu Tazausu iz Rimskih Toplic, tov. Leopoldu Pavčniku iz Rimskih Toplic, prof. Janku Glazerju iz Ruš, tov. Karlu Kordežu iz Ruš, tov. ing. Vojku Ozimu iz Ruš, tov. Mišeni Sulerjevi iz Raven na Kor., tov. Pavletu Stropniku iz Raven na Kor., tov. Vinku Omerzelju iz Ljubljane, tov. Darinki Petkovskovi iz Ljubljane, tov. ing. Stanetu Jurcu iz Ljubljane, tov. Leopoldu Potočniku iz Ljubljane, tov. Vidu Mesariču iz Ljubljane, tov. Dominiku Kociju iz Ljubljane, tov. Janezu Remeču iz Ljubljane, tov. Dušanu Slani iz Ljubljane, tov. Mimi Košmerljevi iz Ljubljane, tov. Lučki Hribarjevi iz Ljubljane, tov. Maksu Širovniku iz Ljubljane, tov. Alojzu Rempiku iz Ljubljane, tov. Cirilu Kunstelju iz Vrhnike, tov. Alojziju Šteblaju iz Ljubljane, tov. Marjanu Smerajcu iz Ljubljane, tov. Ludviku Šarfu iz Ljubljane, tov. Pavlu Smoleju iz Javornika, tov. Jožetu Svetini iz Javornika, tov. Otonu Pircu iz Javornika, tov. Jakobu Pogačarju iz Javornika, tov. Janezu Tušku iz Javornika, tov. Karlu Rojniku iz Slovenjgradca, tov. Ervinu Kralju iz Slovenjgradca, tov. Idi Zit-

kovi iz Ljubljane, tov. Francu Mojškreu iz Ljubljane, tov. Kancjanu Kušarju iz Ljubljane, Milanu Lahajnarju iz Cerkna, tov. Tončki tov. Stresovi iz Prevalj, tov. Franju Zorkotu iz Brežic, tov. dr. Andreju Veletu iz Brežic, tov. Stanku Koflerju iz Mojstrane, tov. Francu Lakoti iz Mojstrane, tov. Alojzu Rekarju iz Mojstrane, tov. Viktorju Janši iz Mojstrane, tov. Alojzu Dularju iz Trbovelj, tov. Milanu Cerinšku iz Trbovelj, tov. Antonu Strniši iz Trbovelj, tov. Antonu Skobernetu iz Trbovelj, tov. Tinetu Lenarčiču iz Trbovelj, tov. Marku Butinarju iz Jesenic, tov. Janezu Košniku iz Jesenic, tov. Mirku Spendalu iz Jesenic, tov. Jožetu Tomaševiču iz Jesenic, tov. Janezu Grebencu iz Zagorja, tov. Karlu Pušniku iz Zagorja, tov. Jožetu Polcu iz Zagorja, tov. Rudolfu Mlakarju iz Zagorja, tov. Alojzu Finku iz Zagorja, tov. Karlu Pahorju iz Poljčan, tov. Francu Ple-mentišu iz Poljčan, tov. Antoniji Knez iz Poljčan, tov. Jožetu Težaku iz Poljčan, tov. Francu Vogel-niku iz Maribora, tov. Vilitu Peršaku iz Maribora, tov. Teotu Pajniku iz Maribora, tov. Slavku Dolinšku iz Maribora, tov. Alojzu Roberju iz Maribora, tov. Viktorju Hajni iz Postojne, tov. Albinu Benkoviču iz Kamnika, tov. Metodu Humarju iz Kamnika, tov. Heleni Lužarjevi iz Kamnika, tov. Andreju Mejaču iz Kamnika, tov. Janezu Repanšku iz Kamnika, tov. Jožetu Repiču iz Kamnika, tov. Engelbertu Ribiču iz Kamnika, tov. Tonetu Škarji iz Kamnika, tov. Ignacu Vidmarju iz Kamnika, tov. Ludviku Vodniku iz Kamnika, tov. Andreju Šlebirju iz Kamnika, tov. Francu Peniku iz Litiše, tov. Mariji Konjarjevi iz Litiše, tov. Andreju Karničarju z Jezerskega, tov. Radotu Carmanu iz Kranja, tov. Janku Cveteku iz Bohinja, tov. Lovru Medji iz Bohinja, tov. Jakobu Staretu iz Bohinja, tov. Cilki Strosovi iz Bohinja, tov. Angelji Strosovi iz Bohinja, tov. Antonu Pivcu iz Krškega, tov. Franči Bratkovičevi iz Krškega, tov. Jeli Frankičevi iz Krškega, tov. Pavletu Stergarju iz Krškega, tov. Slavi Kraljevi iz Celja, tov. prof. Valentinu Stantetu iz Celja, tov. Romanu Pečniku iz Celja, tov. Francu Jakliču iz Celja, tov. prof. Jožetu Rotarju iz Celja, tov. dr. Ervinu Mejaku iz Celja, tov. Lojzetu Golobu iz Celja, tov. Božidarju Greb-laherju iz Celja, tov. Konradu Plauštajnarju iz Celja, tov. Vladotu Flisu iz Celja, tov. ing. Jakobu Raspotniku iz Celja.

III. pismeno pohvalo: tov. Viktorju Sunčiču iz Brežic, tov. Zvonetu Gabršku iz Brežic, tov. dr. Antonu Glušiču iz Brežic, tov. Janezu Kralju iz Trbovelj, tov. Janezu Bizjaku iz Trbovelj, tov. Francu Trebušaku iz Trbovelj, tov. Justu Znidaršiču iz Trbovelj, tov. Martinu Rojšku iz Trbovelj, tov. Mirku Kovačiču iz Mozirja, tov. Jožetu Gabru iz Mozirja, tov. Francu Komerički iz Poljčan, tov. Ivanu Lechnerju iz Poljčan, tov. Jožetu Klanšek u iz Dola pri Hrastniku, tov. Maksu Jakopiču iz Dola pri Hrastniku, tov. Rudiju Bedeniku iz Kamnika, tov. Vladimirju Golobu iz Kamnika, tov. Mariji Grato, tov. Mitji Jesenovcu iz Kamnika, tov. Leonu Škovi iz Kamnika, tov. Vincencu Grilcu iz Kamnika, tov. Preglju iz Kamnika, tov. Ivanu Simončiču iz Kamnika, tov. Francu Štefulu iz Kamnika, tov. Rudolfu Završniku iz Kamnika, tov. Vladimirju Zrimšku iz Kamnika, tov. Jožetu Pavleniču iz Maribora, tov. Juriju Legvartu iz Ljubljane, tov. Antonu Levstku iz Ljubljane, tov. Viktorju Pogačniku iz Ljubljane, tov. Mariji Bruderjevi iz Kranja, tov. Antonu Langerholcu iz Kranja, tov. Francki Novakovi iz Kranja, tov. Milošu Pelku iz Kranja, tov. Urošu Premruju iz Kranja, tov. Alojzu Rakovcu iz Kranja, tov. Marjanki Stergarjevi iz Krškega, tov. Martinu Klemenčiču iz Krškega, tov. Andreju Brovču iz Kranja in planinski skupini mladincev na šoli Senovo.

Čdstonivšemu dolgoletnemu zaslužnemu predsedniku PZS tov. Fedorju Koširju se je za njegovo nadvse uspešno delo v planinski organizaciji v 17 letih njegovega predsednikovanja v imenu občnega zbora zahvalili delovni predsednik tov. Milan Kristan in mu poklonili šopek nagelinov. Nato pa mu je podpredsednik PSH tov. Dinko Podgornik pripel na prsi zlat častni znak, s katerim ga je Planinska zveza Hrvatske odlikovala za dolgoletno vodstvo PZS in tesno sodelovanje s PSH. Čestitkam predstavnika PSH se je z velikim odobravanjem pridružil tudi občni zbor.

Občni zbor je poslal pozdravne brzojavke predsedniku skupščine SRS tov. Ivanu Mačku, pred-

sedniku IS SRS tov. Viktorju Avblju in predsednici GO SZDL tov. Vidi Tomšičevi.

V zahvalo za učinkovito finančno pomoč, ki jo je V nudił sklad PVP PD Javornik-Koroška Bela pri gradnji Staničevega doma pod Triglavom, je predsednik tega društva tov. Franc Svetina izročil PZS večjo oljnato sliko s posnetkom tega doma. Ob zaključku občnega zbora je povzel besedo tudi novozvoljeni predsednik PZS tov. dr. Miha Ponožvoljeni, ki je izjavil, da je občni zbor naložil novozvoljenim organom PZS težko in odgovorno nalogo, vendar bo pa v bodoče opravljeno delo pokazalo, če bo to delo uspešno.

Nato se je delovni predsednik zahvalil vsem delegatom, ki so s svojo navzočnostjo in aktivnim sodelovanjem v razpravi mnogo pripomogli k temu, da je občni zbor tako uspel, in zaključil občni zbor.

ALPINISTIČNE NOVICE

CIZLJEVA PLEZALNA SMER V SEVEROVZHODNEM RAZU ŠPIKA

Pred leti (1963) smo dragim češkim gostom prvič po vojni razkazovali veličastni planinski svet Martuljka.

Lepo jim je bilo v naši koči Na Peči in na bližnjih cvetočih livadah Pri Jesenih.

S tihim spoštovanjem so se klanjali ob številnih ploščah smrtno ponesrečenih gornikov Za Akom in Pod Srcem ter pod Rigljico, globoko pa jih je presunila tragedija v severozapadni steni Špika. Na Peči pa so se pogovarjali o partizanu alpinistu, športniku iz Maribora Miranom Cizljem, ki je v času NOB žrtvoval svoje mlado življenje. Sam spomenik in njegovo razgledno okolje jih je prevzelo.

Rada Jaromir in Josip Kaplan iz Usti na Labi, ki sta sredi preteklega poletja (29. in 30. julija) preplezala skrajno težki večletni problem, severovzhodni raz Špika, sta se oddelčala, da to novo prvenstveno plezalno smer imenujeta po Miranu Cizlju. Smer je 40 let predstavljala skrajno težki in nerešeni plezalni problem ne samo v Martuljku temveč v naših gorah sploh. Prva pristopnika sta jo označila s VI—VI+.

Imenovanje nove skrajno težke prvenstvene smeri v severovzhodnem razu Špika po Miranu Cizlju je vsekakor upravičeno, kajti alpinista in vsestranskega športnika Mirana Cizlja lahko štejemo v sam vrh našega alpinizma med obema vojnama. Bil je med prvimi, ki so reševali ta dolgo nerešeni problem sredi naših gora. Med redkimi pogumnimi, podjetnimi in drznimi, ki so se med obema vojnama podpisali v skalni močnik na Orlovi glavi, najdemo tudi njegovo ime s pripisom »do tu in ne dalje!«.

U. Ž.

POMEMBEN NAPREDEK PRI VZGOJI LAVINSKIH PSOV

Po zgledu drugih gorsko reševalnih služb v alpskih deželah je tudi pri nas centrala za GRS pri PZS že leta 1948 začela misliti na načrtno vzgojo vodnikov lavinskih psov in lavinskih psov samih.

Kmalu je odsek lavinskih psov pri centrali GRS pri PZS opravičil svoj obstoj.

Odsek lavinskih psov pri centrali GRS je takoj ob ustanovitvi navezal najtesneje in uspešne stike s Kinološko zvezo Slovenije in s poklicno šolo službenih psov pri TNZ.

To sodelovanje se je izkazalo nad vse uspešno. Takoj so se našli številni ljubitelji in obiskovalci zasneženega gorskega sveta, ki so imeli tudi veliko smisla za načrtno vzgojo svojih varovancev.

Tečaji in predavanja so se vršili redno vsako leto, v katerih so vodniki kakor tudi varovanci nenehno dobivali potrebno znanje in ga od tečaja do tečaja izpopolnjevali z novimi. Posamezni najbolj prizadevni lastniki lavinskih psov so se redno letno udeleževali tudi mednarodnih tečajev in seminarjev v Švici in drugih alpskih deželah.

Lastniki lavinskih psov so se pojavljali v vseh gorsko reševalnih postajah, kjer je bilo pričakovati plazove.

Tako izvežbani lavinski psi iz Tolmina, Jesenice, Kranja, Tržiča in Kamnika, Ljubljane in Celja so odlično prestali preizkušnje pri iskanju in reševanju ponesrečencev plazov na Lipanci, v času lavinskih katastrof v debeli in hudi zimi 1950/51, pozneje na Krvavcu, Mavrovem in pozneje na Bjelašnici.

Posebno mladi kadri vodnikov lavinskih psov z Jesenic so pokazali pri tem delu izredno požrtvovalnost in so nekateri, sicer redki, vztrajali do današnjih dni.

V času od 5. do 8. marca letos je postaja GRS Jesenice izvedla zelo uspešen tečaj lavinskih psov v Planici pod Golico. Za vodniki niso hoteli zaostati tudi njihovi varovanci in so odlično opravili svoje delo kljub slabim vremenskim in snežnim razmeram. Kljub temu pa je bil prikazan velik in pozitiven korak naprej, navzgor.

V času od 4. do 11. aprila pa je prav tak ali pa še mnogo boljše pripravljen tečaj izvedla Srednja strokovna šola LM iz Vikrč pod Šmarno goro.

Tečaj je bil odlično pripravljen in dobro izveden v vsakem pogledu.

Vodil in pripravil ga je priznani strokovnjak za vzgojo službenih sledilnih in obrambnih psov te šole tov. Janez Klemenčič, ki je nad vse požrtvovalno sodeloval pri ustanovitvi odseka lavinskih psov pri centrali GRS. Tečaj se je vršil na odličnih terenih naše najlepše alpske doline Planice v planinski postojanki. Na tem drugem tečaju SSS LM je poleg vodje tečaja tov. Janeza Klemenčiča sodelovalo devet vodnikov službenih psov iz različnih postaj LM na ogroženem terenu. Poleg tov. Klemenčiča so predavali na tem tečaju še drugi preizkušeni strokovnjaki, ki

so udeležencem tolmačili ogromen pomen načrtno in trajne vzgoje ter šolanja lavinskih psov. Tečajniki so bili ob tej priliki seznanjeni tudi s zgodovino planinstva s posebnim ozirom na nevarnosti plazov, z organizacijo GRS, s prvo pomočjo ter s varnim in uspešnim transportom ponesrečencev iz objema »bele smrti« v dolino do prve sanitetske postaje.

Udeleženci tečaja iz Mislinja, Dravograda, Ljubljane, Kamnika, Tržiča, Škofje Loke, Jezerskega, Radovljive, Jesenic in Tolmina ter Idrije so v tečaju pokazali voljo in izredno prizadevnost. Ob zaključku enotedenskega tečaja so vodniki lavinskih psov s svojimi varovanci prikazali ekshibicijsko vežbo in opravili izpite pred posebno komisijo, ki so jo sestavljali predstavniki SSS LM iz Vikrč z direktorjem polkovnikom Radom Škrabo na čelu.

U. Ž.

ZVEZNI ZIMSKI ALPINISTIČNI TEČAJ NA VELEM POLJU

V času od 4. do 11. aprila 1965 je bil prirejen na Velem polju v Vodnikovem domu zvezni zimski alpinistični tečaj, ki ga je po nalogu PSJ organizirala PZS.

Tečaja se je udeležilo 24 tečajnikov in to: 16 iz Slovenije, 3 iz Hrvaške, 3 iz Bosne-Hercegovine in 2 iz Srbije. Vodstvo tečaja je bilo poverjeno Krušiču Janezu s sodelovanjem 11 instruktorjev, od katerih je bilo 9 članov PD Jesenice, 1 PD Radovljica in 1 APD Ljubljana.

Namen tečaja: po uspešno zaključenem tečaju postane tečajnik:

- aspirant za vodnika v zimskih tečajih;
- pridobi si pravico za udeležbo v letnem tečaju, taborih in odpravah v Centralne Alpe. (Razpis objavljen v Planinskem Vestniku 1. 1965, str. 82.)

Vsi udeleženci tečaja so se sestali v soboto 3. aprila zvečer v Kovinarski koči na Zasipski planini, kjer so prenočili.

V nedeljo skupni pohod iz Zasipske planine v Zg. Krmo in preko Bohinjskih vrat do Vodnikovega doma (1805 m). Pregled opreme.

Predavanje Krušič: »O sodobni zimski alpinistični opremi.«

V ponedeljek smuški pohod vseh udeležencev na Velo polje — Mišljsko planino — sedlo Mali Preval z vzponom na vrh Jezerskega stoga (2036 m). Opazovanje sposobnosti tečajnikov s praktičnimi vajami v vzponu in sestopu. Na planji pod Malo Prevalo je predaval Blažina »O zimski plezalni tehniki — praktično«. Smuka nazaj na Velo polje. Popoldne praktične vaje v pečevju in snežnih vesinah za domom. Blažina je nadaljeval z dopoldanskim predavanjem. Spusti tečajnikov ob vrvi na različne načine.

V torek so z dnem krenile naveze pod vodstvom instruktorjev na plezalne vzpone, kot sledi:

- Vernar iz Boh. vrat (vzpon in sestop) — 3 naveze;
- Tosc iz Boh. vrat (vzpon in sestop) — 3 naveze;
- Grebensko prečenje Vernarja od zapada proti vzhodu — 3 naveze;
- Mišelj vrh od vzhoda — sestop na južno stran — 3 naveze.

Tečajniki so se seznanili s tehniko plezalnih vzponov v snegu, ledu in delno v suhi skali.

Zvečer Ramuševno predavanje: »O plazovih in reševanju iz plazov« in Krušičevo: »Zdravniški navsveti zimskemu alpinistu.«

V sredo so vsi udeleženci tečaja krenili že ob štirih zjutraj po navezah iz Vodnikova doma proti Triglavu. Ena naveza je odšla iz Konjskega sedla na Kredarico — odtod pa preko Malega na Veliki Triglav. Pet navez je šlo iz Planike preko Malega na Veliki Triglav, štiri naveze pa po težkem žlebu ob Rjavcu in po južnem grebenu na vrh Triglava. Vse naveze so sestopile preko Malega Triglava na Planiko in se vrnile v Vodnikov dom.

Zvečer Valantovo predavanje: »O težavnostnih stopnjah« in Koflerja: »O meteorologiji«.

V četrtek so naveze nadaljevale s plezalnimi vzponi in to:

Vzpon iz Boh. Vrata na Tosca in dalje na Vel. Draški vrh — sestop okrog Tosca na Velo polje — 4 naveze.

Prečenje Vernarja od zapada na vzhod — 4 naveze.

Vzpon na Mišelj vrh po žlebu iz Mišelske planine — sestop po južni strani — 2 navezi.

Severozapadni greben Trapeza (prvenstveni zimski vzpon) 5 ur — IV — V tež. stopnja. Sestop okoli Tosca — 3 naveze.

Vreme se je sredi dopoldneva poslabšalo — megla, snežni metež, zelo južen sneg, kar pa ni zavrla uspešne izvedbe vseh plezalnih vzponov.

Zvečer Ježkovo predavanje: »O objektivnih in subjektivnih nevarnostih v gorah in znamenjih v sili«. Krušič: »Se o nevarnostih plazov«.

V petek se je vreme žal skvarilo; snežilo je ves dan. Kljub temu nismo izgubljali časa. Ob pastirskih stanovih na Velem polju so tečajniki vežbali plezalno tehniko v strmih vesinah kot samostojne naveze. Seznanili so se z gradnjo igluja, samoreševanjem iz ledenih razpok, sondirali so plazove, vozili ponesrečence z akia čolnom in spojnim ogrodjem.

Popoldne Ramuševo predavanje o prvi pomoči in Krušičevo »O zgodovini zimskega alpinizma pri nas in v svetu« (tudi zgodovina vzponov v Eigerju do l. 1964 in pregled vzponov na vseh 14 osem-tisočakov v Himalaji z ekstremnimi zimskimi činitvami v Druju, Eigerju, Grandes Jorassesu, Civetti, Vel. Zini, Matterhornu itd.).

V soboto se je vreme izboljšalo, da so lahko vsi udeleženci izvedli vzpon po Velski dolini na Hri-barice in na vrh Kanjavca (2568 m). Odtod so imeli lepo smuko nazaj na Velo polje.

Popoldne sestanek instruktorjev, ki so ocenili vsakega tečajnika, s kakšnim uspehom je opravil tečaj, za kar prejme potrdilo. Vse udeležence je pozdravil načelnik komisije za alpinizem tov. Janežič-Petrač. Sledila je diskusija instruktorjev in tečajnikov o uspehih in kvaliteti tečaja. Predavanje Dimitrova »O prehrani alpinista v gorah«. Tov. Blažina pa je posredoval vtise iz odprave PZS v l. 1964 v Ande.

V uradnem zaključku so dobili trije pomožni instruktorji in sedmi tečajniki naziv aspiranta za vodnika v zimskih tečajih, s čimer so dosegli tudi pogoj za udeležbo na taborih in odpravah v Centralne Alpe. Osem tečajnikov je uspešno zaključilo nadaljevalni tečaj; devet udeležencev pa je napravilo zimski začetniški tečaj. Razveseljivo je, da je bilo v tečaju kar 8 alpinistk, ki skoro niso zaostajale za fanti.

Po republikah in društvih je uspeh tečaja takšen:

Republika	Društvo	Uspeh		
		aspirant (1)	nad. teč. (2)	zač. teč. (3)
Slovenija	AO-PD Ljubljana	—	1	2
	PD Ljublj.-Matica	1	3	4
	PD Maribor-Matica	1	1	—
Hrvatska	PD Jesenice	3*	—	2
	PD Velebit-Zagreb	1	1	—
	PD Željezn.-Zagreb	—	—	1
	PD Mosor-Split	—	1	—
BiH	PD Željezn.-Sarajevo	2	—	—
	PD Prenj-Mostar	—	1	—
Srbija	PD Željezn.-Niš	1	—	—
		1	—	—
Skupaj		10	8	9
				Skupno 27

* V pregledu so upoštevani tudi 3 člani iz Jesenic, ki so bili na tečaju kot pomožni instruktorji.

Skromen družabni večer je še bolj utrdil prijateljske vezi med slovenskimi tečajniki in instruktorji ter tečajniki ostalih republik. Še pozno v noč je nato odmevalo v Vodnikovem domu bolj ali

Vzpon na Jezerski Stog

Foto Jože Bernard

manj ubrano petje gornjskih in narodnih pesmi. Nedelja, 11. aprila. Krasen sončen dan. Vsi udeleženci tečaja so se odpeljali iz Bohinjskih vrat v čudovitem smuku v dolino Krme. Nasmejani, porjaveli od sonca in vetra so se na večer poslavljali novi znanci na jeseniški postaji, preden so se vrnili na svoje domove. Da je bil tečaj tako uspešen, kvalitetno in brez najmanjše nezgode, gre poleg dobrih vremenskih in snežnih razmer zasluga zelo ugodni bazi (Vodnikov dom), dobri hrani (kar je zasluga oskrbnice Angele) in dobrim instruktorjem.

Janez Krušič

POMEMBNEJŠI VZPONI ČESKOSLOVAŠKIH ALPINISTOV V JULIJSKIH ALPAH V L. 1964

V avgustu in septembru lanskega leta so se udeleženci skupine češkoslovaških alpinistov povzpeli na številne vrhove Julijskih Alp. Omembe vredni so naslednji vzponi:

Triglav, Copov steber VI — (Josef Mazourek iz Lokomotive Brno in František Chlumský iz Ústí n. L.).

Skalaško-gorenjska smer (z novo varianto v spodnjem delu smeri, glej opis) V + (Alois in Karel Cidl, František Fuchs iz Lokomotive Brno in Petr Režek iz Jesenika).

Travnik, severna stena, Aschenbrennerjeva smer, VI (Karel in Alois Cidl iz Lokomotive Brno). Severovzhodni raz, V — (František Fuchs iz Lokomotive Brno in Petr Režek iz Jesenika).

Jalovec, severovzhodni raz, Comicijeva variant, IV + — VI — (Josef Mazourek iz Lokomo-

tive Brno in František Chlumský iz Ústí n. L.), Triglav, skalaško-gorenjska smer (glej »V naših stenah«, št. 10), opis variante:

Vstop je v vpadnici osrednjega stebra. Po široki in gruščnati polici desno pod kamin, ki pade na levi strani prvega turnca. Skozi kamin naravnost navzgor do prve zajede. Od tu ob levem boku zajede navzgor (8 m, IV), nato desno nazaj do kamina in po njem navzgor pod prevese. Od tu prečnica na levo (5 m) in nato po gladki zarezi navzgor (6 m, V), nazaj v kamin in po gladki majhni steni naravnost navzgor (5 m, V) na polico. Po polici 3 m na levo v zajedo pod previs. Čez previs naravnost navzgor pod daljši previs ter 3 m desno na majhen balkon. Nato po gladki steni s pomočjo klinov navzgor (6 m, VI) na daljšo polico. Od tu na levo do zarez in ob nji v veliko votlino. Iz votline čez krušljivo steno v široko gruščnato grapo in po nji pod malo steno, ki zapira grapo. Po steni navzgor v škrbino med prvim stolpom in osrednjim stebrom. Od tu glej vzpon št. 10 »skalaško-gorenjska smer« (»Iz škrbine naravnost navzgor« itd.).

Težavnostna stopnja popisane variante VI +, čas plezanja variante 3 ure.
(Prvi vzpon 8.—9. septembra 1964 Karel in Alois Čídl iz Brna.)

Dr. VI. Krejčí, Brno

IZ MLADINSKIH ODSEKOV

TEČAJ MLADIH GORSKIH VODNIKOV NA GORENJSKEM

Na pobudo koordinacijskega odbora mladinskih odsekov Gorenjske in sporazumno z mladinsko komisijo pri PZS se je organiziral v dneh od 27. 1. do 31. 1. 1965 v Planinskem domu na Lubniku tečaj za mladinske gorske vodnike. To je bil v tej postojanki v zadnjih letih že drugi, oziroma tretji.

Mladi planinci, 11 po številu iz 6 društev, so se zbrali na predvečer tečaja v domu, kjer je predsednik KO Lojze Hafner otvoril tečaj, orisal njegov pomen ter potem na temo »spoznavanje gora« z barvnimi diapozitivi povedel mlade poslušalce po slovenski planinski transverzali.

V naslednjih treh dneh so se vrstila predavanja, ki so predpisana za izpit za mladega gorskega vodnika, ki so jih vodili izkušeni starejši planinci Uroš Zupančič, Rudi Zupan in Jože Pezdič.

V soboto popoldne je prispel še Božo Lavrič, ki je v sliki in besedi označil pomen in naloge Gorske straže. V nedeljo so vsi tečajniki iz te zadnje teme opravili krajši izpit ter tako zopet povečali vrste gorskih stražarjev na Gorenjskem. Izpite iz snovi mladega vodnika pa smo sporazumno s tečajniki preložili za štirinajst dni z namenom, da doma še enkrat dobro preštudirajo vse obdelane teme iz raz-

položljive literature in zapiskov iz predavanj, katere so nekateri pridno beležili.

13. oziroma 14. februarja so se mladi ljubitelji gora zopet srečali v prijetni od hrupnega dolinskega življenja odmaknjeni kočici AO Jesenice v Martuljku.

To soboto se je popoldan odpravila majhna kolona iz postaje v Martuljku na levo proti cilju. Pot je kmalu zavila iz ravnice strmo po snežišču in nato med poledenelimi skalami, mimo spomenika pokojnemu Miranu Cizlju. Odtod se je pot zlogoma vila do kočice. Varno je bila zaprta, ko smo prispeli do nje, pa je kmalu oživela. Dva sta sekala in žagala drva, ti so šli po vodo, drugi se mučili s kurjavo v štedilniku, ki ni in ni hotel potegniti.

Večerne sence so spletle spokojen mir pod Špiikom, spustile so se nad skromno spominsko ploščo tik pod kočjo, ki priča o veliki planinski tragediji za prvomajske praznike 1. 1952 v Špiiku, kjer je ugasnilo pet mladih življenj.

K znanju novopečenih gorskih vodnikov pa moram žal nekaj pripomniti. Z redkimi izjemami so bili odgovori zelo skromni in nepopolni. Nekateri so se potrudili, drugi pa niso poznali niti tega, kar mora vedeti vsak planinec. S tako površnostjo res ne moremo pričakovati v bližnji prihodnosti od teh tečajnikov dobrih mladih vodnikov.

Ti so sicer prejeli diplome o opravljenem izpitu, pa niso zaslužene. Če bodo sedaj naleteli v društvu na razumevanje pri že obstoječih vodnikih in upravnem odboru, bodo tudi te težave nekako s praktičnim delom prebrodili. Starejši planinci naj tem mladim ljubiteljem gora posvetijo več pozornosti in stikov. Naj se ne ukvarjajo samo z gospodarsko problematiko koč.

Lojze Hafner

RAZGLED PO SVETU

RAKAPOŠI (7790 m) je zelo znan vrh v Karakorumu. V 1. 1964 je bil cilj prve irske himalajske ekspedicije J. P. O. F. Lynam poroča o tej irski ekspediciji, da je imela namen priti na Kampir Dior (7143 m) v masivu Batura ali na Ogre (7284 m) severno od ledenika Biafo. Končno je Pakistan odredil Rakapoši in sicer severozapadni greben. Ekspedicijo je vodil P. O'Leary, imel je sedem mož, štiri nosače in enega zveznega oficirja. 13. junija 1964 so v Darakušu postavili v višini 3500 m bazo. Tri smeri so bile načete: Preko

Secord Peaka, kjer sta l. 1938 poskušala Secord in Vyvan, l. 1954 pa Band. To smer so opustili, ker je dolga, težavna za umik in ker je tu na NW grebenu mnogo snega. Druga smer jih je vodila po skalnatem robu na ledenik pod Col Tilman, ki sta ga l. 1947 dosegla Tilman in Gyr. Ta smer ima velike težave, nosači jim tudi ob fiksnih vrveh ne bi mogli biti kos, zato so se ji Irci odrekli: Levo od pekla. V smeri proti istem ledeniku pa so Irci našli lažjo pot in so v višini 5930 m postavili tabor III, nekoliko pod Col Tilman. Nosači pa so odrekli nošnjo od 4250 m naprej, češ da niso opremljeni. Zato so od tu naprej nosili Irci sami in seveda precej sredstev prahrnili. 6. julija se je utrgal ogromen bolvan na ledeniku in pometel pot med tabor II in III ter prigrmel prav do tabora I. Dva Irca sta tu komaj ušla smrti. 11. julija so se ostali umaknili zaradi snežne vihre, dosegli so komaj 6200 m. V Karakorumu l. 1964 niso bile ugodne vremenske razmere. Tudi v lepem vremenu je bilo hudo mrz. Ko je sonce ogrelo ozračje, se je plazil sneg, tako da so imeli Irci komaj dobrih šest ur za delo pri vzponu, od 4 do 10,30.

Srečnejši od Ircev so bili Avstrijci na Momhil Saru, o čemer smo že poročali, na Minapinu pa so se morali tudi obrniti. Obrniti so morali tudi Kanadčani. Ti so bili prvič v Karakorumu, priti so menili na Hačinder Kiš v Baturi. Pakistan jim drugega lažjega vrha ni dovolil. Brez uspeha so se vrnili tudi Bavarci, ki niso mogli priti na Mazena Peak (7000 m), prav tako je zavrnil K. Berlinčane, torej res niz neuspehov v območju Karakoruma. Pettigrew in dr. F. Mohling sta organizirala ekspedicio na ledenik Bera Sigrí in prišla na Kulu Pumori (6550 m) nad Concordio. Ta vrh je krstil za Schreckhorn Abinger l. 1956. L. 1961 sta Stephenson in Mellor z ekspedicio Sigrí Parbat dosegla točko 5780 na NW grebenu. Pettigrew in Mohling sta plezala po SW grebenu. Pettigrew in Mohling sta plezala po SW grebenu in sta postavila tabore v višini 5780 m in 6100 m. Gora leži v Labulu, to je v Panjabu, himalajskem sektorju v državicah Čamba, Kangra, Lahul, Kulu in Spiti. H. Day je vodil ekspedicio univerze Cambridge v Čitral, vendar ni dobil dovoljenja za noben vrh. Zato je ekspedicio raziskovala visoko planoto Siri Dava in dosegla višino 6400 m.

G. O. DYHRENFURTH, nesporna himalastična kapaciteta, je postal l. 1964 častni član CAJ. L. 1962 pa ga je za častnega člana imenoval ÖAV. Dyhrenfurth še vedno spremlja himalastični razvoj po vsem svetu. Jeseni 1964 je priobčil vse, kar je bilo novega v l. 1963 (Der Bergsteiger B 1681 E), in dopolnil vse, kar mu je v prejšnjih letih ušlo.

SLEPEGA ALPINISTA je v Miroir de l' Argentine povedel švicarski vodnik Gollut iz Solalexa. Alpinist je po rodu Holandec, oslepel je kot otrok med vojno pri bombardiranju. Gollut je izjavil, da je Holandec plezal boljše kot marsikak zdrav klient.

CAH (Club Alpin Héliénique) je l. 1964 odprl svojo trideseto kočjo, kar je za Grčijo in njene gore veliko. Koča stoji na Mt. Oeta (1850 m) na mestu, ki se imenuje »trapeza« (miza), sredi smrekovih gozdov. Tu je pred 30 leti že stala kočja, med vojno pa je bila požgana (ni rečeno ali od l. 1941—1945 ali kasneje za časa generala Markosa). Koča je bila med prvimi šestimi, ki so bile v Grčiji zgrajene.

SENNOVA KOČA (Franz Sennhütte — 2147 m) stoji v Stubaiskih Alpah, je v l. 1964 združila mladinske vodnike pod okriljem UIAA. Gostitelj je bil ÖAV, gostje pa so prišli iz Bolgarije, Nemčije, Grčije, Jugoslavije, Lichtensteina, Poljske, Švedske, Švice in Avstrije. Srečanje je imelo alpinistični program, ki je bil za nekatere — na priliko za Grke, ki še niso videli ledenika — pravo doživetje.

SNEG SE GIBLJE, tako so ugotovili glaciologi Costin, Jemings, Black in Thom na ledeniških in osrenjenih snežiščih na Mt. Twynamu in Snowy Mountains v Avstraliji. To so ugotovili ob studiju abrazije na skalni podlagi, na tem, kako se sneg odmika od oskalkov, na tem, kako se seseda itd. Izsledke so objavili v Journal of Glaciology, št. 38, 1964 kot absolutno novost, čeprav so o tem evropski glaciologi in nivologi pisali že pred 30 leti, švicarski, angleški in avstrijski. O starosti snega ugotavlja J. Weertmann, da je pri prirastku 20—60 cm na leto ledenik z debelino 700 m potreboval za nastanek vsaj 22 000 let, medtem ko ga ablacija jemlje v mnogo hitrejšem tempu. Seveda zavisi to tudi od meteoroloških razmer, za katere pa nimamo nobene prave dokumentacije.

STANDARDIZACIJA markacij na pistah postaja nujna, pravijo ameriški smučarski strokovnjaki. Piste bi morale biti opremljene z enotnimi signali, kategorizirati bi bilo treba vse piste glede na zmogljivost smučarjev (za začetnike, srednje težko, za izurjene ip., novice — intermediate — expert), kakor veljajo mednarodne norme tekmovalne proge (dolžina, višinska razlika, topografija, preglednost).

Signalizacija na pistah je v Alpah še posebej potrebna zaradi akutne nevarnosti pred plavovi. Kakor je za interkontinentalen letalski promet od Japonske do Čileja v angleščini razširjen tekst, ki je potreben pilotom, tako naj bi angleščina veljala tudi za to signalizacijo (v Švici pravijo, da že zato, ker so Angleži krivi, da se je v Alpah zimski šport tako razvil). Signalizacija na terenu bi morala biti taka, da bi bila vidna tudi v megli in bi morala računati z neznanjem začetnika. Obsegati bi morala podatke o kočah, SOS telefonih, žičnicah in sedežnicah (če delajo ali ne), letališčih in ledeniških pilotih, poledenelih gozdnih odsekih, vežbališčih (kjer je vsak »spust« prepovedan!), križiščih s trasami liftovanja, cest, steza, mostov in ožin, dalje o okoliščinah na pisti: če so na njej delavci ali ne, kakšen je sneg itd. »Ski safety« terja več kot

samo dobra stremena, vezi in deske, terja predvsem *disciplino*, kavalirstvo, tovarištvo, torej dobro vzgojo (eine gute Kinderstube). Strmi odseki, ki jih je treba predirkati, morajo biti jasno označeni. Kdor križa smučino dirkaču, mora vedeti, če je zrak čist. So točke na pisti, kjer se ne počiva, kjer je prepovedano ustavljati se. Ne gre zato, da bi na pistah postavljali znamenja o prepovedanem parkiranju, gre pa za to, da se smučar ne prečeni in ne postane »producent kopalnih kadi« na pisti, to je, da s padcem ne izkopava tistih nesrečnih podolgovatih nečk na smučarskem dirkališču. Ker tu ni mogoče postaviti varnostnega trikotnika, morajo spremljevalci padlega nesrečnika poskrbeti za signalizacijo. Ker zadnji vozač v kakem tečaju nima na zadku »rdeče lučke« — označen bi moral biti s trikotnikom ali startno številko —, ostali porabniki piste ne vedo, da lahko pride do usodnih kolizij. Smučarski učitelj bi moral imeti značilno uniformo in bi moral na vozače na pisti vplivati nekako tako kot policijska patrulja na šoferje, vsekakor »pacifikatorsko«, zaviralno.

V smučarske tečaje je treba uvesti tudi poglavja v obnašanju na pisti in o prvi pomoči. Čas in razvoj smučarije to terja. Ampak, ali je to dirjanje vzdolž markirane piste še tisto, kar je bilo smučanje nekoč? Gora mora biti prigarana, če ni, pri doživetju gore nekaj manjka. Ni čudno, če smučarske revije tožijo, da nimajo več kaj tiskati, razen reklamnih oglasov. Z žičnico gor, z brzino 60 do 80 km navzdol, to je premalo za doživetja, ki bi silila na dan v obliki bolj ali manj literarno ambicioznih zapiskov o smučariji. S tem se je pač treba sprijazniti ali pa iz »obstoječega stanja« najti izhod.

KITAJSKA BAZA pod Šiša Pangmo je obsegala kar 18 velikih šotorov, vsak za 20 ljudi in 10 manjših, tako da je v višini 5000 m zrasla kar majhna vas. Vsi šotori so imeli električno luč. Izven teh šotorov so bili posebni šotori za kuhinjo, kantino, avditorij, ambulanto in meteorološko postajo. Že ta shema baze kaže, kako širokopotezno so se Kitajci pripravili. Bazo so obdajali vrhovi Molhamongjim, Khampenjim, North Peak in Šiša Pangma. Na severni strani Šiša Pangma leži 13 km dolgi ledenik Jebokangal od višine 6700 do 5300 m, ki napaja reko Bhongču. Severovzhodna stran je strma, južna pa ena sama stena. Pod bazo se je raztezal drnast svet, gugast in poln jezer. Vreme je tu od novembra do marca viharno, od junija do septembra monsumsko. Samo april in maj prideta za vzpon v pošteve, pa tudi v tem času utegne živo srebro pasti na — 30°C in veter biti strašanski, lepih dni pa troje skupaj največ.

Do baze so morali prevaliti 36 km, nato so od 18. marca do 6. aprila postavili štiri taborne, zadnjega v višini 6900. Dve skupini, prva 37, druga 12 moč sta nato preiskali vso stran in se aklimatizirali, ko sta do 21. aprila postavili dva nadaljnja tabora na višini 7000

in 7700 m. Kaže torej, da so Kitajci opravili solidno delo v velikem obsegu, počasi, previdno. Vrh je doseglo 6 Kitajcev in 7 Tibetancev, 2. maja ob 10,20 po pekinškem času.

FIAMMES je znan dolomitski pojem, v skupini Monte Cristallo v območju Cortine d'Ampezzo. Na koto 2898 m pelje gondolska žičnica od Cortine do Somforce, nato od Somforce do Forcla Staunies. Zapadna stran Monte Cristallo nudi verige plezalskih priložnosti, najbolj na zapadu pa so Fiammes (tudi Fiames, ki jih plezajo posebno spomladi in jeseni kot za ogrevanje za letno in zimsko sezono.) V južni steni so zdaj eno smer naspikali s klini, tako da je dosegljiva vsakomur, ki se mu v glavi ne vrtili, če je sicer kaj plezalca ali ne. Cortinski plezalci protestirajo in terjajo, da smer pietetno ostane nezavarovana. L. 1901 so jo preplezali Anglež J. L. Health, cortinski vodnik A. Dimai in A. Verzi. Veljala je za klasično smer, okoli nje je nastala še vrsta stranskih smeri. Zavarovanje je terjala turistična industrija. Kdo bo zmagal, se še ne ve.

GRAD DARDAGNY, ki ga Švicarji radi zaljšajo s starim latinskim pristavkom — *curarum dulce levamen*, nekaj švicarski Sanssouci, raj brez skrbi — je združil ob letni skupščini SAC, švicarske centralne planinske organizacije, najodličnejše goste. Skupščina je sploh bila prava parada za SAC, izkazana ji je bila nenavadna pozornost, sicer razumljiva, saj je SAC v »turistični razprodaji« švicarskih Alp gotovo izredno pomemben, neizogiben činitelj. Med protokolom na Dardagnju, kjer je dr. Wyss-Dunant formalno prevzel predsedniško mesto UIAA iz rok Egmonda d'Arcisa, sta se zvrstila tudi dva govora, iz katerih je vredno navesti nekaj misli. Predsednik centralnega komiteja CAS dr. Wyss-Dunant je ob predaji svojih dolžnosti iz ženevskih rok v roke planinskih organizatorjev mesta Berna dejal, da se planinstvo še ni znašlo v okoliščinah masovnega turizma, ki pomeni pravo revolucijo v družbenem življenju: Povsod pritisk množic, na cestah, v hotelih, na plažah, pa tudi v planinskih kočah, povsod je ogrožena samota in s tem vrednost, povsod »depersonalizacija«, nekaj, kar je ravno nasprotno od tistega, kar išče alpinist in alpinizem. Alpinisti ne obžalujemo, da ljudje plačani dopust preživljajo vsak po svojem okusu, vendar moramo s tem računati, če hočemo alpinizmu ohraniti njegove vrednote, ki jih je doslej nudil človeku. Zato je prav, če v bodoče čim bolj pospešujemo gradnjo bivakov na takih mestih, kamor množica ne more. — Ali ni ta konkretni izhod iz zagate za alpinista upoštevanja vreden in zanimiv? In če ga primerjamo s prakso na vzhodu, kjer je alpinist vezan na šotor?

Dr. Wyss-Dunantu je odgovoril A. Eggler, ki bo v prihodnji poslovni dobi vodil CC v Bernu. Poudaril je duhovni, etični, kulturni, pa tudi športni in ekonomski pogled na alpinizem in omenil izredno popularnost planin-

stva v zadnjih letih. Ampak, je dejal, ali ni planinska organizacija tu za to, da ga še bolj popularizira? Če je vsak obziren, se bo našel prostor za vse. Zato bo CC CAS ta napredek planinstva še bolj posploševal, čeprav prinaša to s seboj tudi slabe strani, predvsem nesreče in vdor nepripravljenih, nepoučenih in slabo opremljenih mas v gore. Kako to poučiti in pripraviti, to je naloga planinske organizacije. Pouk in vzgoja morata okrepiti občutek odgovornosti pri pripravi in izvedbi ture. To delo je treba izboljšati po sekcijah in to na turah, ki naj jih vodijo izkušeni alpinisti, ki imajo še posebne vrline za vodstvo. Biti morajo energični, ne smejo podlehati familiarnosti. Zato je dobro, če jih sekcije izmenjavajo med seboj. Naveze, ki delajo mimo sekcij, pa je treba stalno učiti preko tiska, RTV, z analizami nesreč, z opozarjanjem na važnost opreme, študija itd. Poleg vzgoje in pouka je prav tako važno ponazorilo, praksa v tečajih na vežbališčih in na terenu, kjer naj mladina spozna pod vodstvom vse, kar jo lahko doleti v gorah, tudi ekstremno plezanje!

Eggler se je zavzel tudi za revizijo zavarovanja tako reševalcev kakor plezalcev. Zavarovalne družbe ravnajo po kriterijih izpred 30, 40 let, časi pa so se spremenili in z njimi tudi plezalska tehnika ter pojem o povprečni objektivni nevarnosti, težavnosti vzponov. Glede masovnega turizma je povedal to, kar smo že večkrat zapisali: Kdo pa je prvi, ki je opozarjal na gorske lepote in koristi planinstva, mar ne planinske organizacije in najvidnejši ljubitelji gora? Že desetletja propagiramo planinstvo, razširjamo planinsko literaturo, prirejamo razstave planinskih slikarjev (pri nas gre to bolj težko od rok!) in fotografov, predavanja z diapozitivi in filmi! (Die Geister, die ich rief... priklicali smo jih v ris, duhove, zdaj pa jim nismo kos!). Ne kaže drugega, kot da se s tem sprijaznimo kot s pozitivnim pojavom, ki smo ga sami pomagali spraviti na svet in ki bo še rastle. Ne bo lahko. Kako te množice bolj razporediti po času in po kraju, kako več storiti za njihovo varnost? Res bi bil izhod, če bi svoje tečaje prenesli v kraje, kamor množice ne morejo. Kaj pa če se ne moremo odreči udobnosti in družbi v športnih središčih? Ali se potem še lahko pritožujemo nad gnečo in njenim vriščem?

Zanimivo je, da se je novi predsednik švicarskega CC izrekel za večje sodelovanje z državno zvezo za telesno vzgojo. Temu se je SAC doslej upiral. Novi časi pa terjajo, da se pretehta vse, kar govori za in proti temu sodelovanju.

JUŽNA STENA DACHSTEINA je sicer znana, celo slavna, vendar za današnjo rabo ekstremnih plezalcev ne več dovolj mikavna. Pleza pa se še, posebno za zimske vzpone je pripravna. Dunajska naveza Schlagzeilen — Neuwirth je vstopila za novo leto, zatel jo je snežni metež in jo pribil na mesto. Plezalca sta vzdržala v steni ves teden, da sta doča-

kala zjasnitev, in sta sama prišla iz stene. Nedvomno ju ni rešila sama »kondicija«, moč in odgovornost, ampak prav toliko, če ne še bolj, moderna oprema. Pozimi je bila ponovljena tudi znamenita direktna smer v severni steni Laliderer, smer, ki so jo leta 1946 naredili Rebitsch, Spiegl in Rainer, takrat najbolj čislani avstrijski plezalci. Ponovila sta jo brata Wagner v štirih mrzlih januarskih dneh. Bivakirala sta na ozkih policah, sedé, brez spanja, vse, kar sta imela s seboj, sta morala obesiti na kline, skratka, stvari, ki so bile pred 10 leti sen, uresničujejo naveze, ki še zdaleka niso tako nadpovprečne, kakor so bili očetje preteklih velikih dejanj.

JAN BOON je pojem holandskega alpinizma. L. 1964 je organiziral »Nizozemsko himalajsko ekspedicijo 1964«, za pomoč pri vodstvu pa je izbral tirolskega vodnika Schriebla. 1000 km so Holandci prevalili peš v treh mesecih. Boon je posnel medtem 1000 m ozkotračnega filma. Nepalske oblasti so Boona privijale, ker se ni omejil samo na en sedemtisočak. Plazovi so mu namreč preprečili priti na Himalung, zato je prišel na severni vrh Manaslu. V Kathmanduju so zato Boona »ustrelili« še za eno pristojbino, za novih 700 DM. Če niso prišli na vrh obeh sedemtisočakov, ne šteje. Pristojbina se plača že za namen, za še nedoseženi cilj.

SMUČARSKÉ VISOKOGORSKE TURE vsaj za alpiniste ne bodo izgubile svojega mika. Ker vreme ni vedno naročeno in ker je treba računati z vsem, ne samo s slabim vremenom, ponovimo, kaj mora vzeti visokogorski smučar s seboj, imeti vedno pri roki, to je v žepih in v nahrbtniku ali preko ramen. Torej ne vse v nahrbtniku! Višinomer je v megli in snežnem metezu še važnejši od kompasa, če ima smučar dobro karto in skico ture, na kateri je označena linija višin. Bézardov kompas je za visoke gore najboljši, samo z njim je mogoče vizirati na cilje, ki so višji ali nižji od stojišča. Lavinska vrvca mora biti pri roki v anoraku. Če je v nahrbtniku, je brez pomena. Ne ustrašite se roganja tovarišev, ki ne vedo, kaj je plaz. Pojdite vsak sebi tudi po nenevarnem svetu, da se temu privadite, ljudje tako radi tiščimo skupaj, posebno če nam je tesno pri srcu. V nahrbtnik spada lavinska lopata, ki pride prav tudi za iglu, za bivak itd., spada šotorsko krilo, rezervna reparaturna krivina za smuči, apoteka, v kateri naj ne manjka knjižica o prvi pomoči. Dalje lahke dereze ali tricouni — robovje za čevlje, mački za sren in »beton« in širše krplice za smučarske palice, vse troje zaradi štednje z močmi na strmem, trdem ali pršnem snegu. Čepica mora zavarovati tudi ušesa, ne samo teme. V nahrbtnik spada še rezervni kabel (vezi) ali jermen. Fotopavze naj ne bodo predolge in prepogoste, da vas večer ne prehiti. In če je strmina z vrhov le prehuda, nikar naj vas ne bo sram peljati previdno! Bolje nekaj cik-cakov, kakor pa z nogami naprej na akia čolnu — v gipsarno.

3500 ALPINISTOV štejejo na Češkem, vendar je od teh le 150 I. kategorije, 700 II, 1500 III, ostali pa so začetniki. O enakem številu poročajo Bolgari. O kvaliteti čeških vrhunskih alpinistov smo lahko že večkrat poročali, saj so se zadnja leta uspešno uveljavljali v Alpah, zadnji dve leti pa so nastopili v Zapadnih Alpah tudi Bolgari.

PREČENJE LA MEIJE je bilo med obema vojnoma bolj popularna kot po vojni, čeprav je la Meije še vedno zaželen in ugleden cilj tudi najboljšim alpinistom. Zanimivo je, da se naše odprave v Zapadne Alpe ustavljajo v Chamonixu, ne da bi pomislile na lepote okoli Glacier des Etançons in Glacier Carré. Lani je prečil la Meije tudi Wolfgang Stefan z Brunom Winterstellerjem in Geruinom Ederjem. Od počivališča, ki ga Francozi imenujejo »Odlaganje ženičk«, opisuje vrsto težavnih mest, ki jih je vredno poznati. Tudi spuščanja z vrvjo pri sestopu je na pretek. Nemška plezalska trojica je bila oborožena s filmsko kamero, in snemanje je poskrbelo, da so bila mnoga plezalska mesta solidne V. stopnje še težja.

PRVENSTVENI ZIMSKI VZPON V ZAPADNI STENI CIPRNİKA (1746 m)

Smer še ni bila plezana poleti.

Plezali: Jože Oman, Jože Bernard, Janko Silar, Janez Krušič (2 navezi).

Datum: 28. 2. 1965.

Čas plezanja: 7 1/2 ure.

Višina stene: ca. 450 m do 500 m.

Težavnost: težavno — mestoma IV, spodnji del kamina — V.

Opomba: Foto posnetek je napravljen v začetku aprila 1965, ko je večina snega in ledu v steni že skopnela. Vzpon je bil plezan v celoti z derezami v popolnoma zimskih razmerah (v snegu, ledu, v zelo mrzlem vremenu).

Tehnični opis:

Po stezi Planica—Tamar. Iz steze po smučiščih in plaznici v zatrep pod zapadno steno Ciprnika (1 ura).

Vstop na najnižji točki stene v vpadnici vrha. Po snežni gredini (preko 3 m vstopnega praga) po-sevno levo navzgor ca. 40 m. Odtod po strmem poldenelem žlebu desno navzgor za skalnato kulislo ca. 2 vrvni dolžini. V žlebu kratek skok. Odtod preko skalnih odstavkov, pragov, kratkih polic po markantnejših razčlembah v srednjem delu stene — v vpadnici vrha — nekaj delikatnih, zračnih prečk. Vzpon levo na snežno steno (odkoder je možen umik levo iz stene po sneženi gredini) v srednjem delu stene. Iz slemenca po slabo razčlenjeni pečini 1 dolžino vrví, strm prag na skalno rez, ki privede pod kamin zarezan za vršno glavo v levem delu stene. V kaminu led — eno dolžino vrví (—V). Nato se kamin položi še ca. 1 vravno dolžino po njem — višje se izoblikuje v žleb, ki neha v škrbini za glavo. Dalje — pleza v snežnih vesinah na desni (JZ) strani grebena, ki drži proti vrhu. Iz škrbine po ca. 5 vravnih dolžinah na vrh, na katerega se pripelje iz severne strani.

Sestop po višinski poti do Vitranca (1 ura) in z žičnico do Kranjske gore (lažje), ali pa po jugozapadnem grebenu v drugo grebensko sedlo pred Suhim vrhom, odkoder je lahek sestop v zapadno stran do steze Tamar—Planica (1 do 1 1/2 ure z vrha Ciprnika).

Zapadna stena Ciprnika

OBJAVE IN POPRAVKI

ZDENEK JANIŠ, PS 37/T, BOROVA LADA, OKR. PRACHATICE, ČSSR, želi dopisovati s člani naših mladinskih odsekov. Razume srbohrvatsko in rusko, naročen je na Planinski Vestnik.

V PV 1965/4 je v članku »II. strokovni sestanek jugoslov. zdravnikov gorskih reševalcev na Trebeviču« avtor pomotoma prezrl navzočnost zastopnikov iz Črne gore. Na sestanku sta Crno goro zastopala zdravnika dr. Mirko Djurović in Miloš Bojanović, član sekretariata PS Črne gore.

Na zemljevidu št. 2 vodnika »Po slovenskih gorah« (ponatis iz prve izdaje!) so nad Roglo (1517 m) zaznamovane »Vitanjske bajte«, ki pa jih v resnici že davno ni več. Namesto njih stoji od leta 1958 Koča na Rogli (1411 m), ki jo upravlja PD Zreče.

V članku o 60-letnici PD Cerkno, PV 1965/3, se stavek: Spomladi 1962 je društvo opustilo zavetišče v Ravnah pri Cerknem, pravilno glasi: Spomladi 1962 je društvo odprlo zavetišče v Ravnah pri Cerknem.

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja

Telefon: Radeče 81-950, 81-951

Tekoči račun pri NB Celje 603-11-1-1030

Brozjavi: Papirnica Radeče

Železniška postaja: ZIDANI MOST

PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov
specialne papirje
surovi heliografski
in foto papir
paus papir
kartografski
specialni risalni »Radeče«
papirje za filtre itd.

IZDELUJE:

vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku
Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku
v rdeči, modri ali sivi barvi

PODJETJE ZA MEDNARODNO TRGOVINO

INTERTRADE

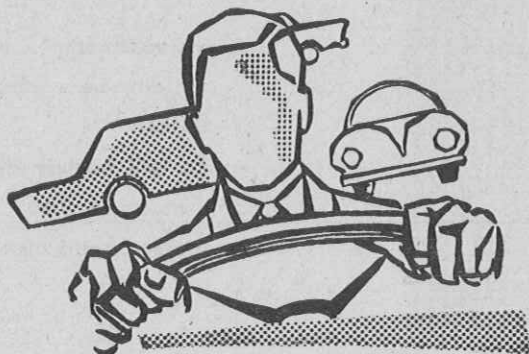
- Pospeševanje zunanjetrgovinske izmenjave. Posredovanje pri izvoznih in uvoznih poslih;
- Posredovanje in organizacija izvoza industrijske opreme investicijskih del in storitev in industrijske kooperacije;
- Mednarodna trgovina in financiranje izvozno-uvoznih poslov;
- Brokeri za nakup in prodajo plovnih objektov;
- Zastopstvo inozemskih firm v Jugoslaviji in jugoslovanskih podjetij v inozemstvu.

Centrala: **INTERTRADE**
Ljubjana, Titova 1

Predstavnštva v Jugoslaviji: Beograd, Zagreb, Rijeka

Predstavnštva in podjetja v inozemstvu:

Sev. Amerika	- New York
Juž. Amerika	- Buenos Aires in Bogota
UAR	
Indija	- Bombay, New Delhi, Calcutta in Madras
ČSSR	- Praha

Tovarna emajlirane posode Celje

Skrajni čas je,
da tudi vi kupite

sokovnik

za pripravljanje:

sokov
marmelade
džemov
želejev
sočivnih in
zeliščnih sokov.

S takim načinom sočenja
ohranimo sokovom
vse vitamine
mineralne snovi
in sladkor.

Sokovnik je kvalitetno emajli-
ran in vsestransko pripraven.

**PRED UPORABO
SOKOVNIKA
PAZLJIVO
PREČITAJTE NAVODILO!**

Prašek za avtomatsko varjenje

EP-10

vrsta toka: enosmerni (= ∞)

granulacija 12 x 48

EP-20

vrsta toka: izmenični (∞)
enosmerni (= ∞)

granulacija 12 x 48

Proizvaja

Železarna Jesenice

Jesenice — SR Slovenija